Rruga e Arbërit

www.rrugaearberit.com GAZETË E PAVARUR. NR. 8 (160) / 2019. ÇMIMI: 50 LEKË. 20 DENARË.

Bigmarket
DI ÇFARË ZGJEDHI

NË PESHKOPI
Çdo muaj me
SUPER OFERTA

Faqe 24

Reportazh

Dibra jonë e bukur

Nga **DIONIS XHAFA**


8

Profil / Mevlud Buci

Kthim në vendlindje me sfida të reja

Nga **OSMAN XHILI**


9

Homazh / Xhevat Fana

Edhe një kërcimtari fluturues mund t'i shtohet tempi i valles

Nga **ESAT RUKA**


23

Kryeministri: **Rruga e Arbërit nuk do të jetë me pagesë**

- **Kryeministri Edi Rama: "Kjo rrugë nuk do të ketë asnjë tarifë për sa kohë do të jem unë, pastaj me të tjerët shihni e bëni e do më kujtoni"**
- **Deri më tani është hapur pothuajsë plotësisht traseja e rrugës, si dhe janë hapur 1971 metra tunele, pa llogaritur tunelin e Qafës së Tujani dhe Qafës së Buallit, hapur kohë më parë si dhe vazhdon puna në tunelit e Murrizit, i gjatë 3.28 km.**

OPINION

Pse ka akoma njerëz që mezi presin që Rruga e Arbërit të dështojë?!

Nga **KAMBER FARUKU**

FOTOREPORTAZH

Në gjurmët antike të "Rrugës së Arbërit"!

Nga **GERI EMIRI / SAMI CURRI**

Në foto:
Pamje nga punimet në Urën e Vashës. Foto. Grehans Uka. Gusht, 2019.

FAQE 2-3

KONFERENCA SHKENCORE / STUDIMI

Përmirësimi dhe ndërtimi i rrugëve lidhëse me Rrugën e Arbërit të njësive administrative të Bulqizës, Zerqanit dhe Martaneshit

Autorë: **SEFEDIN SHABANI, NAIM KARAJ**

Hapja dhe përmirësimi i rrugëve lidhëse me Rrugën e Arbërit do të bëjë që të vihen në qarkullim ekonomik e me efektivitet pasuritë nëntokësore e mbitokësore të rajonit të Bulqizës, Zerqanit dhe Okshtunit si dhe do ti japë një hop të metejshëm zhvillimit ekonomik dhe turizmit historik e malor për njohjen e mëtejshme të historisë dhe bukurive natyrore të këtij rajoni të begatë me pasuri nëntokësore e mbitokësore dhe me histori të lavdishme.

FAQE 5-6



NË BRENDËSI:

- Ç'kemi asaj Dibre!
- Tuneli u shemb, por "rruga" i solli turizmin
- Sllova si krenari e Dibrës dhe memoriali i blerë i turpit në Tiranë
- Formimi i Brigadës 18 S dhe çlirimi i Dibrës - dy ngjarje të rëndësishme të historisë
- Turi i malit dhe bjeshkës së Gramës
- Familja e Kastriotit në Dibër të Poshtme
- Vranezet e Staravecit
- Kongresi i Dibrës, kongresi i zgjimit të ndërgjegjes sonë kombëtare
- Dritan Jashari, këngëtari i epikës dhe lirikës
- Barie Çupi, mësuesja që shkruan poezi...
- Legjenda e legjendave
- Dëshmori Artan Cuku - Meteori që s'do shuhet kurrë
- Fjalë e frazeologjizma të rralla
- Tregim alegorik

Gazeta “Rruga e Arbërit” është një media e lirë dhe e hapur.
Çdo kontribut me shkrime, abonime ose donacione është i mirëpritur!
Bëj pajtimin tënd me **PayPal** përmes emailit <rrugaearberit@gmail.com>
Një pajtim vjetor kushton: Në Shqipëri: 600 lekë. Në Europë: 10 Euro.
Në SHBA dhe vende të tjera: 15 USD.
Pajtimi në Europë dhe SHBA është vetëm në versionin PDF.

Posta e Rruga e Arbërit

Gazetë e pavarur.
Nr. 8 (160). Gusht 2019
Gjendet në treg gjatë gjithë muajit Shtator 2019.

Redaksia e gazetës falënderon lexuesit dhe bashkëpunëtoret e saj për mesazhet dhe shkrimet e sjella për botim.

Kujtojmë bashkëpunëtorët, të cilët duan që shkrimet e tyre të botohen patjetër në numrin e radhës, të konfirmojnë më parë sjelljen e materialit në numrat e telefonit të redaksisë ose emailin e gazetës.

Shkrimet refuzohen për botim vetëm në rast se merrni përgjigje me email. Për çdo rast tjetër shkrimet priten për botim në numrat e radhës.

Shkrimet në redaksi për numrin e radhës priten deri më **datë 20** të muajit, përveç rasteve të bashkëpunëtorëve të rregullt.

Gjithashtu, ju **kujtojmë bashkëpunëtorëve se shkrimet deri në dy faqe daktilografike kanë përparësi botimi.**

GJITHASHTU, KUJTOJMË SE ÇDO SHKRIM I BOTUAR NË NJË MEDIA TJETËR APO RRJETE SOCIALE NUK KA PËRPARËSI BOTIMI.

JU LUTEMI, SHKRIMET QË VIJNË PËRMES EMAIL-it, TË KENË PATJETËR ZANOREN “ë”.

Ju falënderojmë që jeni pjesë e gazetës!

BOTUES:
Musa Riçku
Bujar Karoshi
Shaqir Skarra

Editor i faqes online: Agim Deva

Kontribuan për këtë numër:
Xhafer MARTINI
Osman XHILI
Edmond PRIFTI-*Gazeta SI*
Kamber FARUKU
Geri EMIRI
Sami CURRI
Esat RUKA
Sefedin SHABANI
Naim KARAJ
Hasan SHKËMBI
Sakip CAMI
Ilmi DERVISHI
Barie ÇUPI
Haki PËRNEZHA
Zabit LLESHI
Luan RAMA
Dionis XHAFA

KËRKOHEN KORRESPONDENTË NË PESHKOPI DHE DIBËR TË MADHE

Të interesuarit për korrespondentë/menaxherë duhet të kenë pasion gazetarinë. Përbën avantazh përvoja në shtypin e shkruar ose në qoftë se kanë mbaruar studimet për gazetari dhe letërsi / marketing. Të jenë të angazhuar për punën në grup dhe të jenë të pavarur politikisht gjatë kohës që bashkëpunojnë me gazetën.
Të interesuarit të shkruajnë email
në adresën <rrugaearberit@gmail.com>
ose të telefonojnë në numrin
069 20 68 603.

Arkivi i gazetës është PA pagesë në faqen e internetit **www.rrugaearberit.com.**
Falënderojmë z. **AGIM DEVA** për kontributin e vazhdueshëm për mirëmbajtjen e faqes së gazetës në internet dhe arkivin online.
Pajtimet në gazetë mund t’i bëni në çdo kohë duke komunikuar në adresat e redaksisë.
Bëj pajtimin tënd me **PayPal** përmes emailit
<rrugaearberit@gmail.com>
Një pajtim vjetor kushton: Në Shqipëri: 600 lekë. Në Europë: 10 Euro. Në SHBA dhe vende të tjera: 15 USD.
Pajtimi në Europë dhe SHBA është vetëm në versionin PDF.
Për kontribute për gazetën mund të kontaktoni redaksinë ose mund t’i bëni ato përmes numrit të llogarisë më poshtë:
Raiffeisen Bank
Rruga e Arberit
Nr. llog. në lekë: 0010036640
IBAN: AL44 2021 1219 0000 0000 1003 6640

Adresa e gazetës:
Rr. “Zenel Baboçi”,
Pall. “Ferar”, Tiranë
Tel. +355 4 22 33 283
+355 69 20 68 603
E-mail: rrugaearberit@gmail.com

Opinionet dhe komentet e botuara nuk shprehin domosdoshmërisht qëndrimin e redaksisë

Çdo shkrim apo foto e botuar i nënshtrohet ligjit për respektimin e të drejtave të autorit. Ndalohet riprodhimi, fotokopjimi, shpërndarja apo ribotimi pa lejen e autorit të shkrimit apo redaksisë.



Informacioni për rrugën ka filluar të kthehet si filmat pa za të fillim shekullit. Vec pamjet janë me ngjyra dhe muzika është moderne.

Pamje nga punimet në Urën e re të Vashës. Gusht, 2019

Ç’kemi asaj Dibre!

Nga **BUJAR KAROSHI**

Iku gushti bashkë me vapën. Dhe vapa bashkë me stresin e pushtetit. Bre ka zgjedhje, bre votime, bre protesta a shkatërrime. Nuk ndodhi asgjë: Katër bashkiakë, njëri më i bukur se tjetri e morën pushtetin urtë e butë e plot kutinë. Ka zëra se, megjithëse pa opozitën, prapë fletët në kuti nuk dalin njëlloj më votues, por nuk prish punë...

Gushti për ca ka qenë pushim, për ca punë e për ca plane. Bashkiakët e katër “vilajeteve” të Dibrës, së bashku me këshilltarët nga të gjitha partitë e majta u betuan që do t’i shërbejnë vendit, por që në mbledhjen e parë tentuan të fusin vendime pa njoftim, “në të mirë të qytetarëve”....

Kryetarët e rinj e nisën punën si nuset e reja, me netull në dorë... Por nuset e reja ditën e parë kapin netullën, muajin e parë nxjerrin kokën, pa u mbyll viti i parë nxjerrin gjuhën dhe pas fëmijës së parë, mos u dil përpara më mirë... Më e mira që mund t’u ndodhë qytetarëve pritet këto nëntë muaj.

E pastruam bulevardin që ditën e parë. Ditën e dytë i bëmë fotografi. Ditën tretë futëm maunen... për Festën e Miqësisë me qofte dhe birra. Nuk u kuptua nëse “birra” kërkoi ndihmën e bashkisë apo bashkia kërkoi “birrën” për festë. Sidoqoftë, miqësia shfaqej në reklamë, në realitet “thika” dhe plehra...

Në kohët e vjetra mblidhnim vjeshtën, pa bënim dasma; tani bëjmë dasma dhe mbledhim vjeshtën. Me këtë rast përdorim edhe netullën për t’mbledhë lekët që sjellin djemtë nga emigracioni. Se parja, thonë të sotmit, po nuk u shkel me këmbë, nuk është hallall. Dhe meqë kohët kanë ndryshuar, gëzimi dhe sherri në dasma janë shumë afër: i ndan veç krushqia në mes...

A ju kujtohet “Dosja 184”? Ajo që fliste për vjedhje votash tri vite më parë. U kthye për hetime në Dibër. Ca thonë u kthye se nuk ka kompetenca Gjykata e Krimeve të Rënda, ca thonë është e rëndë për gjykatën e Dibrës. Në fakt, të vërtetën e dimë veç ne. Po ua tregoj, por mos i thoni njeriu: ajo është kthyer në Dibër se veç atje mund të zbardhen bisedat në dialekt...

Vazhdon aksioni për prerjet e paligjshme. Kapet ndonjë ifë sa për statistikë. Por për shkatërrimet që sjellin në pyje ata me licensë dhe ata që ndërtojnë HEC-e, nuk i kap kush. Ata shkatërrojnë me leje...

Një ambulancë u dhurua në Gjoricë. Tani pritet që nga emigracioni të vijë edhe një mjek “dhuratë”.

Meqë jemi në Gjoricë, rruga e re nuk po u pëlqen fare. U ngrenë pluhur makinat që punojnë dhe ndonjëri që i bie për shkurt. Kur t’asfaltohet, do na dalin kryq në rrugë t’na shesin domate, kastraveca, mollë e dardha t’buta...

Gjoricasit janë ankuar se nuk kanë as ujë, por ata Drinin afër e kanë dhe nuk i kuptojmë pse protestojnë...

Meqë ishim në gusht, e festuam edhe “Festën e Shalqinit (ups... Çlirimit). U lyen me të bardhë lapidarët e Luftës. Kishin në listë edhe monumentin e luftës kundër serbit, por nuk e gjenin ku është. Askush nuk tregon se e ka fshirë nga faqja e dheut kazma dhe tritoli m’u te dera e bashkisë... Kishin dasht me ly me t’bardhë edhe monumentin e Halil Alisë, por ai nuk kishte pranue: Nuk due me u lye prej komunistave, - kishte thanë.

Në fund, e di që meraku për rrugën ju bren. Jalla bahet, bre nuk bahet. Që ka për t’u ba duket se po, por qaka shkrue me u mbarue siç ka nisur. “Si nisi-bitisi”, thotë populli.

Informacioni për rrugën ka filluar të kthehet si filmat pa za të fillim shekullit. Vec pamjet janë me ngjyra dhe muzika është moderne.

Sa për tunelin n’Qaf Murrizë, flijeni mendjen, se është shembur. Dhe mbusheni mendjen se nuk deshi vet’ të shembej, por “ndodhi”. Tani pas kësaj fjalës “ndodhi”, as unë nuk di t’ju tregoj pse ndodhi, çish ndodhi dhe çfarë do ndodhi. Atë e dinë veç ata... Por, “zëdhënësi i rrugës” jep shpresë. “Nuk keni pa gjë akoma, thotë”. Opozitarët ëndërrojnë të shembet me qeverinë brenda, ndërsa mbështetësit po i bëjnë gati bustin kryeministrit për ditën e inaugurimit...

Para zgjedhjeve pati ca arrestime demokratësh. Janë harruar tashmë, por emrat e tyre i kemi skalitur si udhëheqës të së ardhmes... Se burgu dhe qeveria asht veç për burra...

Andej nga Dibra e Madhe kemi pasur koncerte të mëdha. Portokallia me humor, Klani me këngë popullore dhe në fund u mbyll me muzikë operistike. E gjitha kjo se ishte Nju Jorku në Dibër. Kur ata ikën, ka mbet veç Skënderbeu me punonjësit e komunales në grevë...

Bëri bujë këtë verë arrestimi i ca dibranëve që kishin vjedhur në Itali. Ndërsa ata që na vjedhin në Dibër, pritet të arrestohen në Romë...

OPINION

Pse ka akoma njerëz që mezi presin që Rruga e Arbërit të dështojë?!



Nga **KAMBER FARUKU**

Rruga e Arbërit është një nga investimet më të mëdha për të ardhmen e zonave të Dibrës, Matit, Lumës apo Martaneshit. Shkurtohet largësia e Dibrës me Tiranën rreth 100 km. Për 80 km shkon nga Tirana në Bllatë, kufiri me qytetin e Dibrës së Madhe. Për mbi 90 km mbërrin në Peshkopi. Po të llogaritësh udhëtimin sot me rrugën nga Burreli me 30-40 km në orë, kursen 3 orë e më shumë kohë udhëtimi, kursen karburant dhe mjetin nga amortizimi.

Rruga sjell zhvillim ekonomik, afron tregun e Tiranës me një zonë potenciale bujqësore dhe blegtorale siç janë Dibra dhe Mati. Me këtë rrugë do të transportohet minerali i kromit dhe derivatet e tij drejt portit të Durrësit, pasuri e një prej pellgjeve më të mëdha krommbajtëse në botë.

Të mos lëmë pa përmendur Rrugën si një arterie e Kombit, sepse shkurtohet ndjeshëm largësia mes Shkupit dhe gjithë hapësirës së shqiptarëve të Maqedonisë së Veriut që nga Gostivari, Tetova e Kumanova apo vetë Shkupi me rrethinat e tij me kryeqytetin e shqiptarëve, Tiranën.

Kjo është një rrugë në rrugën e integrimit ballkanik, një udhë miqësie mes popujve. Këtë trend miqësie dhe bashkëpunimi po e tregon edhe shtimi me ritme të shpejta i turistëve maqedonishtfolës në bregdetin shqiptar vit pas viti.

Vërej, për turp të themi, se disa njerëz, drejtpërdrejt apo tërthorazi, shprehin pakënaqësi apo keqdashje për Rrugën e Arbërit, ndërtimi i së cilës është shtrirë në të gjithë gjatësinë e saj.

Disa ofshajnë dhe merakosen se po vidhet, ca të tjerë thonë se është investim i kot dhe nuk e justifikon ndërtimin për një rajon pa peshë demografike dhe ekonomike, disa shajnë kompaninë “Gjoka Konstrukstion” si mashtruese, don të vjedhë më shumë dhe nuk e bën rrugën, disa bëjnë parashikuesin e dështimit të kësaj pune, të tjerë thonë se pritni se çfarë do ju gjejë kur t’ju futin taksën e rrugës etj. Këta mezi presin që Rruga e Arbërit të dështojë dhe të kënaqen.

Fërkojnë duart në errësirën e dëshirave të mbrapshta. Tipa të tillë, mender jush, për mua e kanë emrin ‘mutmut’. Rri e pyes veten, pse këta ‘mutmutër’ duan që Rruga e Arbërit të mos bëhet?

(Marrë nga faqja në FB e autorit. Titulli është i redaksisë)

KRYEMINISTRI EDI RAMA:
"Kjo rrugë nuk do të ketë asnjë tarifë për sa kohë do të jem unë, pastaj me të tjerët shihni e bëni e do më kujtoni"

Kryeministri: **Rruga e Arbërit nuk do të jetë me pagesë**

"Kjo rrugë nuk do të ketë asnjë tarifë për sa kohë do të jem unë, pastaj me të tjerët shihni e bëni e do më kujtoni" shkruan kryeministri Edi Rama në Facebook, duke iu përgjigjur pyetjes së një komentuesi nëse rruga do të jetë apo jo me pagesë.

Tashmë kryeministri i vendit e ka bërë të periodike videoinformacionin për ecurinë e punimeve në Rrugën e Arbërit. Në një video afro tre minutshe të shpërndarë më 31 gusht, jepen pamje nga punimet në aksin e rrugës nga Zall Dajti në Tiranë deri në Majtarë në Dibër.

Në shënimin përcjellës të videos, kryeministri Edi Rama shkruan:

"vijon shtrirja e gjurmës së Rrugës së Arbërit, përgjatë të cilës do të shpaloset jo vetëm për dibranët, po për të gjithë shqiptarët dhe flukset e turistëve që kjo rrugë do të tërheqë drejt mrekullive natyrore të Dibrës, një tjetër pjesë e panjohur e trupit të mahnitshëm të Shqipërisë që duam.

Rruga e Arbërit është një vepër inxhinierike komplekse, e cila po bëhet realitet pas dhjetra e dhjetra vitesh pritje e premtime, falë një Partneriteti Publik Privat, ku kompania investon kapital privat për realizimin e saj, brenda vitit 2021, ndërsa shteti e shlyen kompaninë, brenda vitit 2031. (Ata që nuk dinë ç'janë PPP-të dhe hutohen e çoroditen nga gojët e shthurrura të politikanëve e komentatorëve parazitë, hipokritë e cmirëzinj, ja ku e kanë një shembull të thjeshtë).

Atë që shteti mund ta bënte për 13 vjet (sepse ka edhe shume e shumë gjëra të tjera



Në foto: Foto nga postimi në Facebook i Kryeministrit Edi Rama. (fragment nga video)

Deri më tani është hapur pothuajse plotësisht traseja e rrugës, si dhe janë hapur 1971 metra tunele, pa llogaritur tunelin e Qafës së Tujani dhe Qafës së Buallit, hapur kohë më parë si dhe vazhdon puna në tunelit e Murrizit, i gjatë 3.28 km.

për të bërë dhe s'mund t'i hedhë tërë ato fonde në gjë të vetme), investimi i kapitalit privat e bën për 3 vjet, në marrëveshje me shtetin, që garanton shlyerjen e investimit".

Në video jepen me tekst disa të dhëna mbi punimet e kryera. Sipas videos, deri më tani është hapur plotësisht traseja e rrugës, si dhe janë hapur 1971 metra tunele, pa llogaritur tunelin e Qafës së Tujani dhe Qafës së Buallit, hapur kohë më parë si dhe vazhdon puna në tunelin e Murrizit, i gjatë 3.28 km. Ndërsa punimet janë ndërprerë në Bastar, ato po vazhdojnë në anën e Xibrit por në video nuk specifikohet se sa metra janë hapur deri më tani.

Ndërkohë, janë përfunduar dy urat mbi Drin dhe Zall të Bulqizës përkatësisht 260 metra dhe 144 metra. Ndërsa vazhdojnë punimet në Urën e Vashës, të gjatë 316 metra dhe urën e Fshatit, e gjatë 250 metra.

Siç ndodh zakonisht, komentet që shoqërojnë postimin janë diametralisht të kundërta, por ajo që paraqet interes për publikun është pyetja nëse rruga do të jetë me pagesë, dhe përgjigja e Kryeministrit është e prerë: "Kjo rrugë nuk do të ketë asnjë tarifë".

Në gjurmët antike të "Rrugës së Arbërit"!

Teksti: **GERI EMIRI** / *Fotot:* **SAMI CURRI**

Në gjurmët antike të "Rrugës së Arbërit"! Miqtë e vjetër dibranë e durrsakë, u nisën për vizitë tek tironsit! Një iniciativë e medias "Bulqiza ime" dhe "Smart Tour Albania", që ju bashkua edhe pushteti vendor, na bëri bashkë për të reflektuar mbi historinë e vendit tonë.

Me të lënë pas bukurinë përrallore të Urës së Vashës, që përshkohet me delikatesë nga lumi Mat, të presin banesat dykatëshe të tipit kullë, në fshatin Guri i Bardhë. Teksa përshkojmë livadhet e rrethuara me kujdes rrëzë maleve, majë tyre, në të djathtë na shoqëron Kalaja e Xibrit, e në të majtë Kalaja e Gurit të Bardhë (Petralba), ku Gjergj Kastrioti ka lënë gjurmët e tij.

Paqësisht prekim kalldrëmin që herë shfaqet e herë zhduket. Rruga e vjetër Durrës-Fusha e Tiranës-Dibër apo "Rruga e Arbërit", daton të paktën që në shekullin I-II të Erës Sonë. E pajisur me stacione pushimi, ngjashëm me Rrugën Egnatia.

Rreth 1200 metra mbi nivelin e detit, teksa vijojmë ecjen, sodisim malet dhe punimet që e gjarpërojnë, për ndërtimin e Rrugës (së re) të Arbërit. Emra të njohur përgjatë historisë kanë shkelur në këto anë! Në shekullin XI, rruga përmendet nga kronistja bizantine, Ana Komnena.

Pasi lejmë pas pyllin me pisha, në Zall-Dajt rrezet e diellit shndrisin mbi liqenin e Bovillës, duke vijuar ecjen në këmbët e malit të Dajtit. Për në Shkallën e Tujanit na shoqëron lumi i Tiranës, që sikur kujdeset të shtojë bukurinë e peizazhit. Ura e Brarit në Tiranë, risjell madhështinë e rrugës që ndër shekuj lidhi Dibrën me Tiranën, e Durrësin. Rëndësia ekonomike dhe ushtarake e kësaj rruge e rendit me krenari si simotra e saj, Rruga Egnatia.













Rruga e Arbërit nr. 160

Pas një kalvari të gjatë të kalimit të pushteteve, e madje edhe shkatërrimit përfundimtar të kanionit shekullor të Brrarit, i ndodhur në Shkallën e Tujanit, e njëherazi premtimeve se do të mbarohej rruga shekullore, në vitin 2013, si dhe kalimeve sa tek njëra e tek tjetra firmë kontraktuese, telashet nuk paskan të sosur...

Tuneli *u shemb, por* **"rruga"** *i solli* **turizmin**

Nga **EDMOND PRIFTI**

"Thashethemet" se tuneli i "Rrugës së Arbrit", aq shumë i përfolur mediatikisht, që do të lidhë kryeqytetin me rrethin e Matit e Dibrës, u shemb...paskan qenë të vërteta. Pas një kalvari të gjatë të kalimit të pushteteve, e madje edhe shkatërrimit përfundimtar të kanionit shekullor të Brrarit, i ndodhur në Shkallën e Tujanit, e njëherazi premtimeve se do të mbarohej rruga shekullore, në vitin 2013, si dhe kalimeve sa tek njëra e tek tjetra firmë kontraktuese, telashet nuk paskan të sosur ("për ti bërë qejfin sadopak", terreni është i përbërë kryesisht nga shkëmbinj shtufe, atje ku është hapur edhe tuneli). Gojët e liga thonë madje se, shumë gjëra janë mbuluar në atë rrugë, përveç fondeve dhe firmës greke "Actor" që u përjashtua nga tenderi për shtatë milionë euro më shumë, duke iu dhënë firmës "Gjoka Construction"...

Madje fotot e videot pranë tunelit (më saktë, ish-tunelit) që vajti 800 metra dhe u shemb, ishin krejt të ndaluara, (ekzistonin ngado tabela) ku "sy punëtorësh" të mbetur aty, të ndiqnin me kërshëri teksa makina jonë 4×4 ngre pluhurin vendit, poshtë fshatit të Murrizit, apo siç njihet ndryshe zyrtarisht, Bastar-Murrizit; fshatit të fundmë që lidh rrethin e Tiranës, me atë të Matit. Nga ana tjetër e Qafës së Murrizit, thuhet se punimet po ecin duke çarë "shtufën" drejt Tiranës (këtë na i pranoi edhe nipi i Ramazan Lilës që takuam në Murriz, e i cili kishte punuar vetë për një vit rresht deri në shembjen e tunelit). Por çdo e mirë e ka edhe një të keqe, ku ndonëse tuneli "tiranas" u shemb, banorët e fshatit Murriz, ku edhe kalon rruga dytësore e "Rrugës së Arbrit", janë që tani...të lumtur.

Madje entuziazmi nuk ka pushtuar veçse Ramazanin, pronarin e një bar-restoranti tradicional, e banorin e fshatit Murriz, por edhe gjithë të tjerët që mblidhen duke pirë ndonjë gotë në lokalin e tij, në qendër të fshatit. Ramazani, madje, përveç lokalit të tij me objekte e ushqime tradicionale, që tani ka filluar planet për të ndërtuar një fshat turistik, krejt të ngjashëm me "fermën e famshme franko-shqiptare", "Albanik" në Ballaban, pranë Përmetit.

"TRE BASTARËT" E "DY XIBRAT"

Për të shkuar në fshatin e fundmë të Tiranës, në kufi me zonën e Matit, në Bastar-Murriz, (një furgon i verdhë ndalon dy herë në ditë në stacionin e autobusëve të Tufinës, kundrejt 150 lekëve) duhet të kalosh përmes Tufinës, e pasi kalon atë rrugë të shkatërruar të ndërtuar prej pothuajse 5-6 vitesh...lë pas një lokal që ndodhet në të



Mes malit të Dajtit dhe malit të Brrarit kalon Rruga e Arbrit – Gazeta Si, 31 gusht 2019

djathtë, e të ndërtuar buzë kanionit të Brrarit që e shkatërruan punëtorët vite më parë, duke hedhur inertet në brendësi të tij, dikur ky ishte kanioni që njihej nga gjithë tiransit e jo vetëm, pasi ishte përplot me ujëvara e tunele uji, ndërsa sot ngjan si një përrua i vobektë, e vijon rrugën për në Shpal, përmes rrugës shtetërore K61, duke kapërcyer sipas projektit përmes tunelit të Qafë-Murrizës (i ndodhur poshtë fshatit Murriz) nga ana e Tiranës, e duke dalë në anën e Matit në luginat e bukura të saj, të Xibrit (Xibër-Murriz e Xibër-Hane) e Gurit të Bardhë, ku ndodhet edhe një kala e Skënderbeut në grykën e rrjedhës së sipërme të Matit mbi Urën e Vashës. Më tej, rruga duhet të vijojë në luginën e Planit të Bardhë, e tunelin e Qafës së Buallit, për të ecur më tej drejt Vajkalit, Zallit të Bulqizës, e më pas drejt Zerqanit, e fushës së Gjoricës në pellgun e Dibrës.

Zyrtarisht, rruga që do të lidhë Tiranën me Dibrën e Maqedonisë Veriore, do të ketë një gjatësi prej 75 kilometrash, e afati zyrtar do të ishte viti 2013, – sipas një dokumenti zyrtar të miratuar që në shtatorin e vitit 2008, nga Këshilli i Ministrave. Rruga në fjalë kalon në gjurmët e vjetra të një rruge romake, e cila do të shkurtonte me 70 kilometra rrugën e sotme nga Burreli. Rruga e Dibrës, që njihet sot në Tiranë, është vijimi i rrugës së vjetër të Arbrit, e cila realisht nëse do të ndërtohet një ditë... do të jetë një nga peizazhet më të bukura turistike në gjithë trevat shqiptare, por edhe një lidhje e shpejtë dhe jo aq sfilitëse si ajo e sotmja drejt Peshkopisë.

Megjithatë, duke përjashtuar politikën së tepërmi në këtë reportazh, projekti i kësaj rruge ka nisur që nga "qeveria Nano", i cili ka qenë i pari firmëtar i studimit dhe ndërtimit të kësaj rruge, duke nënshkruar madje që ajo do të ishte "10 metra e gjerë dhe me gjatësi 72.6 kilometrash". E sot...na është shembur tuneli, por pavarësisht kësaj, "banorët e lagjes së sipërme" ndodhen "nën ekstazë" (me shumë gjasa nëse tuneli do ndërtohet, askush nuk do kalonte nga rruga dytësore, ashtu siç veprohet prej shekujsh edhe sot...). Sipas gazetës "Rruga e Arbrit" në numrin 5 të saj të vitit 2019, në një intervistë të tyre me Prof. Bashkim Lleshin citohet se, "Shembja e tunelit nuk ka ndodhur për arsye gjeologo-teknike, por për moszbatim të teknikës së avancimit të tuneleve, ndoshta për përdorje mbi masën e duhur të lëndës eksplozive. Duke komentuar fotografitë e përhapura në media, ai thekson për gazetën "Rruga e Arbrit" se shembja e ndodhur në mes të majit, nuk përbën argument për ndërprerjen e punimeve...".

HISTORIKU...QË NGA SHEKULLI I I-TË NË VITIN 2019, E MË TEJ...

Në shekullin e I-të dhe të II-të kalonte një rrugë përmes Tiranës, që lidhte detin me Dibrën, e njohur ndryshe edhe si "Rruga e Arbrit". Atë e dëshmojnë sot stacionet rrugore "Mansion" (Mansaj) të Gurit të Bardhë. Në shekullin e XI-të, rruga përmendet nga kronistja bizantine, Ana Komnena. Në vitin 1257, në ato vise kaloi komandanti britanik Akropoli, ndërsa normanët e Boemundit, kalonin në këtë rrugë gjatë luftimeve... Në regjistrin turk të vitit 1467, Guri i Bardhë, por edhe shumë pika të tjera, përmenden si fshatra "Dervene", që ruanin e mirëmbanin rrugën e lashtë. Stacione të rëndësishme të rrugës kanë qenë Zall-Dajti në Malësinë e Tiranës, e Guri i Bardhë. I fundmi, ka qenë më i njohuri për traditat kulturore e mikpritëse, nga banorët e zonës së Dibrës. Në këto fshatra hasen rëndom mjaft gjurmë të rrugës së hershme si, hane, karakolle, kalldrëme si dhe shumë ura. Vijimi i Rrugës së Arbrit në territorin e Maqedonisë së Veriut, fillon nga kufiri shtetëror në Gjoricë, aty ku lugina e Drinit ngushtohet në vendin e quajtur Zatarajca, ku më parë ka qenë një urë e vjetër prej druri, përballë kodrave të Kojnarës, – poshtë urës së vjetër me harqe të Spiles, – e cila është mbuluar nga diga e hidrocentralit të Dibrës së Madhe.

Pasi kalon kodrat e Kojnares, rruga vazhdon për në qytetin e Dibrës. Nga Dibra, drejt Gostivarit, rruga kalon nëpër grykën e ngushtë e të bukur të Radikës, e duke vazhduar më tej në drejtim të Gostivarit, Tetovës e Shkupit. Distanca nga Dibra deri në Gostivar është 65 kilometra, e nga Gostivari deri në Tetovë 25 kilometra, kurse nga Tetova për në Shkup, 45 kilometra. Kështu distanca e përgjithshme nga Tirana deri në Shkup, parashikohet të jetë rreth 210 kilometra.

NJË TURIZËM I FSHEHUR, "MIJËRAVJEÇAR"

Pasi ecim përmes rrugës nga Zall-Dajti... kthehemi në një vend pushimi në të djathtë të rrugës së shtuar hollë me çakëll, aty ku qindra metra më sipër, ndodhet edhe një liqen i vogël, e është ndërtuar në një digë. Aty gjejmë edhe fosile të vjetra mijëra vjeçare, e duke marrë disa prej tyre si dhurata, ndërsa miku im Thierry, kërkon të kuptojë se mbi gurin e gjetur është një akrep apo jo...e unë që përzgjedh një tip gjarpri (mendova diçka më të bukur se, thjesht një krimb mijëra vjeçar). Pasi xhirojmë me pasion me trekatër kamerat që na ndodheshin një skenë mes lumit, që tashmë është i paktë, lëmë pas kantierin e makinave të "Gjoka Construction" dhe vijojmë rrugën e shtruar me çakëll, duke ecur diku midis askundit, aty ku nuk kapnin as valët e telefonit, e sot me zor mezi e gjen atë vend edhe në hartën digjitale në net, se ku ekzaktësisht kalon kjo "Rrugë e Arbrit".

Kishim lënë hera-herës ca lokale me flamuj shqiptarë që valëviten, e ca shtëpi krejt të braktisura, por që nga forma e tyre, ndërtimi me dërrasa i parmakëve, e shumë ornamente të tjera, dukeshin më se të vjetra. Pasi disa



Në të majtë të kësaj rruge ndodhet hyrja për në ish tunelin e Murrizit – Gazeta Si, 31 gusht 2019



Furgoni i linjës dy herë në ditë Tiranë-Murriz para lokalit Roleo në Murriz – Gazeta Si, 31 gusht 2019

reportazh

Teksa e pyet se çdo ndodhë pas ndërtimit të "Rrugës së Arbrit", Nasufi thotë se, sipas tij "zona do të marrë zhvillim…".

fadroma dhe rula na fusin në mes, e kuptoj se duhet të dalë nga makina dhe t'i pyes në shqip… nëse mund të vijojmë më tej rrugës së drejtë… por një prej tyre na këshillon se nëse do ngjitemi për në Qafën e Murrizit, na duhet të ngjitemi në të majtë të rrugës, aty ku gjejmë edhe disa punëtorë, që i gjetëm e i lamë pas, gjatë kthimit… duke fjetur nëpër ekskavatorë.

Disa të tjerë gërryenin një rrugë në mes të asaj qafe, teksa ishim duke u ngjitur në "të ashtuquajturën "rrugë", drejt Murrizit. Pasi kalojmë atë fshat të vogël (që dukej sikur nuk kishte më shumë se 10 shtëpi…) arrijmë në Qafën e Murrizit, ku Thierry kishte qenë vite më parë, (e unë ca më tepër, që më ishte fshirë fare memoria), më rrëfen se aty ishte Qafa e Murrizit, – kufiri i fundmë i Tiranës. Nuk kishin kaluar as 20 minuta, teksa unë po përpiqesha të ndizja zjarrin për barbekunë, kur pranë nesh afrohen ca makina me fjongo dhe njëra pas tjetrës…

"DASMË E HESHTUR" NË QAFËN E MURRIZIT

E quajtëm si të tillë, për shkak se njeriu që na afrohet teksa na sheh të çuditur, na shpjegon se kjo dasmë nuk është as me hare dhe as me dajre, a tumane…Dhëndrit nga Murrizi, i kishte vdekur veçse një javë më parë e ëma, ndërsa kishin "lënë nishanet" me nusen e re, nga zona përtej Tiranës, në Xibrin e Dibrës. Nuk e di se çfarë emocionesh të turbullta mund të kesh, teksa mendon atë dasmë aq të heshtur, e ato foto e video që po bëheshin në atë lëndinë të bukur, teksa Thierry nxjerr dronin e tij dhe fillon të filmojë nga ajri, e unë isha kurioz për historinë "e Bastarëve" nga personazhi ynë, Islam Nasufi, i cili na rrëfen gjithashtu se si ishte rruga "e hershme" dikur, e po aq e tillë, por edhe sot.

TRE DITË MË KËMBË DERI NË TIRANË

Islam Nasufi nga fshati Bastar-Murriz (poshtë Qafës së Murrizit) na rrëfen se, dikur Tirana ishte tre ditë larg, – ku nuk është më shumë se 20 kilometra nga kjo Malësi e Tiranës. Rruga bëhej me kafshë dhe duheshin tre ditë deri një Tiranë; një ditë vajtje, një ditë pazar dhe e treta për t'u kthyer. Sipas tij, rruga e Shkallës së Tujanit, u hap në vitin 1967, nga ushtria…Teksa e pyet se çdo ndodhë pas ndërtimit të "Rrugës së Arbrit", Nasufi thotë se, sipas tij "zona do të marrë zhvillim…".

Ndërsa e pyesim se rrugës pamë edhe shtëpi të vjetra, ai njëherazi përgjigjet se, "ka edhe shtëpi mbi 150 vjeçare. Një zonë turistike, por prej këtej shumë janë larguar. Gjysma e fshatit apo më shumë, kanë ikur poshtë. Fshati Bastar, ka qenë një i gjithi më parë, e tashmë janë bërë tre lagje: Zall-Bastar, Bastar i Mesëm dhe Bastar-Murrizi". Sipas Nasufit, duke e mbyllur edhe bisedën me të, para viteve '40, Murrizi ka qenë veçse me stane…

DREJT BAR-RESTORANTIT TRADICIONAL, NË MURRIZ

Pasi qëndruam një copëz herë në Qafën e Murrizit; ndjemë atë ajrin e freskët në qafë dhe hëngrëm barbecu-në e shijshme (Thierry-t dhe vetes, i dogja një prej salsiçeve, duke i harruar në zjarr teksa bëja foto e video), zbritëm drejt fshatit Bastar-Murriz (Murrizit), ku edhe ndaluam në një bar-restorant që e kishim lënë më parë në të majtën tonë, teksa ishim duke u ngjitur për në Qafën e Murrizit…

Kishim parë një dorë që na përshëndeste, pa e ditur cili ishte ai njeri. Aty e dallojmë sërish atë që qëndronte në hyrje të lokalit, e ende pa zbritur nga makina filloi të fliste me të shpejtë me Tjerin, – miku tim francez në një shqipe që edhe unë mezi do ta kapja gjatë rrugës. I thashë që është francez, e njëherazi Ramazani (siç edhe na prezantohet) fillon e rrëfen planet e tij të mëdha për ndërtimin e një kampingu në tokën e tij sipër fshatit, aty ku edhe ndodhej një livadh mjaft i bukur.

Na fton të hymë brenda teksa na rrëfen se ka…mish, por kur i themi që hëngrëm barbecue, ndjeva që Ramazani, u tkurr paksa (duke ikur, nuk na linte pa provuar akulloren e lokalit të tij dhe pa marrë një korasant me vete…duke na thënë se, herë tjetër e keni nga unë një pulë fshati me garniturë).

Megjithatë buzëqeshi kur i thamë që kemi ardhur të pimë një kafe apo cola, ndërsa e pyes pse lokali i tij "Roleo" kishte një emër të çuditshëm, ndërsa dukej plot hare edhe nga jashtë. Më kthehet duke thënë se janë shkurtimet e emrat të dy fëmijëve të tij. Ai që në fillesat e bisedës sonë, e quan lokalin e tij "antik", duke vijuar se ai lokal u bë, "me që na erdhi Rruga e Arbrit".

Ndonëse edhe ai është dakord që kjo rrugë përfundon me shumë gjasa apo pak të tilla, në vitin 2021, nga Tirana deri atje në qendër të fshatit të tij do jetë 17 kilometra. Sipas Lilës, e cila gjithë kjo aventurë të ngjan pakëz me subjektin e filmit "Parullat", ku ato do shkruheshin përgjatë gjithë rrugës ku do kalonin zyrtarët e lartë komunistë, – "mendohet që kjo zonë të ketë mjaft turistë dhe ne si fshat do bëjmë të pamundurën të ngremë pika turistike. Kemi ambiente dhe vend për të vendosur edhe rulotë…". Teksa e pyet se, çfarë mund të bëjnë një turist në Murriz, ish-profesori i gjeografisë e drejtori i shkollës 8-vjeçare, na thotë se, "Fshati Murriz ndodhet në rrëzë të Malit me Gropa, si një ndër malet më të rrallë në botë, ku turistët mund të shëtisin me kuaj apo me makinë deri aty. Burimet e shumta, si ai i Murrizit që quhet Gurra e Lenës, apo burimi i Qafës ë Murrizit, duke përmendur njëherazi faktin se, "Murrizi është fshati i fundmë i Tiranës, që kufizohet me rrethin e Matit, përmes vargmaleve Skënderbej, e Qafë-Murrizi është pika kyçe, ku dibranët lëviznin kohë më parë, drejt Tiranës".

LEGJENDA E FSHATIT MURRIZ

Sipas gojëdhënës së rrëfyer nga Ramazan Lila, "…dikur nuk ka qenë fshat, por ishte një pemë që quhej Murriz, ku banorët e asaj kohe pushonin bashkë me bagëtitë, duke rrethuar edhe vendin rreth murrizit, për të pushuar gjatë zhegut të drekës. Beu i asaj kohe të lashtë, shkon dhe e blen atë pemë murrizi nga një fshat tjetër që quhet Shupal. Pasi e kishte blerë e fshati kishte filluar të popullohej pak e nga pak…ata zbulojnë se poshtë këtij murrizi, gjendej një burim që sot quhet Gurra e Lenës. I kërkuan që duhej blerë edhe uji, ndërsa ai i thotë që uji i përket po atij… Ai kishte blerë murrizin, ndërsa banorët kërkonin pagesë edhe për ujin. Atëherë, para se ta blinte ujin, vajtën në gjyq në Stamboll, ku gjyqtari i thotë palës, – atyre që e kishin shitur murrizin: Kur e shet lopën, e shet me gjithë qumësht apo e shet lopën dhe qumështin e mban ti? Atëherë ai që ka blerë pemën, ka blerë njëherazi edhe ujin. Gjyqi u fitua, e përreth pemës së murrizit ku sot rrjedh edhe Gurra e Lenës, u popullua edhe fshati që sot quhet Murriz".

Ndërsa Lila shpjegon më tej se, uji i Gurrës së Lenës në vitin 1957, ishte parashikuar të lidhej me ujin e Selitës, që të shkonte më pas drejt Tiranës, por sipas tij, "toka luajti vendit…ndërsa ende tubacionet janë edhe sot e kësaj dite, brenda tokës. Uji nuk pranoi të shkonte atje dhe atë e kemi edhe sot si burimin e fshatit që i dha jetë banorëve të saj…".

Shkrimin online, së bashku me video mund ta shihni në linkun: https://gazetasi.al/tuneli-u-shemb-por-rruga-i-solli-turizmin/?fbclid=IwAR1tfNzw5xK48ReRrO-faTN2KJtSLyNqcK3iKv3pa8u4JNytqDUDpPz0ubEo



Rruga e Arbrit, që lë pas Shkallën e Tujanit dhe vijon drejt zonës së Zall-Bastarit, ndërsa fillon ngjitja drejt Murrizit – Gazeta Si, 31 gusht 2019



Fshati i Murrizit nga sipër – Gazeta Si, 31 gusht 2019



Një nga lëndinat më të bukura të rrethuara nga pishat në Qafën e Murrizit, kufiri i Tiranës me Matin – Gazeta Si, 31 gusht 2019



Fshati Murriz – Gazeta Si, 31 gusht 2019

Rruga e Arbërit nr. 160

speciale

Hapja dhe përmirësimi i rrugëve lidhëse me Rrugën e Arbërit do të bëjë që të vihen në qarkullim ekonomik e me efektivitet pasuritë nëntokësore e mbitokësore të rajonit të Bulqizës, Zerqanit dhe Okshtunit si dhe do t'i japë një hop të metejshëm zhvillimit ekonomik dhe turizmit historik e malor.

Përmirësimi dhe ndërtimi i rrugëve lidhëse me Rrugën e Arbërit të njësive administrative të Bulqizës, Zerqanit dhe Martaneshit për zhvillimin e mëtejshëm të ekonomisë dhe turizmit historik e malor të kësaj zone

AUTORË: SEFEDIN SHABANI, NAIM KARAJ

Njësitë Administrative të Bulqizës, Zerqanit, Okshtunit e Krastës bëjnë pjesë në teritorin e Bashkisë Bulqizë dhe përbëhen nga Qyteti i Bulqizës, fshatrat-Fushë Bulqizë, Dragu, Koçaj, Dushaj, Valikardhë, Peladhi, Zerqan, Krajkë, Sopot, Zall Sopot, Strikçan, Sofraçan, Tërnovë dhe Krastë, Gjon, Stavec, Peshk, Çukaj, Letaj, Koxheraj e Lenë. Vendosen në pjesën jug perëndimore të Qarkut të Dibrës.

Të gjitha qendrat e këtyre fshatrave lidhen me rrugë automobilistike me aksin e Rrugës së Arbërit. Gjendja e këtyre rrugëve është jo e mire nga ana teknike, janë të pa asfaltuara dhe malore. Në këtë zone vetëm disa qendra fshatrash që lidhen me rrugën e Arbërit janë të asfaltuara, si ato lidhëse të qendrës së fshatrave Fushë Bulqizë, Zerqan, si dhe pjesërisht ajo e Qendrës së qytetit të Krastës.

Nga rrugët të cilat lidhin zonën tone me rrugën e Arbërit që kërkojnë një përmirësim të tyre dhe asfaltim mund të përmendim:

Rruga Bulqizë-Dhoks ka një gjatësi rreth **20 km** dhe lidh Qytetin e Bulqizës me

zonën piktoreske malore të Almarinës, liqenet e Duriçve, malin e Dhoksit deri në shkëmbin e Batrës. Në këto zona mund të zhvillohet me sukses kryesisht turizmi malor.

Rruga Bulqizë-Fushë Hutër-Kodra e Lerës-Pika 176-Liqenjt e Balgjajt. Kjo rrugë

ka një gjatë **25-30 km** dhe është e hapur deri tek Pika minerale nr. 176, kurse më tej deri tek Liqenjt e Balgjajt duhet të hapet.

Rruga Fushë Bulqizë-Tërnovë-Pylli i Zi, Miniera e kromit Tërnovë-Liqeni i

Sopeve-Liqeni i Zi dhe drejtimi tjetër nga Pylli Zi në drejtim të Livadhit të Dashit-Mali i Kaptinës-Ballenjë. Këto rrugë me një gjatësi rreth **70-80 km** kalohen me vështirësi duke përdorur mjete të larta dhe në stinën e dimrit janë pothuajse të pa kalueshme. Në këtë zone nëpër të cilën kalojnë këto rrugë mund të zhvillohet fuqishëm turizmi malor sepse krahas natyrës malore kemi të zhvilluar edhe një sërë liqenesh akullnajorë me pamje të rralla siç mund të përmendim Liqenin e Zi, Liqenin e Sopeve, Liqenin e Bardhë etj.

Rruga Zerqan-Tërnovë-Okshtun-Prodan-Kaptinë. Ka një gjatësi **20-25 km.**

Rruga qendra e Komunës Fushë Bulqizë-Dushaj-Mali i Bardhë-Stanet e Peladhisë-Komavec-Delgjurrë-Prat etj. Ka një gjatësi rreth **30 km.**

Rruga Qendra e Komunës Fushë-Bulqizë-Kokërdhak-Koçaj. Ka gjatësi rreth 10 km.

Zona e Bulqizës, Zerqanit e Martaneshit bën pjesë në zonën malore qëndrore të



Në foto: Naim Karaj duke mbajtur referimin.

Shqipërisë, ku karakterizohet në përgjithësi si një vend me dimër të ftohtë dhe verë të freskët. Ndodhet në një lartësi 550 m mbi nivelin e detit dhe përbëhet nga një sipërfaqe e cila përfaqësohet nga një terren kodrinor, malor dhe pak fushor. Rreth 30 % e sipërfaqes është tokë e punueshme, kurse pjesa tjetër përbëhet nga pyje dhe kullota. Zona më produktive si tokë arë ndodhet në luginën e Vajkalit, Fushë-Bulqizë, Peladhi, Zerqan, Sopot, Zall-Sopot, Strikçan, Zall-Strikçan, etj.

Zona ka potenciale te mëdha të pasurive minerale nëntokësore, të cilat po i përshkruajmë si më poshtë:

MINERALI I KROMIT

Eshtë një nga pasuritë minerale më të mëdha që ka në zonën tonë, i cili gjendet në shkëmbinjtë magmatik ultrabazik. Në masivin ultrabazik të Bulqizës, sidomos në pjesën jugore të tij dhe në zonën tonë gjenden vendburime të rëndësishme të mineralit të kromit, siç janë: vendburimi i kromit Bulqizë-Batër, Qafës së Buallit, Almarinës, etj, si dhe një sërë pikash të mineralizuara.

Vendburimi Bulqizë-Batër

Ndodhet në rrethin e Bulqizës, rreth 135 km nga Tirana. Është zbuluar në vitin 1942, ka filluar shfrytëzimi me 18 shkurt 1948. Ka patur shfytëzim intensiv gjatë viteve 1960-1990. Nga vendburimi Bulqizë-Batër janë nxjerrë mbi 19.5 milion ton krom me cilësi mbi 41 % Cr_2O_3, ku (nga Bulqiza 14 milion ton) dhe (nga Batra 5.5 milion ton).

Vendburimi Bulqizë-Batër është vendburimi më i madh i kromit në vendin tonë, ka shtrirje VP-JL me azimut shtrirje 320-330°, rënie Perëndimore dhe është zbuluar nga prerja tërthore –19 (Bulqizë, pjesa Veriore) deri ne prerjen tërthore XLV (Batër, pjesa Jugore) me një gjatësi në shtrirje prej 5000 m dhe në rënie, prej 500-2000 m, ka trashësi të trupit të mineralizzuar të kromit nga 0,50 deri ne 5-10 m. Minerali kryesor është kromiti. Xeherori është i tipit metalurgjik. Kromiti është me përmbajtje mesatare 42.1% Cr_2O_3.

Nga viti 1992 e në vazhdim nuk janë kryer punime kërkim-zbulimi për shtimin e rezervave të këtij vendburimi, kryesisht në fushën e hapur, për rjedhojë nuk janë përpiluar as raporte gjeologjike me llogaritje rezervash.

Perspektiva e këtij vendburimi është e hapur si në drejtim të shtrirjes, rënies dhe zhytjes.

Për vendburimin e kromit Bulqizë janë kryer raporte gjeologjike për vitet 1956, 1960, 1964, 1968, 1973, 1979, 1982, 1986, 1988. Kontribut të rëndësishëm kanë dhënë specialistët gjeologë si: Sefedin Qorlaze, Koço Gushi, Gjyze Myrtezaj, Agim Dobi, Bashkim Lleshi, Sefedin Shabani, Naim Karaj, Bashkim Jahja, Veip Gjoni, Jorgo Kola, etj.

Vendburimi i kromit Qaf-Buall

Ndodhet 1.5-2 km në perëndim të vendburimit të kromit Bulqizë-Batër. Trupi kromitik lokalizohet në facien harcburgit-dunitike, paraqet një strukture të rrudhosur me shtrirje të përgjithshme VP-JL, me rënie JP me kënde 65-75^0. Trashësia e trupit xeheror nga 0.8-1.5 deri 2-2.5 m. Mineralizimi kromitik varion nga 25-35 % deri 40-47 % Cr_2O_3. Perspektiva është e hapur si në drejtim të shtrirjes ashtu edhe në atë të rënies.

Përveç këtyre vendburimeve të mineralit të kromit në zonën tonë gjenden edhe një sërë vendburimesh e objektesh të tjera të mineralit të kromit siç mund të përmendim atë të Almarinës, Krastë-Lugu i Thellë, Fushë Lopë, Thekën , Tërnovë, Liqeni i Bardhë etj. Minerali i kromit i cili nxirret nga këto objekte është i tipit magnokromit, metalurgjik dhe përdoret në industrinë e metalurgjisë për prodhimin e çeliqeve speciale me veti të larta zjarrduruese, në industrine kimike etj. (Shih skemën e vendburimeve dhe pikave të mineralizuara të masivit ultrabazik të Bulqizës, shkallë 1:100 000).

OBJEKTI I MANGANIT TË GODVISË

Mineralizimi i manganit takohet në depozitimet argjilo-silicoro-sericitiko-kloritike të rreshpëzuara dhe në reshpet argjilo-qymyrore të paleozoit.

Përmbajtja e MnO = 20.35 %, Fe_2O_3 = 15.4 %, SiO_2 = 34.2%.

VENDBURIMI I ARGJILAVE KRAJKË

Ndodhet buzë rrugës automobilistike, në afërsi të fshatit Krajkë. Argjilat janë formuar në kushte detare, mbizotërojnë montmoriloniti dhe hidromikat. Paraqiten në formë shtresore, kanë gjatësi në shtrirje rreth 1 km. Plotësojnë kushtet për prodhimin e tullave, çimentos etj. Analizat kimike janë: SiO_2 = 45.80 %, Al_2O_3 = 10.01 %, Fe_2O_3 = 4.55 %, CaO = 9.88 %, MgO = 7.14 %, TiO_2 = 0.56 %, $Na_2O + K_2O$ = 2.34 % dhe HK = 10.64 %.

Vendburime argjilash kemi edhe në Zall Sopot dhe Strikçan.

GËLQERORËT E MERMERIZUAR

Mermerët (Gëlqerorët e mermerizuar) ndodhen në afërsi të fshatit Lepurak



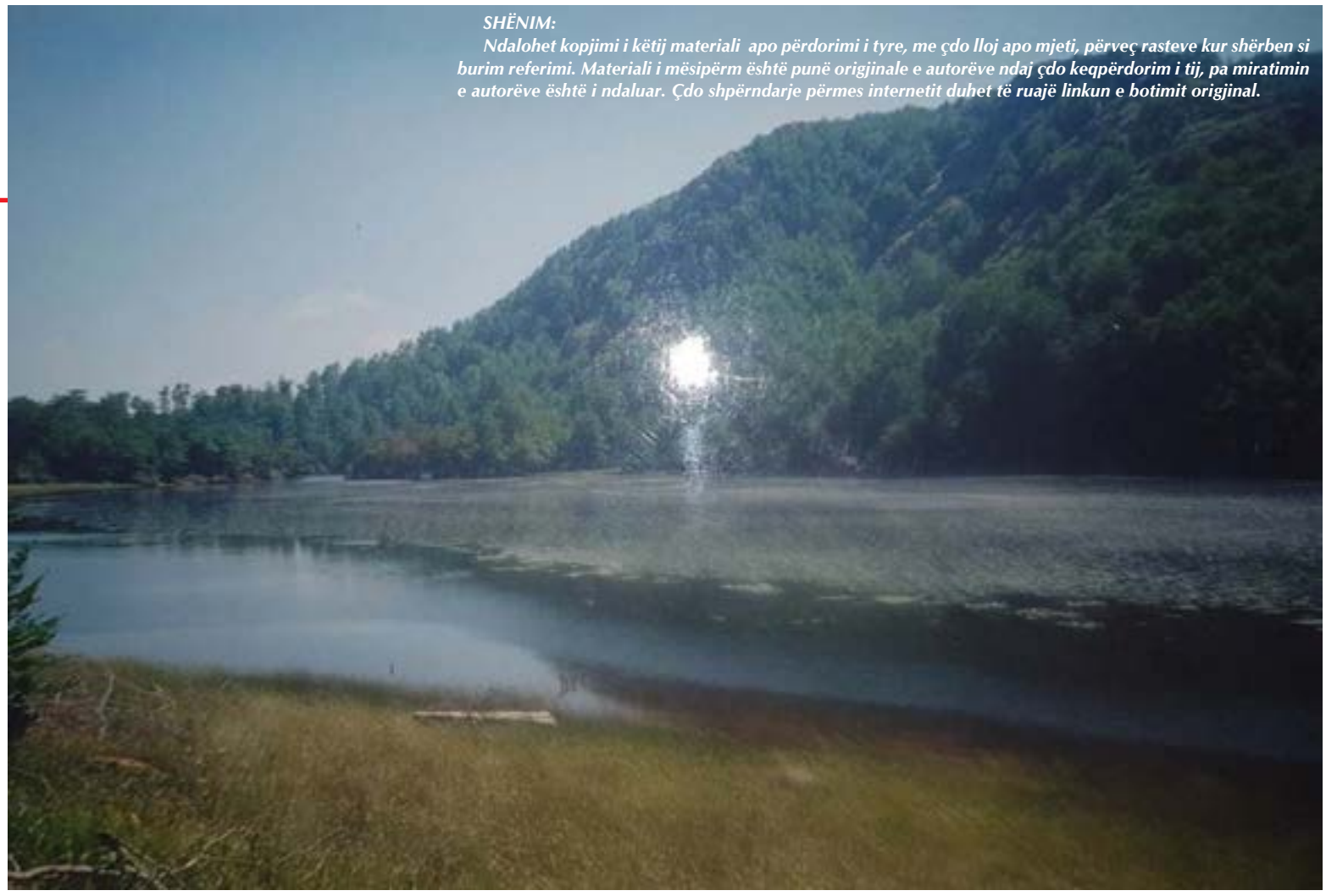
Pamje e Pusit Qëndror të vendburimit kromit Bulqizë.



Vendburimi i kromit Batër (Zona e Re).

studimi

SHËNIM:
Ndalohet kopjimi i këtij materiali apo përdorimi i tyre, me çdo lloj apo mjeti, përveç rasteve kur shërben si burim referimi. Materiali i mësipërm është punë origjinale e autorëve ndaj çdo keqpërdorim i tij, pa miratimin e autorëve është i ndaluar. Çdo shpërndarje përmes internetit duhet të ruajë linkun e botimit origjinal.



Pamje të Liqenit të Bardhë.

SHKËMBINJTË GËLQERORË

Këta shkëmbinj, të cilët përdoren për prodhimin e gëlqeres, çimentos etj, kanë një përhapje të madhe në zonën tonë dhe gjenden kryesisht në sektorin e Urës së Qytetit pranë fshatit Peladhi dhe sektorin e 3 Çezmave pranë fshatit Sofraçan.

GRANILET

Në teritorin e zonës tonë janë evidentuar edhe disa objekte granilesh, të cilat lidhen me zona të fuqishme tektonike në gëlqerorët e Triasikut (T) dhe përfaqësohen nga gëlqerorë të millonitizuar. Këto zona janë shfrytëzuar për nevoja lokale për të siguruar sasitë e nevojshme të granileve dhe konkretisht në fshatrat: Strikçan, Sopot, Zerqan.

MATERIALET INERTE

Gjenden kryesisht në luginën e Zallit të Bulqizës, i cili kalon nga Bulqiza nëpër Grykën e madhe dhe derdhet në lumin e Drinit te Zi. Për shfrytëzimin e këtyre materialeve inerte si : zhavore, rëra etj., në zonën tonë janë ngritur impiante të ndryshme. *(Agim Dobi, Bashkim Jajhja, Bashkim Lleshi, Hasan Hajdari, Jorgo Kola, Koço Gushi, Leonard Kazanxhi, Mustafa Manjani, Naim Karaj, Niko Nano, Sefedin Qorlaze, Sefedin Shabani, Vesel Hoxha, etj. 1970-2000), Vesel Hoxha, Bashkim Lleshi, Ilir Alliu, Sefedin Shabani, Naim Karaj, (2007)*

PASURITË UJORE

Në zonën tonë ka pasuri të mëdha ujore. Mes përmes saj kalon Zalli i Bulqizës, i cili furnizohet me ujë nga Zalli i Okshtunit dhe përrenjt e shumtë malorë që burojnë në të dy anët e luginës së Vajkalit dhe asaj të Grykës së Madhe. Krahas këtyre kemi edhe burime të shumta ujore që shërbejnë për furnizimin me ujë të pijshëm të qendrave të banuara. Si të tillë mund të përmendim burimet e Dushajve, Lepurakut, Kaculit, Gurra e Dhive-Kokërdhak, Kodra e Lerës, Afër Liqejve etj, për zonën e Bulqizës, burimet e Zabelit të Madh, të 3 Çezmave, të Peladhisë, të Valikardhës, të Cerkajve etj, për zonën e Zerqanit-Sopot-Peladhi-Valikardhë.

Në zonë kemi një zhvillim të madh të liqejve akullnajorë ku mund të përmendim: Liqenin e Zi, të Bardhë, të Valikardhës, të Sopeve, të Skënderit, të Duriçeve etj, (pjesa jugore e Luginës së Bulqizës-Gryka e Madhe) dhe liqenet e Balgjajt, Shtrungës etj, (pjesa veriore e Luginës Bulqizë-Gryka e Madhe.

VENDET DHE OBJEKTET QË MUND TË VIZITOHEN PËR ZHVILLIMIN E TURIZMIT HISTORIK:

Në zonën Bulqizë, Zerqan, Martanesh ka disa vende që mund të vizitohen për karakterin historik të tyre siç mund të përmendim Fushën e Vajkalit në të cilën janë zhvilluar disa beteja kundër turqve nga heroi ynë kombëtar Skënderbeu. Këtu ndodhen Gurët e Skënderbeut dhe Busti i tij. Vende të tjera historike janë Kepi i Qytetit, Ura e Qytetit, Qyteti i vjetër i Valikardhës, 3 hanet e Qytetit (rrënojat e Hanit të Letit), Fusha e Pazari i Qytetit, Kalldrëmi i mushkave, Kulla e Skënderbeut, Shkëmbi i Kullës afër Zerqanit, Qytezat e Krajkës e të Sofraçanit që lidheshin me Xhitecën (qytezën) e Sute në Zogje dhe Xhitecën (qytezën e Gjurasit), ndërtesa të vjetra karakteristike, 2 kulla guri ne Koçaj e Dushaj, etj. *(Bashkim Lleshi (2006,2017), Destan Rama (2014), Iljaz Kaca (2006), Valter Shtylla (2007, Hazis Keta (2018)).*

VENDET KU MUND TË ZHVILLOHET TURIZMI MALOR:

Në këtë zonë ka vende të përshtatëshme për mundësinë e zhvillimit të turizmit malor siç mund të jenë:

Zona Bulqizë-Almarinë-Liqeni i Skënderit-Maja e Dhoksit; këtu krahas ecjeve në pyje të freskëta sidomos pishe, ecjeve në dëbore, etj, ka mundësi edhe për realizimin e një stacioni skishë në Majën e Dhoksit ku mund të bëhen rrëshqitje me ski në fushën e Dhoksit në drejtim të shkëmbit të Batrës.

Zona Bulqizë-Kodra e Lerës-Fushë Hutër-Liqenjt e Balgjajt;

Fush Bulqizë-Dushaj-Stanet e Peladhisë-Komavec-Delgjurrë-Prat;

Tërnovë-Liqeni i Zi-Kaptinë;

Zerqan-Tërnovë-Kaptinë;

Në rajonin Bulqizë-Zerqan-Martanesh ka vende të mrekullueshme ku mund të zhvillohet turizmi malor me të gjitha degët e tij, por gjendja e rrugëve lidhëse me Rrugën e Arbrit që të shpien në brendësi të zonave malore është tejet e rënduar. Në këto rrugë kalohet me mjaft vështirësi vetëm me makina të larta dhe Fuoristrada. Rrugët kanë nevojë jo vetëm për përmirësime të bazamentit të tyre, por mbi të gjitha duhet të merren masa të asfaltohen. Në këto zona ka mundësi që të ngrihen shumë ambiente të cilat do të vihen në funksion të turistëve dhe banorëve të zonës, duke krijuar kushte për mundësi punësimi dhe zhvillimi të turizmit malor. *(Bashkim Lleshi (2006), Perikli Qirjazi, Skënder Sala (2006) Bashkim Lleshi, Avni Dibra (2007), Bashkim Lleshi (2017)*

Hapja dhe përmirësimi i rrugëve lidhëse me Rrugën e Arbërit do të bëjë që të vihen në qarkullim ekonomik e me efektivitet pasuritë nëntokësore e mbitokësore të rajonit të Bulqizës, Zerqanit dhe Okshtunit si dhe do ti japë një hop të metejshëm zhvillimit ekonomik dhe turizmit historik e malor për njohjen e mëtejshme të historisë dhe bukurive natyrore të këtij rajoni të begatë me pasuri nëntokësore e mbitokësore dhe me histori të lavdishme.

REFERIMET

Agim Dobi, Bashkim Jahja, Bashkim Lleshi, Hasan Hajdari, Jorgo Kola, Koço Gushi, Leonard Kazanxhi,

Mustafa Manjani, Naim Karaj, Niko Nano, Sefedin Qorlaze, Sefedin Shabani, Vesel Hoxha, etj.

(1970-2000) - Studime , raporte e relacione të kryera në Gjeologjinë e Bulqizës në vitet 1970-2000

Bashkim Lleshi (2006) - "Rruga e Arbërit i shërben edhe zhvillimit më të shpejtë të turizmit malor dhe njohjes së mëtejshme të historisë" Gazeta Rruga e Arbërit nr.6 tetor 2006

Bashkim Lleshi,Avni Dibra (2007) "Rruga e Arbërit premisë për zhvillimin e turizmit" Kuvendi tekniko-shkencor për Rrugën e Arbërit" maj 2007

Bashkim Lleshi (2017) -"Rruga e Arbërit do ti shërbejë njohjes së mëtejshme të historisë" Gazeta "Rruga e Arbërit" mars 2017

Bashkim Lleshi (2017) - "Ruga e Arbërit i shërben edhe zhvillimit të mëtejshëm të turizmit malor" Gazeta "Rruga e Arbërit" prill 2017

Destan Rama (2014) - "Peladhia, një emër që vjen nga legjenda" Gazeta "Rruga e Arbërit" nr.7 (99) korrik 2014

Hazis Keta (2018) -"Rruga e Arbërit, Dëshmitë historike nga Tirana në Bulqizë" Gazeta "Rruga e Arbërit" nr.11 (151) 2018

Iljaz Kaca (2006) "Rrugët e vjetra të Dibrës" - Tiranë 2003

Perikli Qirjazi, Skënder Sala (2006) –"Monumentet e natyrës së Shqipërisë" Tiranë 2006

Valter Shtylla (2007) - "Rruga e Arbërit rruga kryesore e vendit krahas rrugës Egnatia që në lashtësi"

Kuvendi Tekniko-Shkencor për Rrugën e Arbërit, faqe 5-19, Tiranë maj 2007

Vesel Hoxha, Bashkim Lleshi, Ilir Alliu, Sefedin Shabani, Naim Karaj, (2007) - "Pasuritë minerale të rajonit të Dibrës që mund të vihen në qarkullim ekonomik me ndërtimin e Rrugës së Arbërit" Kuvendi tekniko-shkencor për Rrugën e Arbërit" maj 2007





Pamje nga Bulqiza.

Rruga e Arbërit nr. 160

reportazh

Dibra jonë e bukur

Rruga e Arbërit do të japë tjetër zhvillim për zonën, për vlerat dhe traditat dibrane ...

Nga **DIONIS XHAFA**

Një udhëtim fantastik për në Dibër ishte ai që bëra këtë herë. Si herët e tjera, në kohë më të reja, edhe këtë herë emocionet janë të shumta. Po njëjtë, do të vizitosh një krahinë, e cila për fat të keq është lënë në harresë dhe diku në cep të atdheut, sikundër një thesar që e lë diku, larg syve të njerëzve, larg njerëzisë, për ta pasur atë vetëm ata që vërtetë duan dheun, truallin, arrat, tokat, ujërat, lumin, malin, krojet e bukuritë natyrore të Dibrës.

KRAHINA E MATIT

Dibra është e bukur dhe fisnike kudo. Ajo besën dhe burrërinë e ka të shkruar kudo ku ecën, kudo që shkel, ngado bredh e shëtit. E ndjen aromën e freskisë dhe të burrërisë, që kur arrin në kufijtë e qarkut. Në fillime, kur shkon nga Tirana drejt Dibrës, të shfaqet krahina e Matit. Sigurisht e bukur edhe ajo, me fisnikëri dhe lashtësi, po ashtu. Është mirë dhe burrërisht kënaqësi të shëtisësh vendet e lumenjtë, ku ka prekur dora e këmba e Pjetër Bogdanit dhe Pjetër Budit, e kolosëve të letërsisë shqiptare, që i dhanë tjetër kuptim letrave shqipe, që në kohërat e lashta, atëherë kur shkruhej me fshehtësi dhe rrallë, kaq rrallë.

Po rrugës, në Burrel, mund të shikosh matjanin më të famshëm, atë që ka hyrë në histori si mbreti i shqiptarëve, Mbreti Zogu i Parë. E, matjanët kanë dalë shesheve të Burrelit dhe të Klosit, e nuk ka si të mos ndjesh në zërin e tyre, në përditshmërinë e tyre, krenarinë e të qënit pasardhës të mbretit, të të vetmit mbret që ka pasur Shqipëria, që mbajti pushtetin për vite me radhë.

Në këtë rreth, nuk mund të shikosh vetëm Burrelin e Klosin, dy qytetet e krahinës, por edhe male e kodra, që janë të gjelbëruara dhe pse të braktisura sot, kanë të shkruar historinë, traditën, gjakun e të parëvë. Malet sikur flasin me gjuhë krenarie, krojet me dëshmi historike, kodrat me fuqinë e titanizmin vendas që ka ekzistuar që në kohë të lashta. Ndërsa kur kalon nëpër këtë krahinë, nuk ka mëdyshje se do të vësh re gjelbërimin, bukurinë madhështore të lumit Mat, që kalon thuajse kudo këtyre anëve, nëpër qytete e fshatra. Lumi Mat i jep bukurinë më të madhe Matit, krahinës me malet me kurore mbretërore.

BULQIZA, QYTETI MBI DHÈ E NËN DHÈ

Ndërsa më tutje, si ndër legjenda të lashta, si në librat e historisë, sikur të shfaqet lemeri legjendare, të del përpara bashkë me këtë frikë, edhe madhështia e fushave të Torviollit, vetë vendi ku ka luftuar i madhi, më i madhi që ka nxjerrë kombi shqiptar, që i ka inicialet e origjinës dhe ka lënë gjak e trup në këto anë, Gjergj Kastrioti, Skënderbeu. Shfaqet me ngadalë, mes Matit dhe Bulqizës, ajo që e quajmë Qafë e Buallit. Po madhështore, si mal me borë ngrihet kjo krahinë, sikur vetë shpatë e Skënderbeut të shfaqet në fusha të saj, ku heroi ynë kombëtar ka luftuar me turqit. Me siguri që këtu kur udhëton kujton se kjo krahinë, Dibra ka nxjerrë më të madhërishmin ndër trojet tona. E historia të kalon përpara syve, para se të shkosh e të ndalosh në Bulqizë.

E, Bulqiza sot për sot thirret qyteti i minatorëve, qyteti që ka jetë nën dhe mbi dhe. Kanë shkruar shumë për të dhe ashtu është realiteti në të. Kromi e mban qytetin dhe qyteti mbështetet në krom. Si ndër të zezat që shkruhen ndër tragjedi, kromi vlon gjakun e vendasve e kromi është buka e përditshme. Ai është kudo e ngado, nëpër qytet, nëpër apartamente, nëpër shtëpi, madje edhe uji nëpër banesa vjen disi ndryshe nga vendet e tjera, duke qenë se ka përbërje klori. E rinia këtu, sikundër në mbarë Shqipërinë, zgjedh nëse do të kalojë jetën nën rrënoja e nëgaleri ose të ikë jashtë, në një jetë prej emigrantësh, sa këtej e andej, ndër problemet e mëdha, e plagët që ka qenë e mbetet aktuale në Shqipërinë tonë e ndër shqiptarët, kudo ata jetojnë.


Peshkopi


Lugina e Klosit


Qyteti i Ri, Bulqizë


Ura e Topojanit

Dibra është e bukur dhe fisnike kudo. Ajo besën dhe burrërinë e ka të shkruar kudo ku ecën, kudo që shkel, ngado bredh e shëtit. E ndjen aromën e freskisë dhe të burrërisë, që kur arrin në kufijtë e qarkut. Në fillime, kur shkon nga Tirana drejt Dibrës, të shfaqet krahina e Matit.

Vlerat dhe bukuritë e Dibrës janë të shumta. Ata shihen kudo, ndër natyrë e njerëzi, ndërsa ajo që e ka lënë pas është moszhvillimi në infrastrukturë.

Por, përpos këtyre, Bulqiza e sotme është e bukur. Ky qytet, me modernitetin, ka ardhur në zgjerim dhe me punëtorë nga mbarë Dibra e në mos nga mbarë Shqipëria. Qyteti ka jetë, bashkë me lodhjen, aty jetohet mirë, shëtitet kudo e ngado, nëpër bulevardet e qytetit të ri e të vjetër ose shëtitjet nga qyteti në qytet, nga i riu në të vjetrin. E kështu sikundër Bulqiza ndahet në qytet të vjetër e të ri, ashtu edhe e reja dhe e vjetra bashkohen këtu. E vjetra dhe moderniteti bashkangjiten në Bulqizën, e gjelbëruar në fushat e gjera dhe me malet krenare sa përkrenarja e heroit tonë kombëtar. Freskia që të fal Bulqiza në bulevardin e saj thuajse 1 kilometër nga qyteti i vjetër tek i riu vështirë se e ofron tjetër vend, një shëtitje që të frymëzon, ndoshta të dërgon tutje, larg në imagjinatë, në kohë e hapësirë.

URA MBI DRIN

Nuk ka gjë të më bukur se ura mbi Drin. Ajo është një urë, e cila në fakt më kujton shumë gjëra të fëmijërisë. Jo vetëm kaq, por ajo urë është dëshmi e faktit se në këtë anë, ndërsa shumë gjëra dhe ndodhi mund të kenë ngjarë, ura e Drini kanë qenë aty.

Kështu, ura dhe mbi të gjitha Drini është dëshmitar historik, është kalendari që na e mat si e kalojmë ditën, është prova se Drini lëviz dhe na jep sinjale për të jetuar sipas lëvizjeve të tij. Drini, lëviz dhe e sheh këtë vend, e ujit edhe fushën, e sheh edhe malin e Korabit dhe na përshëndet, çdo mëngjes, çdo drekë, çdo darkë. Drini ka qenë këtu që kur ekzistonin Ilirët, që kur njerëzia besonte në paganizëm, ka parë pushtime dhe ka kaluar shumë periudha të vështira dhe të bukura.

PESHKOPIA DHE VLERAT E DIBRËS

Rruga për në Peshkopi është e bukur, ashtu sikundër duhet të jetë, teksa shkon në atë që konsiderohet "qyteti i blirëve". E hyn në qytet, e përpara të shfaqet një qendër tregtare e stërmadhe me emrin "Dibra". Një tjetër person ngjitur të thotë se vitet e fundit janë bërë shumë investime në Peshkopi sidomos, e në zona të tjera të Dibrës. Sido të jetë, qyteti ka marrë zhvillim, ndërsa kulmi i bukurisë sigurisht që është me bulevardin, karshi së cilës qëndrojnë teatri dhe objekte të tjera kulturore dhe buste të Skënderbeut, të Halil Alisë dhe heronjve të tjerë të Dibrës.

E, për fund të këtij reportazh-vëzhgimi, mund të thuhet se vlerat dhe bukuritë e Dibrës janë të shumta. Ata shihen kudo, ndër natyrë e njerëzi, ndërsa ajo që e ka lënë pas është moszhvillimi në infrastrukturë. Rruga e Arbërit me siguri që do të japë tjetër zhvillim për zonën, për vlerat dhe traditat dibrane, ajo rrugë do i japë një zhvillim tjetër Dibrës sonë historike, për të vënë në pah vlerat dhe bukuritë më të mira të Dibrës.

profil

Me rikthimin në vendlindje, ia nisi ndërtimit të një strehe ku të fusnin kokën. Shtëpia e re zgjerohej e zbukurohej çdo ditë. Solli ujë të pijshëm nga mali dhe filloi të presë ferrat që kishin mbuluar çdo gjë. Dolën në dritë ftonj, kumbulla e mollë të egra.

Mevlud Buci, *nga Tirana* në vendlindje për t'u përballur me sfida të reja

Nga **OSMAN XHILI**

Ftesën e mikut tim të nderuar, profesor Mevlud Bucit, e prita me kënaqësi të dyfishtë. Do të vizitoja një nga lisat e shumtë, një nga njerëzit e shquar të Lukanit, të kësaj perle, që Zoti i ka dhënë shumë vlera e bukuri mahnitëse.

Mikrobuzi i linjës pasi mbushet me pasagjerë e me mallra merr rrugën e mundimshme drejt fshatrave të kësaj zone. Sapo lëmë pas urën e Muhurrit, kthehemi në të majtë, për të ndjekur rrugën e Selishtës, që ishte dhe destinacioni ynë. Këtu mbaronte rruga e asfaltuar dhe zhavorri nuk do të na ndahej më për gati dy orë, në vetëm 33 kilometra distancë. Makina ngjitej e zbriste në male dhe terrene të thepisura, frynte e çfrynte si gjyryk, ndonjëherë bënte dhe rrugën e kundërt, duke marrë drejtimin e Peshkopisë, nga ku ishim nisur. Më vjen keq, se vetëm në Shqipëri ndodhin të tilla paradokse. Nëse rruga do të ishte e asfaltuar, nuk do të na duhej as gjysmë ore për të shkuar në destinacion, pa përmendur lodhjen, tronditjen dhe amortizimin e mjetit dhe amortizimin e nervave të pasagjerëve.

Rruga gjarpëronte mes maja malesh, a thua donte ti sfidojë ato, kurse poshtë, fare poshtë, në këmbët e këtyre maleve, lëvizte Murra, një lumë i bukur, me ujëra të kristaltë. Po sikur rruga të ishte projektuar e ndërtuar vetëm pak metra sipër lumit, duke e ndjekur atë gjatë gjithë shtratit të tij. Sa distancë do të shkurtohej, sa pjerrësi do të eliminohej dhe sa bukur do të ishte, kur pamjet e lumit do të soditeshin nga xhami i makinës. Sa lehtë do të kalohej në dimër, kur dëgjojmë se ato banorë shpesh ngelen të izoluar në këtë stinë, nga reshjet e shumta të dëborës. Mirë se rruga ishte bërë në vitin e largët 1938, në kohën e Italisë, por brezat e mëvonshëm si nuk e korrektuan një gabim të tillë? E di që u zgjata shumë me rrugën, por ndjeja keqardhje për ata banorë të shkretë, që kanë mbetur akoma, pa punë, pa të ardhura, pa shpresë.

LUKANI, VENDLINDJA E PROFESORIT

Profesori kishte dalë të më priste, tamam atje ku takohen Katërgrykët, aq të përmendura në histori. Një teqe e vogël, por me shumë vlera e histori, ka emrin e stërgjyshit të tij, hoxhë Bucit.

Lukani ngjason me një ballkon natyral të qëndisur bukur. Sikur asgjë tjetër të mos kishte, do ti mjaftonte Runja me bukuritë e saj, me kullotat e pasura, me bimët e shumta mjekësore, me vlerat e pamata turistike.

Lukani dikur kishte 170 shtëpi, kurse sot ka vetëm pesëdhjetë. Për nga vendosja e lagjeve, fshati



Një pjesë e mirë e dokumentacionit të Lidhjes së Prizrenit është ruajtur në Kullën e Bucit (foto). Sa besëlidhje janë bërë në këtë kullë, sa nxënës kanë studiuar aty, sa takime trimash për të bërë planet e luftës ndaj pushtuesit, sa bukë është gatuar e është dhënë bujarisht... Dhe ne, njerëzit e shekullit të njëzet e një, e shpërblejmë me harresë, me neglizhencë, me injorancë. As shteti nuk duket gjëkundi për ta marrë në mbrojtje këtë kullë me vlera dhe as trashëgimtarët e fisit Buci. Një oxhak sipër kullës, që mund të ketë mbi një shekull që ka tymosur, qëndron tani si një top i shkretë, si një pus i shteruar.



Pas një jetë përkushtuar arsimit nga Dibra në Tiranë, Mevlud Buci tani pensionist, kthehet në vendlindje, ku krahas mbledhjes së trashëgimisë kulturore, punë që e ka kryer një jetë të tërë, po i përkushtohet edhe pasionit për frutikulturën dhe blegtorinë.

i ngjan një ndërtese shtatë katshe, ku si bazament ka lagjen e Zallit, ku është vendosur dhe shtëpia e profesor Mevludit. Më sipër vijojnë lagjja Lleshi, Lagjja Koka, Totraku dhe Pepa, më sipër tyre, Ndreka, Ndregjoni akoma më lart, për tu mbyllur me dy fiset Bruçi dhe Dervishi në krye.

Gjatë gjithë historisë së tij, Lukani ka nxjerrë burra që i kanë dhënë emër, jo vetëm fisit, fshatit e Selishtës, por shumë më tepër. Çdo njeri prej tyre meriton monografi të veçantë, por ne po cekim shkarazi disa prej tyre që bënë histori dhe mbetën në histori.

Mulla Liman Ndregjoni pati mbaruar studimet në Stamboll dhe shumë shpejt u bë një prijës popullor, në luftrat për të mbrojtur trojet amtare. Mori në kujdes hoxhë Bucin, në shkollimin dhe edukimin e tij me frymën fetare dhe patriotike. Hoxhë Buci është gati i të njëjtit format me të parin, mësuesin e tij. Dija, feja dhe atdheu, ishin tre gjëra të shenjta për të. U vra në Petrino të Maqedonisë, bashkë me të birin, Mustafanë dhe hoxhë Sefer Bodinin, duke luftuar ndaj serbve. Një tjetër hoxhë i shkolluar, Ibrahim Bushi u shqua në qëndresën ndaj pushtuesve turq, bashkë me Mehmet Sulën (Totraku). Një luftëtar tjetër i përmendur i fshatit, Selman Dervishi, bie në luftë ndaj malazezve.

Lista e burrave të mençur vazhdon me doktorë si Haziz e Ferit Ndregjoni, Lutfi Bruçi, ekonomistin e filozofin popullor, Bajram Totrakun, mësuesin Tofik Bruçi, shkrimtarin Hysen Dervishi, apo farmacistin me zë Haxhi Bajram Losha.

Nuk mund të lëmë pa përmendur dhe një kategori tjetër njerëzish të shquar në një drejtim tjetër, atë të biznesit. Faik Ramadan Bruçi është dekoruar me titullin "Ambasador i paqes" dhe titullin tjetër "Nderi i qarkut Dibër". Një tjetër biznesmen Xhetan Ismail Ndregjoni shquhet në arritje biznesi, por dhe në vepra humanizmi, si për të dëshmuar se ky fshat në këmbët e Runjës i ka të gjitha, besimin e mençurinë, pushkën e penën, por dhe punën e ndershme me të cilën është ushqyer në shekuj.

TË PARËT E PROFESOR MEVLUTIT

Stërgjyshi i profesor Mevlutit është Bajram Buci, apo hoxhë Buci, siç njihet në Selishtë. Ai u shkollua nën kujdesin e mulla Ndregjonit, fillimisht në medresenë e Shkupit e më pas i plotëson studimet në Stamboll. Aty miqësohet me një tjetër hoxhë të shquar të Selishtës, Mustafa Hasbajrami. Abdyl Frashëri qëndon një natë në Selishtë, duke u kthyer nga Prizreni, në besën e miqësinë e këtyre hoxhallarëve të nderuar. Të nesërmen e përcjellin nga Kurdaria për në Tiranë.

Gjatë gjithë jetës së tij, hoxhë Buci u përpoq ta edukojë popullin e tij me vlera fetare dhe patriotike. Ai e dinte se çelësi i diturisë ishin librat dhe me gjithë vështirësitë e kohës, jo pak herë i mbajti dhe në krahë, si pasuri e rrallë. Kulla e tij në lagjen e Zallit, në Lukan u bë një arkivë e gjallë librash, kujtimesh, letra dijetarësh të mëdhenj të kohës. Babai i hoxhës, Dali Buci kishte qenë njeri me influencë të madhe. Ai kishte qenë mik i Iljas Pashë Qokut, i cili mori pastaj djalin e tij, hoxhë Bucin si sekretar të tijin. Kjo ishte arsyeja që një pjesë e mirë e dokumentacionit të Lidhjes së Prizrenit kishte qenë e sistemuar në Kullën e Bucit.

E shkrova me germë të madhe fjalën kullë, të paktën sa për ti bërë një nder simbolik, pasi ajo meriton shumë më tepër. Sa besëlidhje mund të jenë bërë në atë kullë, sa nxënës feje e besimi kanë studiuar aty, sa takime trimash për të bërë planet e luftës ndaj pushtuesit, sa bukë është gatuar e është dhënë bujarisht në atë kullë ! Dhe ne njerëzit e shekullit të njëzet e një e shpërblejmë me harresë, me mosmirënjohje, me neglizhencë, me injorancë. As shteti nuk duket gjëkundi për ta marrë në mbrojtje këtë kullë me vlera dhe as trashëgimtarët e fisit Buci. Vetëm profesor Mevludi ka prerë ca ferra dhe është përpjekur sadopak për të. Një oxhak sipër kullës që mund të ketë mbi një shekull që ka tymosur, qëndron tani si një top i shkretë, si një pus i shteruar.

Sa shehidë ranë nga kjo familje e përmendur! Babai i hoxhës, Dali Buci, u vra në betejën e Nishit, në vendin e quajtur "Molla e kuqe". Kënga e rapsodit popullor e pasoi menjëherë heroizmin e tij.

"U dridh toka, u dridh Kuçi, / qenka vra ky Dali Buci."

Në luftë ndaj serbit u vranë dhe hoxhë Buci, me djalin e tij Mustafanë, në Petrino të Maqedonisë. Bashkë me të u vra dhe hoxha i dëgjuar Sefer Bodini, si dhe shumë patriotë të tjerë. Ne themi kanë vdekur, por ata me siguri janë të gjallë, pasi vepra e tyre është e gjallë dhe rezistente ndaj shekujve.

Nuk kishte si të ndodhë ndryshe me pjesëtarët e tjerë të kësaj familje të madhe. Ata kurrë nuk e duruan padrejtësinë dhe shtypjen e pushtuesit. Në



librin historik të Emrie Skukës, shkruhet se Haziz Buci ka marrë pjesë në luftë ndaj serbit. Sa gjak, sa dije, sa kontribute, sa bukë dha kjo familje për luftën, për besimin, për dijen, shpërblim të cilin vetëm Zoti mund ta bëjë.

MEVLUDI...

Pas shumë vajzash në familjen e tij, profesori vjen si një bekim nga Zoti, ndaj dhe e pagëzuan me një emër të tillë. I lindur dhe i rritur në një shtrat të tillë historik, ku kishin qenë prezente të gjitha vlerat njerëzore, djali i ri kishte ambicje të mëdha në jetë. Me shumë sakrifica i mbaroi studimet e mesme dhe të larta, duke ju përkushtuar gjuhës dhe letërsisë. Gati gjysmë shekulli në arsim, si mësues i gjuhës e letërsisë, por shumë kohë dhe si drejtues. Ai punoi gjatë në vendlindje, aty ku kishte hedhur hapat e parë, ku kishte belbëzuar fjalët e para. Aty gjeti historitë, legjendat, aty mësoi për besëlidhjet e mëdha, aty mësoi kuptimin e amanetit dhe fjalës së dhënë. Aty u bë njësh me bujkun, me blegtorin, u mrekullua nga pyjet dhe cicërimat e zogjve në to. Të gjitha këto e mbrujtën shpirtin dhe zemrën e tij me dashuri dhe mirësi, që më pas do të shpërthente në krijimtarinë e tij të pasur. Gati 30 libra ka të botuar deri tani dhe shumë dorëshkrime të tjera. Shumica e njerëzve nuk kanë lexuar aq libra në jetën e tyre e jo më të jenë autorë të këtij niveli. Nëse flasim për botimet në gazeta dhe revista, më lehtë është të përmendim ato media ku nuk ka dërguar materiale për botim se e kundërta e kësaj. Ka fituar disa çmime në krijimtari, ku do të veçonim atë të dhënë nga Instituti i Kërkimeve Islame, apo atë të mirënjohjes nga "Drita Islame". Te shumë njerëz kur shtohen vitet mbi supe u bie fuqia dhe aftësia krijuese, kurse profesori akoma lulëzon e surprizon me çdo ditë të jetës së tij.

Ka gati pesë vjet që profesor Mevluti ka dalë në pension dhe po u drejtohet të shtatëdhjetave. Mbi 20 vite dha mësim në shkollat dhe gjimnazet e Tiranës. Nëndrejtor i shkollës në Laknas, nëndrejtor tek shkolla "Ataturk" dhe tek gjimnazi "Sandër Prosi", si dhe drejtor i shkollës "Kolë Jakova". Ai kishte grumbulluar aq shumë eksperiencë në mësimdhënie, sa që kishte plot gjëra për t'ua dhënë kolegëve të tjerë.

Dalja në pension nuk përputhej aq shumë me natyrën energjike të profesorit. Ai ishte mësuar me punë, me disiplinë, me orare dhe nuk i pëlqente një jetë sedentare, nga kafja në kafe. Aq më tepër, që një ndjenjë malli për vendlindjen, sa vinte e shtohej. Sikur përjetonte një tërheqje gati fizike, ndaj tokës që e rriti, e burrëroi, ku krijoi familjen dhe identitetin e tij. Sikur e thërriste Runja, Vali, Bena, Skremza, apo Balgjaj dhe Shtrungëza me ato liqenj të mrekullueshëm. E bisedoi me Shahen, bashkëshorten fisnike, që aq shumë vite i ka ndenjur në krah dhe të dy ishin të një mendimi. Do të rikthehesin tek kulla e vjetër, aty ku kishin jetuar të parët e tij. Por aty vetëm imazhi kishte mbetur dhe toka nuk kishte lëvizur. A kishin ata fuqi për t'ja nisur gjithçka nga e para?

Së pari ndërtuan me shumë mund një strehë ku të fusnin kokën dhe të tjerat pak nga pak. Shtëpia e re zgjerohej e zbukurohej çdo ditë. Solli ujë të pijshëm nga mali dhe filloi të presë ferrat që kishin mbuluar çdo gjë. Dolën në dritë ftonj, kumbulla e mollë të egra. Profesori mbolli dhe 300 rrënjë pemë me dorën e tij. Arra, mollë, dardha, nektarina, kumbulla, rrush, lajthi e gështenjë janë tani në vitin e tretë apo të katërt. Ato kanë filluar të japin frutat e para dhe profesori u përkëdhel gjethet e kokrrat si një fëmijë. Ka rrethuar 20 dynymë tokë me rrjetë teli, ku kullot tufën e vogël me 15 dele, që e ka vënë dy vite më parë. Ka sjellë ujin vaditës me 2000 metër tubacion, për të vaditur pemët e mbjella por dhe kopshtin e bukur ku kultivon gati të gjitha perimet.

As vetë nuk do të besoja se si një njeri që po mbush të shtatëdhjetat dhe gjithë jetën ka qenë mësues, të bëjë një volum të tillë pune, që dhe një djalosh do t'ja kishte zili? Pa le pastaj, kur shoh disa djem të rinj, që bredhin nëpër kafene, duke u bërë barrë për familjet e tyre. Vetë kthimi i tij në vendlindje është një sfidë, një sfidë në këto kohë të vështira, një shembull për tu ndjekur. Le të punojmë të gjithë në vendin tonë e për vendin tonë, që Zoti aq shumë e ka begatuar, dhe të mos marrim dherat e huaj. Të mbetemi zotër në tokën tonë e jo të bëhemi shërbyes te të tjerët.

Homazh në nderim të 75-vjetorit të krijimit të Brigadës së 18-të partizane të Dibrës.

Sllova *si* **krenari e Dibrës** *dhe* **memoriali** *i blerë* **i turpit** *në Tiranë*

Nga **LUAN RAMA**



Pa Dibrën e Sllovën në ballë të saj, pa Martaneshin, Çermenikën dhe Gollobordën, pa Grykën e Madhe, Katër Grykët, Grykën e Vogël e gjithë popullin e atyre krahinave që antifashizmin e bënë luftë për çlirimin e atdheut, Shqipëria nuk do të ishte kjo që është sot, me krenarinë e të qenit pjestare e koalicionit antifashist botëror.

75-vjetori i çlirimit të atdheut prej pushtuesve nazifashistë e kuislingëve që bashkëpunuan me ta, nuk është një ngjarje e rradhës. Është një ngajrje e madhe e historisë tonë e duhej që shteti e qeveria ta vlerësonin e trajtonin si të tillë.

Sllova është një krahinë dhe një histori krenarie jo vetëm për Dibrën. Në historinë e atdhedashurisë shqiptare, ajo ka qenë e mbetet një monument sakrificash dhe lavdie. Ndaj kjo e bën udhëtimin për në krahinën e Sllovës e të nëntë fshatrat e saj; Sllovë, Shumbat, Trojak, Sllatinë, Vleshtë, Dypjak, Venisht, Kallm dhe Zall-Kalis, si nëpër të gjithë katundet rrethepërqark malit të Korabit, një udhëtim mes legjendash e në majat e historisë.

Bukuritë natyrore krejt unike e magjepsëse, kanë imponur e jetësuar të njejtën cilësi fisnikërie e krenarie edhe ndër banorët e atyre anëve, mirësia e të cilëve jo rastësisht ka për referencë vetë lartësitë e malit, në prehër të të cilit jetojnë brez pas brezi e shekull pas shekulli, prej mijëra vitesh.

Ndaj, ata jo thjeshtë ndjehen, por realisht janë si Korabi.

Kësisoj, sado shpesh të kesh shkuar ndër ato vise, prapëseprapë do të magjepsesh me gjithë çfarë gjen e mëson atje, mes atyre njerëzve që lidhjen me historinë e kanë jetë dhe krenari. Sepse e kanë lidhje gjaku. E kanë heroizëm e atdhedashuri. E kanë sakrificë dhe ekzistencë.

Me këtë ndjesi nderimi e mirënjohjeje u nisa më 18 gusht për në Sllatinë të Sllovës, atje ku në të njejtën datë, 75 vjet më parë, më 18 gusht 1944, u krijua Brigada e 18-të Sulmuese partizane e Ushtrisë Antifashiste Nacionalçlirimtare.

Me vetëdije po udhëtoja drejt historisë i bindur e me emocion se po shkoja drejt një vendi ku nderimi për gjakun është i shenjtë dhe ku mirënjohja për çfarë ata kanë bërë për atdhe e flamur është detyrim.

Sllova ka bërë histori dhe ua ka mësuar edhe të tjerëve se si bëhet historia kur trojet e gjakut e të tamblit janë atdhe e fe përmbi fe.

Natyrshëm besoja se do të përkujtohej e nderohej me krenarinë e ligjshme në kuadër të 75-vjetorit të çlirimit të atdheut, edhe 75-vjetori i krijimit të kësaj brigade partizane e pagëzuar si Brigada e Dibrës, historia luftarake e së cilës është nga më të lavdishmet e Luftës Antifashiste Nacionalçlirimtare dhe që zanafillën e vet e ka në Sllovë.

Mirëpo, në vend të përkujtimit e nderimit, gjeta harrimin, heshtjen, fyerjen për luftën e lavdishme dhe Sllovën që iu dha asaj e gjitha e pa asnjë rezervë!

Monumenti i ngritur në nderim të kësaj ngjarjeje, që për nderin e Dibrës e të të gjithë Shqipërisë është në Sllatinë të Sllovës, është aty, në bash të vendit, krenar e madhështor, edhe pse jashtë vëmendjes e përkujdesjes së autoriteteve vendore.

I vetëm, por sfidues, ai monument, është shenja e luftës dhe e fitores partizane, është gjurma e ndezur e heroizmit, është dëshmia e madhe e gjakut që nuk falet e që për malet e Dibrës është e do të jetë i shenjtë sa të ketë dibranë në ato male. Haxhi Lleshi e Dali Ndreu e si ata edhe shumë burra dibre, ishin ndër të parët që zgjodhën anën e duhur të historisë, ndaj edhe Dibra ishte nga të parat ku u ndez lufta partizane për çlirim.

Pa Dibrën e Sllovën në ballë të saj, pa Martaneshin, Çermenikën dhe Gollobordën, pa Grykën e Madhe, Katër Grykët, Grykën e Vogël e gjithë popullin e atyre krahinave që antifashizmin e bënë luftë për çlirimin e atdheut, Shqipëria nuk do të ishte kjo që është sot, me krenarinë e të qenit pjestare e koalicionit antifashist botëror.

75-vjetori i çlirimit të atdheut prej pushtuesve nazifashistë e kuislingëve që bashkëpunuan me ta, nuk është një ngjarje e rradhës. Është një ngajrje e madhe e historisë tonë e duhej që shteti e qeveria ta vlerësonin e trajtonin si të tillë.

Mirëpo, për marre e faqe të zezë, siç thonë në Dibër, qeveria nuk e ka as ngjarje, as festë e asgjë 75-vjetorin e çlirimit.

Prandaj nuk u përkujtua e as u nderua edhe 75-vjetori i krijimit të Brigadës së 18-të partizane në Sllovë të Dibrës.

Qeveria e Edi Ramës dhe bashkia e Peshkopisë nuk e bënë, sepse ata nuk e duan luftën partizane, ata nuk i duan partizanët e lirisë dhe për ta ka më shumë vlerë memoriali i paguar i turpit për ca të vrarë në urat e Stambollit që bashkia e Tiranës ka ngritur në kodrat e liqenit, se sa ata që flijuan jetën e tyre e dhanë gjakun në themelet Shqipërisë antifashiste.

Sllova, krahina medalje krenarie për Dibrën, që 75 vjet më parë u bë vendi i pagëzimit të Brigadës së 18-të partizane, është krenare për gjestin e vet bujar e historik.

Duke pritur partizanët e lirisë e duke u dhënë bekimin e bukës dhe të besës së vet, Sllova bëri në fakt atë që kishte bërë përgjatë gjithë historisë së saj, ku jeta e lufta për liri kanë qenë gjithmonë bashkë.

Pa shkuar shumë pas në histori, mjafton të kujtojmë se gjatë Shekullit të 19-të, në mënyrë të veçantë gjatë viteve 1835 - 1876, Sllova u bë epiqendra e rezistencës kundër perandorisë osmane, me kryeluftëtarin e asaj epoke Mahmut Daci, një emër monumental në luftën për liri, i vetmi ndër prijësat popullorë, që njësoj si Ali Pashë Tepelena prehet në dy varre, pasi kokën ia çuan si dëshmi e trofe sulltanit të Stambollit.

E më pas, në fillim të Shekullit të 20-të, sidomos gjatë periudhës 1912-1921, Sllova përsëri është në krye të vendit në luftën kundër pushtuesve serbë, austro-hungarezë dhe bullgarë, e udhëhequr nga një tjetër burrë i madh i asaj krahine, por me emër në të gjitha trojet shqiptare, Elez Isufi.

Ndaj për traditë e për histori, për gjak e zakon, edhe në epopenë më të lavdishme të historisë së popullit shqiptar, në Luftën Antifashiste Nacionalçlirimtare, Sllova nuk mund të mos ishte atje ku ia donte nderi, në krye te vendit.

E, jo ratësisht edhe Brigada e 18-të partizane u krijua në Sllovë, me komandant Esat Ndreun e fisit të përmendur të Sllovës, nga ku ishte edhe Gjeneral Dali Ndreu.

Të dy ata e i gjithë fisi Ndreu e fise të tjerë të lidhur me të, u dënuan e u persekutuar më pas nga rregjimi komunist, por Sllova mbeti po ajo, kështjellë nderi e krenarie.

Partizanët e Brigadës së 18-të Sulmuese, nuk ishin të gjithë nga Dibra. Ata ishin nga vise të ndryshme të Shqipërisë, por Dibra i bëri bashkë në luftën për çlirim, ndaj ata të gjithë janë edhe bij e bija të Dibrës.

Në 75-vjetorin e krijimit të brigadës partizane të Dibrës, meqë shteti e institucionet e tij nuk dënjuan të thonë një fjalë nderimi e të vendosin një lule kujtimi pranë memorialit në Sllatinë të Sllovës, e ndjej për detyrim të shpreh mirënjohje e respekt për komandantin e parë të brigadës Esat Ndreu, vëllai i patriotit Isuf Elez Ndreu, për komisarin e parë Miço Kallamata dhe për të gjithë ata që luftuan në rradhët e saj si partizanë të thjeshtë apo si drejtues: Petrit Dume, Zoi Themeli, Sotir Vullkani, Hilmi Causholli, Xhevdet Petrela, Teme Sejko, Milo Qirko, Gafur Korça, Qazim Peshku, Ajet Rusi, Gafur Mehmeti, Prokop Murra, Rexhep Doda, Beshir Laçi, Emin Agolli, Adli Dibra, Ismete Baholli, Veli Zogu, Montaz Kodra, Ramiz Agolli, Mehmet Hajrullaj, Pal Cavapuli, Sali Hoxha, Sefer Musa, Qatip Cala, Miftar Koltraka, Maliq Noka, Sami Spahiu, Xheladin Krifsa, Shuaip Baruti, Demir Leka, Kalosh Daci, Ferit Muha, Mojsi Kukeli, Ajet Simitxhiu, Hajri Hoxha, Uke Cami, motër e vëlla Hibe dhe Eshref Palikuqi, Ferit Muha, Abaz Vargu, Ismet Sula, Hysni Deda, Selim Pira, Asllan Keta, Beqir Brata, Isuf Sula, Hasan Laçi, Destan Meta, Ferit Alimani, Man Jella, Nexhmedin Shehu, Shemsi Hoxha, Adil Shehu, Tahir Haxhiymeri, Sinan Osmani, Ahmet Kullaverja, Faik Ashiku, Destan Laçi, Ahmet Shehu, Ahmet Stojku, Hilmi Kuska, Sami Shehu, Nexhmi Melani, Skënder Shehu, Hysen Mata, Izet Vraniçi, Myslym Vraniçi e shumë e shumë të tjerë.

Në pamundësi që ti rendis të gjithë emrat e partizanëve të brigadës, duke përmendur disa prej shokëve të tyre, nderimi dhe homazhi është për të gjithë pa asnjë përjashtim, pavarësisht se ç'fat rezervoi paslufta për shumë prej tyre.

Por është edhe për të gjithë familjet e partizanëve e pasardhësit e tyre, të cilët kanë se përse të jenë krenarë, është për mbarë popullin e Sllovës e të Dibrës, që pavarësisht ligësisë së harresës së pushtetit, nderimin për gjakun e derdhur për liri, e ka të shenjtë, të pacënueshëm, të paprekshëm si vetë lirinë.



veprimtari

Bashkia, Komiteti i Veteranëve të Luftës Nnacionalçlirimtare organizuan një varg veprimtarish që kulmuan në ditën e çlirimit të Dibrës më 23 gusht 2019.

Formimi i **Brigadës 18 S** dhe çlirimi i Dibrës - **dy ngjarje** të rëndësishme **të historisë**

Nga **ZABIT LLESHI**

Populli i Dibrës është shquar në luftën për liri e pavarësi. Kontributi i tij zë një vend të rëndësishëm në historinë e Shqipërisë. Janë të njohura luftërat e Skënderbeut kundër Perandorisë osmane, ato të luftës kundër Tanzimatit, Hajredin Pashës, mbrojtja e Lidhjes së Prizrenit, Lidhjes së Pejës, kryengritjet e mëdha 1910-1912 e tjerë. Nëntë vjet iu desh Dibrës të luftojë për mbrojtjen e pavarësisë kundër copëtimit të saj nga pushtuesit serbë, siç thuhet edhe në këngën:

"Në tanë Europën ka shkue fjala,
çe nëntë vjet luftojmë me krajla..."

Pas një periudhe relativisht qetësie në vitet 1924-1939 filloi një luftë e re që për humbjet e jetëve njerëzore, të pasurisë së fituar me djersë gjatë shumë brezave ishin më të mëdha se luftërat që kish përballuar Dibra nga shumë pushtues të tjerë.

Pushtimi i Shqipërisë më 1939 nga Italia Fashiste e zemëroi popullin, rininë, inteligjencën dhe mbarë shoqërinë. U përdorën të gjitha format e luftës, demostrat, njësitet guerile në qytete. U krijuan çetat partizane siç ishte ajo e Dibrës më 20 qershor 1942, batalioni i Dibrës më 26 korrik 1943 dhe brigada e 18 sulmuese më 18 gusht 1944 në Sllatinë të Dibrës së Poshtme me komandant Esat Ndreun. Ajo përbëhej nga forcat partizane të Dibrës, Martaneshit, Çermenikës, si dhe mjaft të rinj që u inkuadruan për herë të parë në radhët e forcave partizane.

Më 23 gusht ajo çliroi Peshkopinë dhe gjithë Dibrën. Formimi i brigadës 18 sulmuese dhe çlirimi i Dibrës janë dy ngjarje të rëndësishme të historisë së Dibrës.

Bashkia, Komiteti i Veteranëve të Luftës Nnacionalçlirimtare organizuan një varg veprimtarish që kulmuan në ditën e çlirimit të Dibrës më 23 gusht 2019.

Një grup veteranësh, pasardhës të veteranëve dhe pjesëtarë të familjeve të dëshmorëve prej 40 vetash u nisën nga Tirana për në Dibër. Një autobus i vënë në dispozicion nga Ministria e Mbrojtjes e bëri më të lehtë lëvizjen në këto ditë të nxehta gushti.

Bashkë me dibranët kishin ardhur edhe Valentina Prifti nga Fieri, ish mësuese e shkollës "Ismail Qemali", prindërit e saj partizanë të luftës nacional-çlirimtare, Ladi Taipaj nga Gjerbësi i Skraparit, Hyqmet Kupe nga Korça, Mal Halili nga Skavica si dhe Hysen Tabaku, antar i komitetit të veteranëve të luftës antifashiste Nacional-Çlirimtare, i deleguar në këtë festë jubilare.

Gjatë rrugës përveç njohjeve u bisedua kryesisht për ngjarje të luftës. Valentina vinte për herë të parë në Peshkopi dhe ishte kurioze të dinte gjithçka. Gëzim Loka kreu shumë mirë rolin e ciceronit. Afër Klosit kënga "O moj Dibra maja, maja" sikur na zgjoi nga gjumi dhe na solli emocione, pas saj kënga tjetër patriotike e Hajredin Pashës, na njoftonte se po i afroheshim Qafës së Buallit ku ndan kufirin e Dibrës me Matin.

-Këtu tek "Gurët e Skënderbeut", nisi bisedën Shuaipi më 26 qershor 1942, çeta e Dibrës ka zhvilluar një aksion kundër postës italiane. Në Zerqan Nazmi Rushiti, tha Luan Spahiu, (nipi i Niazi Agollit) vrau në atentat oficerin fashist Stavri Jaho.

Në Bulqizë e Shupenzë me ne u bashkuan Skënder Karaj, Adem Lika, Iljaz Xhafa, Kalosh Leka, Ferat Lezi, Rustem Rusi, Petrit Lleshi, Dan Meta e Ali Alliu.

Kur autobusi la Shupenzën dhe po afrohej tek Ura e Sebinit, Xhevat Jella, kryetar i komitetit të veteranëve të luftës Nacional-Çlirimtare të Bulqizës nis e tregon:



-Në fund të luginës së ngushtë nga Veriu është fshati Zogje i Haxhi Lleshit ku u krijua edhe çeta e parë partizane e Dibrës, por më mirë i takon të flas Rushiti si bir i kësaj familje.

-Në këto male, vazhdoi bisedën Rushiti kemi ndenjur me familjen tonë e disa të fisit (Qemal e Shefki Lleshit), herë jashtë e herë në bazat partizane si në Gjuras Xhemal Teta e Hysen Markeçi, Qafë Murrë Rrahman Lala, në Prat tek Kurt Bodini, në Luzni tek Bajram Neziri, në Shpukth tek Hysni e Rrahman Skarra etj. Ishte dimër, ftohtë, borë, luftë.

Afrohemi Urës së Topojanit. Lapidari kushtuar aksionit të çetës kundër forcave italiane më 26 gusht 1942. U plagos komandanti i çetës Haxhi Lleshi. I shpjegon Besnik Lleshi Hysenit. E paskan lyer me gëlqere e meremetuar lapidarin shprehet me gëzim Izet Shezairi. Shumë mirë Dibra. Të gjithë lapidarët dhe përmendoret i ka rregulluar e meremetuar bashkia e Dibrës që nga Ura e Topojanit e deri në Sllovë. U lumtë dibranëve tha Petrit Mëcuku për respektin që tregojnë për simbolet e luftës.

Qyteti i Dibrës së Madhe duket si në pëllëmbë të dorës nga kodrat e Maranicës. Në kujtesë na vjen kënga: "Dibra e Madhe qëndron si kalaja, e rreh topi, e rreh mortaja..." Heroizmi i Hibe Palikuqit, Hamdi Lleshit, Jashar Kolës, Irfan Hajrullait, Demir Gashit, Liman Kabës etj, na bën që të ndjehemi krenar për gjakun e këtyre martirëve që sot gëzojmë lirinë dhe pavarsinë e atdheut.

Nga lartësia e kodrave të Begjunecit duket qyteti panoramik e mjaft i bukur i Peshkopisë. Autobuzi qëndroi para prefekturës. Pranë pallatit të kulturës "Haki Stërmilli" na pritën ngrohtësisht qytetarë të Peshkopisë e fshatrave përreth bashkë me kryetarin dhe nënkryetarin e veteranëve të luftës Antifashiste Nacional-Çlirimtare të Dibrës, Alush Stojku dhe Ilmi Cani. Me shamitë e kuqe në qafë "75 vjet çlirimi i Dibrës" ndoqëm një veprimtari kulturore patriotike me këngë partizane e valle popullore të Dibrës.

Të pranishmit i uroi mirëseardhjen kryetari i komitetit të veteranëve të Luftës Antifashiste Nacional-Çlirimtare zoti Alush Stojku.



Fjalën e rastit e mbajti kryetari i bashkisë Dionis Imeri. Midis të tjerave ai theksoi: "Populli dibran, patriot e liridashës krenohet sot me veprën e lavdishme e të pa vdekshme , ku bijtë e tij, partizanët trima i dolën zot Atdheut, pavarësisht pasojave deri në sakrifikimin e jetës në emër të lirisë.Me respekt të thellë sot kujtojmë heronjtë e popullit Haxhi Lleshi, Gjok Doçi, Nazmi Rushiti, Hibe Palikuqi, Liman Kaba si dhe dëshmorët Isak Metalia, Ramadan Veliu, Jashar Kola, Hamdi Lleshi,, Riza Doda,, Stefan Luarasi, Spiro Velko, Hamza Shehu, Tahsim Shehu, Irfan Hajrullai, Demir Gashi, Musa Agolli, Rukie Roshi, Ahmet Cami, Elez Mena, Ferit Xhajku, Rifat Manjani, Bajram Cara, Mustafa Bunguri, Aqif Konesha, Mehdi Topuzi, Xhemal Lita, Asllan Tanushi,, Asllan Kosiqi, Jaçe Hormova, Myrteza Zuna, Bilal Kanxholli etj, që dhanë jetën në emër të lirisë dhe atdheut.

...Dibra heroike i dha luftës antifashiste nacional-çlirimtare mbi 2000 partizanë, 5 heronj populli, 33 dëshmorë, 230 shtëpi janë shpallur baza të luftës Nacionalçlirimtare etj. Lufta dhe vepra e tyre do të kujtohen e respektohen brez pas brezi".

Përshëndetjen e kryetarit të Kuvendit të Shqipërisë, zotit Gramoz Ruçi për 75-vjetorin e Brigadës 18 dhe çlirimit të Dibrës e përcolli deputetja e Dibrës Almira Xhambulla.

Në emër të prefekturës përshëndeti Donika Hyseni.

Ilmi Cani lexoi letrën përshëndetëse të veteranëve të luftës Antifashiste Nacional-Çlirimtare që banojnë në Tiranë por në pamundësi për të marrë pjesë si Hajri Hoxha, Atli Dibra, Pali Carapuli, Selim Pira, Dilaver Murra, e Hysen Laçi.

Sipas programit pjesëmarrësit e tubimit nën tingujt e bandës iu drejtuan varrezave të dëshmorëve ku u vendosën kurora me lule në emër të prefekturës, bashkisë, komitetit kombëtar të veteranëve, komitetit të veteranëve të rrethit, familjeve të dëshmorëve etj.

Pas kësaj ceremonie u drejtuan për në Sllovë. Pranë lapidarit kushtuar brigadës 18 sulmuese u organizua një takim tjetër ku miqtë dhe të ardhurit i përshëndeti kryetari i njësisë administrative Sllovë Ardian Gjoka.

Për historikun e brigadës 18 sulmuese foli zoti Shuaip Methasani, i cili vuri në dukje luftën pa kompromis të partizanëve të brigadës 18S dhe të gjithë popullit të Dibrës kundër fashistëve gjermanë dhe tradhtarëve të vendit për çlirimin e Dibrës, Kukësit, Martaneshit, Çermernikës etj. Në emër të Komitetit Kombëtar të Veteranëve të Luftës Antifashiste Nacional-Çlirimtare përshëndetjet i përcolli Hysen Tabaku. Edhe këtu u vendosën kurora me lule.

Për nder të festave jubilare, bashkia shtroi një drekë në një nga restorantet e qytetit të Peshkopisë. Shumë nga të pranishmit ngritën lart bujarinë, mikpritjen e dashurinë e popullit të Dibrës për bijtë e saj në luftën për çlirim e përparim.

U larguam nga Peshkopi me urimet më të mira për bashkinë, deputeten e Dibrës Almirën, sekretaren e prefekturës D. Hyseni, që gjatë gjithë ditës shoqëruan veprimtarinë kushtuar 75 vjetorit të brigadës 18S dhe çlirimit të Dibrës.

Rrugës për në Tiranë, Petrit Mëcuku, nip i familjes madhe patriotike të Minxhozëve të Matit na ftoi për një kafe në Burrel. E përgëzuam për nderin dhe respektin që na rezervoi.

Ministria e Mbrojtjes meriton falenderime të posaçme për dhënien e një autobuzi komod së bashku me ambulancën e personelin e vënë në shërbimin tonë, në mënyrë të veçantë shoferin, Agimin, doktoreshën Shpresa Koçi. U përshëndetëm midis miqve me urimin: "Mirë u pafshim në përvjetor të tjerë".

Visit Dibër

Nëse nuk e ke vizituar ende Dibrën,
nuk e ke parë ende Shqipërinë!

Turi i malit dhe bjeshkës së Gramës

Shijo dhe eksploro me ecje "perlën e Dibrës", "Malin dhe bjeshkën e Gramës"

Informacion rreth malit të Gramës

Mali i Gramës është një nga malet e vargmalit të Korabit, me lartësi mbidetare prej 2,345 metra. Në veri mali i Gramës ndahet nga pjesa e Korabit nga një kanion i thellë që ka disa forma tarracash/shkallësh me pamje fantastike. Në lindje të malit të Gramës është liqeni i Gramës (rreth 1750 metra lartësi mbidetare), i shtrirë në mes të bjeshkës së gjerë të Gramës.
Nga përbërja dhe formimi gjeologjik Grama ka një larmi formacionesh gipsore, seleniumi si dhe cirqe të ndryshme, duke dhënë një reliev të larmishëm e të veçantë që nuk gjendet në asnjë pjesë tjetër të Shqipërisë. Në Gramë kemi disa monumente natyrore, ku mund të përmendim: Karstin e Malit të Bardhë me formim gipsor, Pasqyrat e Gramës, të formuara nga depozitat e selenit, cirqet në Bjeshkën e Zonjës, ku sipas gojëdhënave ka qenë pronë e Familjes Kastrioti dhe përdorej për verim.
Në këtë hapsirë ndodhet edhe Shllinasi i Vrenjtit ose Guri i Kripës, nëpër shpatet e të cilit shihen dhitë e egra, të cilat lëpijnë gurët e këtyre shpateve. Këtu në Gramë ndodhen edhe rrënojat e një qendre të banuar ilire, e cila lidhet me qytetin Gramatik dhe gramatikasit.
Banorët (gramatikasit), mendohet se kanë qenë tregtarë të leshit të deleve, të cilët e eksportonin atë për në Itali. Një pjesë e mirë e këtyre familjeve, sipas disa burimeve, kanë qenë hebrenj.

Përshkrimi i shtegut turistik të malit të Gramës

Me bjeshkët pafundme, me pyjet me pisha të buta, me liqenin e bukur malor, përballë shtresave të gipsit të bardhë dhe larmisë shkëmbore të pasqyrave, me stanet dhe burimet e kristalta ujore, Grama është destinacioni i magjishëm malor, vetëm 9 km larg nga Peshkopia.
Për të shkuar në Gramë mund të ndjekim disa drejtime (itinerare). Në këtë tur janë dhe dy itinerare nga fshati Kastriot dhe një nga fshati Shumbat, për ecje në këmbë. Itinerare të tjera mund të jenë nga Peshkopia për në fshatrat Bahute dhe Zimur me makinë (40 minuta), dhe pastaj me ecje në këmbë për në Gramë (2.5 orë). Itinerari tjetër mund të jetë me makinë 4x4 nga fshati Sllatinë (1.5-2 orë). Pasqyrat e Gramës, Karsta e malit të Bardhë, Shllinasi i Vrenjtit, Bjeshka e Zonjave, Liqeni i Gramës janë monumente natyrore fantastike që ofron ky destinacioni turistik.
Stanet dhe kampingjet ofrojnë ushqim dhe akomodim, por edhe aktivitete turistike si ecje në mal, peshkim, gjueti, hipizëm dhe shumë surpriza të tjera.

Varianti 1

Shijo natyrën e bjeshkës dhe Malit të Gramës, "Perla e Dibrës"

8:00 Nisja nga Shumbati (kampingu i Dritan Herrës)

Shijo me ngjitje dhe ecje "Perlën e Dibrës", Bjeshkën dhe Malin e Gramës.

Varianti I: Udhëtimi fillon nga kampingu i Dritan Herës në Shumbat, buzë liqenit të Shumbatit, nga ku mund të vështrosh peizazhin e mrekullueshëm të kreshtave të



GRAMA, perla e Dibrës

KOHËZGJATJA:	1 ditore
GJATËSIA E SHTEGUT	6 km - 9 km ecje në ditë
VËSHTIRËSIA:	Niveli i lehtë dhe mesatar













Korabit e të Lurës, si dhe luginën e Drinit të Zi. Ngjitja për në Gramë do të bëhet nëpër plantacionet e frutave të fshatit Shumbat, pyllit të dushkut të Venishtit, ngjitet nëpër pyjet e larta të fshatit Sllatinë, përgjatë Përroit të Gramës kalon nëpër Shkallën e Sllatinës, në vendin e quajtur Kumbull dhe pastaj në Bjeshkën e Gramës. Udhëtimi zgjat 3.5 orë.
Varianti II: Nisja në fshatin Sllatinë kalohet në "Udha e Kuqe", nëpër Livadhin e Dukës, në Gjurrën e Vogël, në Gjurrën e Epërme, nëpër Malin e Pelpenikut, më pas përmes Pasqyrave të Gramës kalohet nëpër Tershizë (tërshajë) e më pas në Gramë. Udhëtimi zgjat 3.5 orë.

13:00 Dreka në bjeshkë

Dreka mund të konsumohet te kampingu "Korabi" ose e marrë me vete e paketuar.

15:00 Nisja rrugës për në kthim

Kthimi do të bëhet nga Stanet e Blliçe, Shkalla e Sllatinës, Përroi i Gramës, Dypjakë dhe pastaj Shumbat, duke të dhënë mundësinë e njohjes së bukurive natyrore që ofron rruga. Nga Grama në Shumbat udhëtimi zgjat 2.5 orë.

17:30 Nisja për në Peshkopi ose vendet e akomodimit

Varianti 2

"Perla e Dibrës" dhe Skënderbeu

8:00 Nisja nga fshati Kastriot

Për 20 minuta guida njeh grupin e vizitorëve me historinë e fshatit të Kastriotit dhe lidhja e tij me familjen Kastrioti. Nga ky fshat ka dalë familja e Heroit Kombëtar Gjergj Kastrioti-Skënderbeu. Monumenti i familjes së Kastriotëve, toponimia e shumtë që lidhet me këtë familje feudale të Mesjetës si gojëdhënat e legjendat e bëjnë mjaft prezente.
Pas kësaj ndalese fillon lëvizja për në Gramë, duke udhëtuar drejt fshatit Vrenjt. Ky variant u ofron vizitorëve peizazh të këndshëm agrar të fshatave Limjan, Vrenjt. Nga pika të ndryshme krijohet mundësia e vrojtimit të gropës së stërmadhe të Luginës së Drinit, si dhe të maleve që e rrethojnë, përfshi edhe Lurën e Korabin.
Pas 4-5 orë udhëtimi, pasi ke kaluar nëpër Limjan, Përroin e Gramës, fshatin Vrenjt, mbërrin te bjeshka e Gramës.

13:00 Dreka në bjeshkë

Dreka te kampingu "Korabi" ose është marrë me vete e paketuar.

Akomodimi. ***Sugjerohet:***

Kampingu "Dritan Herra" në Shumbat
0682351518 Dritan Herra
Korabi Mountain Camping
XhemaL Kaloshi 0683912126
Elmira Voka në Vakuf 0685396435
Vladimir Marku në Arras
0686506061 markuvladimir@yahoo.com
Bujtina "Konaku" në Tomin
0692053492 hsalkurti@gmail.com
Rest House "Korabi", në Bahute
0694535422

Hotelet e qytetit: Adresat i gjeni tek www.visitdiber.com

17:30 Nisja për në Peshkopi

Ky projet u mbështet nga D2T "Dibra: Turizëm dhe traditë"

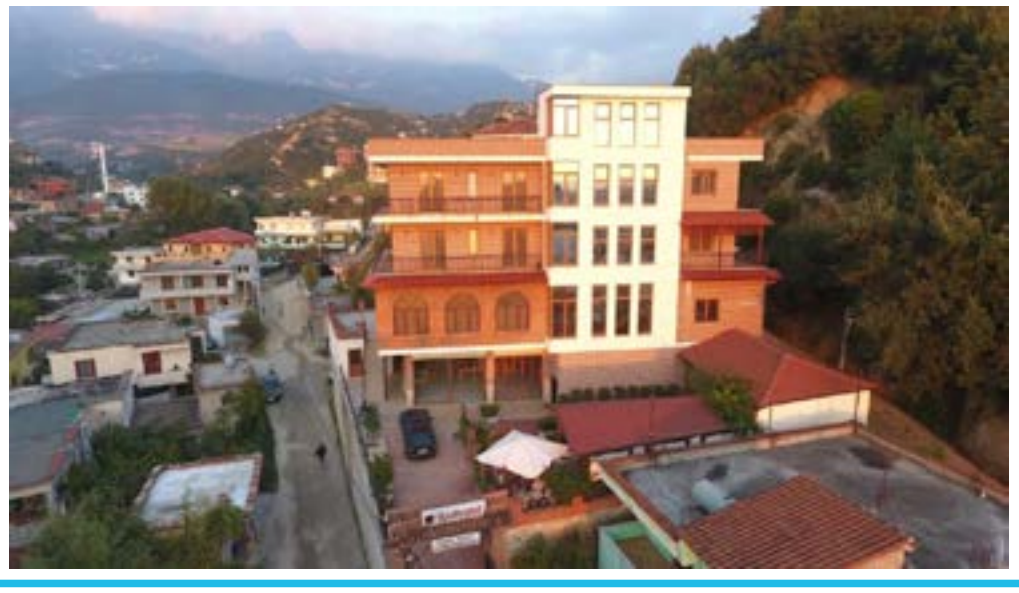
cyan magenta yelloë black



S H I T E T

1 200 m² katror sipërfaqe e përdorshme për biznes dhe banim.
300 m² lokal, bar kafe dhe restorant, i përshtatshëm për dasma, 100 m² kuzhina.
4 apartamente, me dy dhoma të mëdha gjumi dhe 2 të tjera me një dhomë.
Restoranti ka katër banjo moderne dhe një dhomë ndërrimi.
Lokali në katin e parë është 200 m² + magazinë, qilari është 30 m².
Bari - 30 m² brenda dhe 140 m² ambienti i jashtëm.

Për një vizitë në pronë, kontakto: ***068 65 08 441*** ***ramizgjini@yahoo.com***





cyan magenta yelloë black 13

Disa nga toponimet më kryesore që lidhen me Familjen Kastrioti dhe me Gjergj Kastriotin-Skënderbeu.

Familja e Kastriotit në Dibër të Poshtme

Nga **HAKI PËRNEZHA**

Toponime, tregime, legjenda e mite, që lidhen me figurën e Skënderbeut apo me Familjen Kastrioti, gjenden ku më shumë e ku më pak në gjithë hapësirën mbarëshqiptare. Ndër to, toponimet, po shfrytëzohen e vlerësohen si elemente të domosdoshme në ngritjen apo mbrojtjen e një teorie që lidhet me ngjarje historike. Kjo është edhe arsyeja që shumë sosh (toponime historike) janë pjesë e krenarisë kombëtare dhe që dalëngadalë bëhen pjesë e vetëdijes sonë kombëtare. Kjo toponimi, shpeshherë është bartëse e rëndësishme e historisë, ndaj dhe, secili nga ne duhet t'i konsiderojmë ato duke i përdorë në të mirë të referimeve historike. Në këtë hulli do përpiqemi të sjellim e vlerësojmë toponimet e shumta që ndodhen në katërkëndëshin Muhurr-Sinë-Çidhën-Kastriot-Voles dhe që "flasin" për ***Familjen Kastrioti*** dhe ***Skënderbeun***. Ky "katërkëndësh" gjeografik rrok një sipërfaqe rreth 100 km katrore dhe largësia në mes fshatrave të përmendur, nuk është më shumë se 5-6 milje në vijë ajrore. Ndryshe nga hapësirat tjera shqiptare, të cilat pretendojnë se janë ***vendlemja e Skënderbeut***, në Dibër të Poshtme e në veçanti në katërkëndëshin historik **Muhurr-Sin**ë (Çidhë**n)- Kastriot- Koben-Voles,** toponimet për ***Kastriot***ët e ***Skënderbeun*** janë të shumta dhe të ndërthurura me njëri -tjetrin duke krijuar një "ansambël" të vërtetë toponimik.

Tani le të sjellim në vëmendjen tuaj një dok të shek. XV të Komnenit, i cili flet për një mbiemër të dytë të Kastriotëve, ***Mazrek-Mazarek***. Pa marrë parasysh konsideratat e Hopf e Hahn për Komnenin, shumë historianë kërkojnë ***Konstadin Mazrek Kastrioti***-in gjithandej, por në Muhurr, atje ku ndodhen ***Mazrekat***, jo (!) Mazrekët e Muhurrit, të vendit fqinj me Çidhnën, shtrihen mbi fshatin e sotëm, mbi kodër të këtij fshati. Aty kemi dy toponime ***Mazreka e Epër*** dhe ***Mazreka e Poshtme.***

Këto dy ***Mazreka*** rrokin një sipërfaqe rreth 70 ha tokë. Lidhur me etimologjinë e këtij emri topik, është pranuar forma (ndajfolje +emër) ***pas + reka = mbas lumit.*** Me kohë, në këtë sipërfaqe të punuar e shkatërruar nga ish kooperativa, arkeologu Iljaz Kaca ka gjetur fragmente të shumta qeramike të cilat i ka vlerësuar si të periudhës së mesjetës së hershme. *Studiues të shumët dibranë kanë potencuar se fshati i mesjetës që i dha familjes Kastrioti mbiemrin e dytë, ndodhet aty, në Muhurr.*

Më në veri të ***Mazrekave,*** në një largësi më pak se një milje, ndodhet edhe ***Gardhi i Poshtëm,*** i cili zë një sipërfaqe mbi 15 ha, pa përmendë kodrinat me vreshtë. Ky fshat, tashmë i shuar, në regjistrimet osmane (1467 dhe 1583) është shënuar në formën ***Gardi Posti*** dhe ***Gardposti.*** Sipas shënimeve të Muzakës ***Gardhi i Poshtëm*** dhe ***Sinja*** ishin dy fshatra në zotërim të Pal Kastriotit. Deri më tani, ky fshat, Gardhi i Poshtëm, është identifikuar me Shgjerthin që ndodhet në Sinë të Poshtme. Pas botimit të Defterit osmanë të vitit 1583, ky problem konsiderohet i zgjidhur. Aty mësohet dhe përcaktohet se *"…Gardhi i Poshtëm duhet të jetë patjetër jashtë territorit të Çidhnës"* dhe kjo për arsyen e thjeshtë se në vitin 1583, tre fshatra, nëpër të cilët kalonte udha që lidhte Çidhnën me Oranikun, ishin Muhurri, Bulaçi dhe Gardhi i Poshtëm. Këto tre fshatra kanë kryer shërbimin e ***dervenit.*** Ky fakt "vulos" vendndodhjen e fshatit Gardhi i Poshtëm mbi fisin e sotëm Tanushi në Muhurr.



"Katërkëndëshi" gjeografik Muhurr-Sinë-Çidhën-Kastriot ku "gëlon" historia e Familjes Kastrioti.

Të gjithë zonat shqiptare kanë toponime që lidhen me Skënderbeun, kush një e kush dy a tre, por në Dibër të Poshtme ndryshon puna: Në një sipërfaqe prej 100 km katrore ndodhen: dy Mazrekat (e Epërmja dhe e Poshtëmja); Gardhi i Poshtëm; Sina; Çidhna (Kidina-Kina-Kethinja); Ass-Has-Hasaj; Kastrioti; Kuket; Kulla e Gjonit; Kalaja e Gjonit; Pusi i Gjonit; Volesa (Terra + Voles = Torvioll); Këtu u zhvillua Masakra e Çidhnës (1466) dhe jo tjetërkund; këtu u zhvilluan 19 beteja në mes forcave të Skënderbeut dhe ordive osmane…etj. Epo të gjitha këto nuk janë rastësore.

Sipas dr Selman Mëziut, Besnik Këbejt, Naim Berishës, Fatos Dacit e ndonjë tjetër, toponimet e sipërpërmendura ***Mazreka e Epër, Mazreka e Poshtme*** dhe ***Gardhi i Poshtëm,*** shoqërohen edhe me një varg mikrotoponimesh që bartin histori pafund për Kastriotin dhe Skënderbeun. Të tilla mund të përmendim: *Shajshat, Maja e Sukës, Ara e Robit, Mojza* etj. . Toponimet e Muhurrit me ato të Sinës dhe Çidhnës, siç u tha më lart, krijojnë një ansambël historik, deri më tani të pakonsideruar.

Ngjitas me Muhurrin, është ***Sina*** tashmë e njohur, si njëri ndër fshatrat pronë e Pal Kastriotit, në gjirin e së cilës ndodhen toponime historike, pafund. Sina, që në mesjetë, ndahej në ***Sina e Epër*** dhe ***Sinë e Poshtëme.*** Në Sinë të Epërme mund të përmendim këto toponime: *Palpus-i; Diçane-t; Poptesh/e-ja; Varri i Ballabanit; Kroi Tanzot; Gjardhni; Thana e Skënderbeut; Troja; Qafë Kisha; Gjuri i Zermit; Gjuri i Drekës; Sofra e Skënderbeut; Vneshtë; Udha e Pazarit; Udha e Dali Pashës; 12 Lamat; Skepi i Trojës etj.etj.* Në ***Sinën e Poshtme*** përmendim toponimet: *Xhiteti; Troja; Topojani; Kroji i Buzhelit; Hambarët e Skënderbeut; Lisi i Majër; Kisha në Cimidhej; Kroji i Cimidhej; Vajmëdhej; Kepi i Harlecit; Gjurt' e Armëve; Rrafshja e Topit; etj. etj.*

Tani kalojmë pak më në veri, ngjitas me fshatin ***Sin***ë, ndodhet Çidhna e njohur që në shek VI, sipas Procopit të Çezares, në formën ***Kethinja***. Këto dy fshatra i ndan lumi ***Seta*** ose ***Artatus***-i i përmendur nga *Straboni*. Në Çidhën, gjetjet arkeologjike, sipas Prof. Dr. Adem Bungurit, tregojnë për vazhdimësi të jetës urbane nëpër gjithë periudhat duke filluar nga *neoliti, ajo e bronzit, në periudhën antike romake* e deri tek ajo e *mesjetës*. Pikërisht për këtë arsye denduria e makro e mikrotoponimeve historike është e madhe.

Në hyrje të fshatit ndodhet ***Kepi i Xhitetit*** , porta hyrëse në *kështjellën natyrore Çidhën* dhe në afërsi të tij ndodhen *Kepi i Matjes, Gjuri i Skënderbeut, Pusi i Skënderbeut; Gjuri i Shkrepses; Tërdof-i; Shteku i Mçeftë; Lugju i Vojt; Vorret e Cullve; Shashar-i.* Më tutje, për nga veriu, ndodhet Vajmadhja (***sipërfaqja rreth 10 ha në mes të së cilës ndodhet Guri i Skënderbeut me përmasat e një shtëpie. Mbi këtë shkëmb gjendet gjurma e patkoit të kalit me diametër 14 cm***). Në majë të *Kepi i Xhitetit,* ndodhen shenjat e një fortifikimi i cili sipas A. Bungurit *"… është rifortifikuar në shek V-VI…si një ndër 32 kështjellat e ndërtuara nga Justiniani…"* Kepi i Xhitetit është vendi ku filloi ***kasaphana*** e Sulltan Mehmetit II në gusht 1466. Pikërisht për këtë ngjarje të dhimbshme historike, Këshilli i Qarkut Dibër me propozim të Muzeut Historik Dibër, ndërtoi një mural në respekt të dhimbjes për mijëra jetë dibranësh që masakroi Sulltani.

Më në thellësi, ndodhet fshati Çidhën i cili u përmend më sipër. Duke ecur nga Kepi i Xhitetit drejt fshatit Çidhën, njihemi me *Varri i Jovanit; Fushë Bani; Fusha e Mosdonës; Vilësat; Matrangat; Shkopinjtë e Kaurrit; Kepi i Halecit; Zgjërgj-a; She-u; Rrafshja e Topit; Trojësa; Kalaja e Skënderbeut në Qafë Kala; Pusi i Dukës; Vneshtët e Kolës; Pashajs; Gjelgjueri; Kroi i Madh; etj etj.* Në këtë fshat ndodhen sot rrënojat e disa kishave: *Kisha në fund të Fushës; Kisha afër Varrit të Jovanit;* afër *Kodër Kishë; Kisha në Shëmërtajth; Shën Gjoni; Shën N'kolli; Kisha tek Ruset; Kisha në Kodër Pshajme* dhe *Kisha në Domark*.

Duke lënë mënjanë toponimet që ndodhen në *Arras, Kodër e Zall Leshe,* po "hedhim" sytë anës lindore të Drinit, zonës që banorët e hershëm e quanin ***Asaj-Hasaj = Has.*** E gjithë sipërfaqja nga ***Rrethasi*** e deri në ***Përrua të Shkamajnit ,*** rreth 9 km² në përbërje të së cilës ndodhen fshatrat çidhnakë si Fusha, Laçes, Blliçe, Rrenz, Brest i Epër, Brest i Poshtëm, Kuke, Kastriot dhe Kandërr është thirrë ***Hasaj = Has = As.*** Pjesa e rrafshët e kësaj sipërfaqeje nga Përroi i Përgjegjit në kufi me Kishavecin e deri në Brest, për shkak të mungesës së përhershëme të ujit është thirrë ***Fusha e That***ë apo ***Fusha e Hasit t'thatë.*** Në këtë hapsirë bien në sy edhe toponime në rrënjën e të cilëve ndodhet emri ***"Has-As"*** të tillë përmendim: *Rreth-**as;*** *Arët* ***Has;*** Çeli-***as; As-****tush,* *Arr-**as,*** *Ferra-**(as)*** ***e Pashës.*** Topiku ***Hass – Ass,*** po përdoret shumë nga disa studiues në "përcaktimin" e origjinës së Kastriotëve. Nëse jemi në kërkim të ***Ass-****it* të përmendur nga **Lukari** në **Analet e Raguzës (1605)**, ne përkrahësit e idesë mbi origjinën dibrane, përveç toponimeve të shënuara më sipër, po sjellim dhe dy harta *(Hartat janë marrë nga libri "Origjina dibrane e Skënderbeut" të B.Këbejt*): njëra është e shek XV dhe tjetra e vitit 1816. Në të dyja këto harta identifikohet shumë qartë "**Hass**-i" për të cilin flitet në dokumente arkivore. Në këto harta, **Has-i** , të cilin Prof Jahe Drançolli e "çon" në Prizren(!), me llogaritje të thjeshta por edhe vizualisht, dallohet qartë që ai ndodhet në Dibër të Poshtme. Dhe është vërtetë interesante të dallosh në njërën nga këto harta emrin ***Dibra Ulpina*** e cila nënkupton dhe lexohet ***Dibra e Ulë****t d.m.th. "e poshtme"*. Duke i konsideruar këto harta ***"harta tavolinash"***, mund të përcaktojmë edhe shkallën zvogëluese të tyre e cila sipas nesh, me përafërsi mund të merret 1: 715.000. Largësitë Prizeren- Tetovë; Prizeren Strugë; Prizeren – Has (Dibër e Poshtme) janë krahasuar me largësitë e marra nga një hartë e ditëve tona si dhe nga harta e aviacionit ofruar nga Ndoc Selimi. Sipas të gjitha këndvështrimeve dhe matjeve ***Hasi*** i pretenduar nuk mund të jetë askund tjetër përveç se në Dibër të Poshtme. Largësia e ***Has-it t***ë ***Çidhn***ës në Dibër të Poshtme, me Strugën dhe Prizerenin është e njëjtë me largësinë e gjetura në hartat e kohëve tona. Tabela e matjeve e mëposhtme, me matjet e kryera dhe përllogaritjet e bëra mund t'ju japë një pasqyre më të qartë.

Nr. Rend.	*Distanca*	*Nga harta aviacionit civil*	*Nga harta e ditëve sotme (1cm=715km)*	*Nga harta Vitit 1685*	*Nga harta Vitit 1860*
1	***Prizeren-Tetovë***	***29.9 km***	***28.6 km***	***28.8 km***	***28.8 km***
2.	***Prizeren-Strugë***	***116 km***	***114. 4 km***	***107.0 km***	***101.2 km***
3.	***Prizeren -Has (Dibër)***	...	***60. 0 km***	***37.4 km***	***40.2 km***

Në vazhdim, disa përllogaritje të bëra nga autori i librit të cituar më sipër i cili matjet i bën duke marrë si pikë referimi **Strugën**:

Largësia ajrore midis qendrave	***Harta e botuar në gazetë "U. maleve"***	***Harta e v. 1973. Shkalla 1:200000***	***Harta e v.1974 Shkalla 1:100000***	***Mesatarja***
....	....	...	...	...
Strugë-Hassi	***68.4 km***	***68.4 km***	***69 km***	***68.7 km***
...	...	...	...	...

(Tabela e mësipërme është marrë nga libri "Origjina dibrane e Skënderbeut" fq 128).

Duke krahasuar gjetjet në hartat e përdoruar nuk është i vështirë identifikimi i *Hass-it* mesjetar në Dibër të Poshtme dhe asnjë përllogaritje nuk e çon atë ne Mirditë apo në Hasin e Prizrenit.

toponime

Për ne janë të dështuara dhe humbje kohe, përpjekjet për të vërtetuar prejardhjen e Familjes Kastrioti, jashtë hapësirës së Dibrës së Poshtme. Koha do ta provojë.





Çeliasi dhe Kastrioti, parë nga Blliçja.

Le ta kundrojmë etimologjinë e emrit topik *Has* duke u mbështetur në atë çka na ofron Çabej. Ai shënon: ***Has = (zonë) e pabindur, që nuk bindet...*** Nëse marrim parasyshë të dhënat historike dhe raportin e kësaj Krahine me pushtetin osman, zonë më të pabindur se Çidhna, që nga koha e Kastriotëve e në vazhdim edhe pas vdekjes se Skënderbeut, nuk mund të gjendet në asnjë vend tjetër në mbarë hapësirën etnike shqiptare tjetër vend që të ketë qenë gjithnjë në gjendje lufte me qeveritarët osmanë. Janë të njohura përpjekjet e kundërshtimet e pafundme luftarake të Dibrës që nga kryengritja e 1560 e në vazhdim.

Në përmbyllje kemi lënë toponimet e fshatrave simbiotik ***Kuke-Kastriot.*** Fshati ***Kastriot*** përveç përkimit që ka me Familjen Kastrioti, plotësohet me një numër të madh toponimesh të cilat lidhen me këtë familje. Është për tu vënë në dukje se feudali ***Gjon Kastrioti*** dhe pjesa tjetër e fisit Kastrioti banonin në një largësi rreth 500 ml. Gjon Kastrioti kish ndërtuar "kullën" e tij në veri të përroit, ndërsa pjesa tjetër e fisit Kastrioti por edhe fisi Gjini, banonin në

Fshati Kastriot përveç përkimit që ka me Familjen Kastrioti, plotësohet me një numër të madh toponimesh të cilat lidhen me këtë familje. Është për tu vënë në dukje se feudali Gjon Kastrioti dhe pjesa tjetër e fisit Kastrioti banonin në një largësi rreth 500 ml.

Trojë, me një sipërfaqe mbi 10 ha, dhe që kufizohej me ***Përroi i Kastriotit*** në veri deri afër ***Terzishtit*** në jug. Pak më poshtë ***Troj***ës, më nga perëndimi, banonte fisi tjetër ***Kuka.*** Pas vdekjes së Skënderbeut, këto fise në dëshpërim e konfuzion të plotë, u larguan nga trojet e tyre për t'i shpëtuar përndjekjes së forcave osmane. Fillimisht ata u vendosën në Mat e më pas dikush në Itali e dikush në zonat tjera të veriut. Edhe pse fisi i Kastriotit dhe i Kukës u larguan "nga sytë këmbët" emrat (toponimet) janë këtu, në Dibër të Poshtme. Si askund tjetër këto toponime nuk janë të veçuar, një këtu e një në majë të malit, si në Mat, Mirditë apo Has të Kukësit. (Studiues të ndryshëm nga këto zona, duke bërë analiza *"semike"* i përdorin përkimet grafematike të toponimeve për të mbrojtur idetë e tyre.) Në Dibër të Poshtme, në Kastriot, Çidhën apo Muhurr toponimet qëndrojnë pranë e pranë dhe formojnë një "ansambël" toponimik-historik. Le ti përmendim disa prej tyre: ***Kastriot, Kuke, Troj***ë, ***Përroi i Kastriotit, Përroi i Kuke, Mulliri i Kastriotit (!)*** në Kastriot. Më në veri të ***Troj***ës, ndodhen shumë toponime të tjera. Aty gjenden: ***Kulla e Gjonit, Kalaja e Gjonit, Kodra e Gështenj***ës. Më tutje ndodhen: ***Pusi i Gjonit; Kopështi i Gjonit*** (i cili edhe pse mbi dy dylim tokë, nuk di pse Dhosi Liperit nuk i ishte dukur si *kopësht princi,* pas 500 vitesh!?). Në vazhdë të toponimeve të këtij fshati, kemi: ***Ogradja e Gjonit*** (rreth 5 dynim); ***Kodra e Shamat***ës***; Guri i Luft***ës***; Tre Gjurthi; Kodra Kaluer; Gurët e Kazanave; Kishasi; Varret e Kaurrve(!); Kisha e Shën Ilias; Përroi i Shën Ilias;*** Çeliasi; Kisha në ***Çelias; Muresa; Kodra e Pareve etj.etj.***

Në vend të mbylljes: Unë solla disa nga toponimet më kryesore që lidhen me ***Familjen Kastrioti*** dhe me ***Gjergj Kastriotin-Skënderbeu.*** Siç u tha edhe më lart, nuk besoj se gjendet tjetër zonë, brenda e jashtë kufinjve të Shqipërisë, që të ketë në një sipërfaqe kaq të vogël një toponimi kaq të bollshme. Studiuesi P.C.Lleshi, ka shënuar se problemi mbi origjinën e Skënderbeut me shtetet fqinjë është zgjidhur, por ka mbetur debati lidhur me vendlemjen, zonën. Deri më tani shumë "luftëtar" të kësaj "*kauze*" luftojnë me të njëjtat ***"arm***ë***"*** që vijnë nga arkivat e ndryshme dhe meqenëse ato janë të njëjta, lufta vazhdon duke sjellë ***"barut"*** të ndryshëm. Kjo luftë edhe pse është quajtur "*si humbje kohe*" i ka vendosë studiuesit në pozicione jo komode përballë njëri tjetrit. Dikush përkrah idenë e prejardhjes së Kastriotit nga Hasi i Prizrenit, duke përdorë toponimet ***Mazreka, Hasi;*** dikush tjetër pretendon Mirditën duke përdorë shfrytëzuar toponimin ***Kastri;*** e dikush nga Matit përdorë toponimet: ***Përroi i Kastriotit, Përroi i Kuke, Shtjefni, Petralba, etj.*** Të gjithë zonat shqiptare kanë toponime që lidhen me Skënderbeun, kush një e kush dy a tre, por në Dibër të Poshtme ndryshon puna: NË NJË SIPËRFAQE PREJ 100 KM KATRORE NDODHEN: ***dy Mazrekat (e Epërmja dhe e Poshtëmja); Gardhi i Poshtëm; Sina; Çidhna (Kidina-Kina-Kethinja); Ass-Has-Hasaj; Kastrioti; Kuket; Kulla e Gjonit; Kalaja e Gjonit; Pusi i Gjonit; Volesa (Terra + Voles = Torvioll); Këtu u zhvillua Masakra e Çidhnës (1466) dhe jo tjetërkund; këtu u zhvilluan 19 beteja në mes forcave të Skënderbeut dhe ordive osmane...etj.*** Epo të gjitha këto nuk janë rastësore.

Duke konsideruar çfarë u tha më lart, për ne, janë të dështuara dhe humbje kohe, përpjekjet për të vërtetuar prejardhjen e ***Familjes Kastrioti***, jashtë hapësirës së Dibrës së Poshtme. Koha do ta provojë.

Gusht 2019



Hartë e vitit 1636, marrë nga "Origjina dibrane e Skënderbeut" fq 127, ("Ushtima e maleve", 22 tetor 1986.)



Hartë e vitit 1816, marrë nga "Origjina dibrane e Skënderbeut", fq 129. ("Carte de la Turqie d'Europe")

Njerëz të tillë si Setki Vranezi janë modele që duhen ndjekur dhe ne i urojmë punë e shëndet, duke sjellë sa më shumë produkte në treg e të ardhura për familjen e tij.

Vranezet e Staravecit

Nga **OSMAN XHILI**

Setki Vranezi nuk ishte më shumë se dy trembëdhjetë vjeç, kur i ngjitej babait të tij, Bedriut, duke e ndihmuar për të kullotur e mbarështuar bagëtitë. Disa ishin të fshatit e disa ishin të familjes. Nisi kështu një dashuri e një pasion, që nuk do të shuhej kurrë, duke u transmetuar më tej, ashtu siç kishte ardhur deri aty i trashëguar në breza. Djali i ri e ndiqte me vëmendje tufën e bekuar në çdo hap, duke vëzhguar cilat ushqime i pëlqenin, cila lloj kullote ishte për mish e cila jepte më shumë qumësht. I shihte se si rriteshin qengjat e pikëllohej kur vinte Shëngjergji dhe babi i shiste, apo i skartonte një pjesë të tyre.

Në vitet e para të demokracisë, mes shumë rrugëve e alternativave, të ikjes apo të qëndrimit në troje të tij, ai mendoi se duhej vazhduar rruga që kishte nisur dikur. Stallë nuk kishte, fuqi ekonomike jo e jo, kësisoj hapat duheshin bërë të matur. Në kokë pati një projekt të ri. Të merrte qengja, kryesisht meshkuj, që fermerët shisnin në pranverë, ti trajtonte gjatë verës e fillimit të vjeshtës e më pas ti shiste. E provoi me 20 – 30 krerë dhe rezultatet ishin goxha interesante. Punoi për disa vite e më pas një ndërprerje tjetër. Për shtatë vite të tjerë Setkiu studioi për teologji në Kuvajt. Mësoi arabishten, mësoi Kuranin, bile arriti ta memorizojë atë komplet, duke merituar titullin "hafiz" i Kuranit. Por e gjithë kjo eksperiencë jo vetëm që nuk i'a shuajti dashurinë për delet e dhitë, këto krijesa të bekuara, por i'a shtoi akoma më shumë. A nuk kishin qenë dhe shumë pejgamberë barinj e blegtorë për shumë kohë?

Ishte viti 2000 kur u kthye që andej, tashmë i vendosur për të vazhduar më tej. Krerët shtoheshin çdo vit e më shumë, fitimet po ashtu. Ata mjaftonin për të mbajtur familjen dhe për të akumuluar diçka. Me këtë punë e me këto kursime bleu një truall, pak më poshtë fshatit, bëri shtëpinë, por dhe një stallë shumë funksionale, ku ushqimi e shërbime të tjera të bëheshin lehtësisht. Falë këtij investimi ai mundet të trajtojë në stallën e tij deri 400 krerë, pra dhjetë herë më tepër se fillimet e punës së tij.

Treguam që Setkiu i merr qengjat në pranverë, me një peshë mesatare deri në 25 kilogram. Falë ushqimit intensiv gjysmë kullosor e gjysmë stallor, me jonxhë, bar, hime e misër, në pak muaj qengjat arrijnë një peshë prej 65 kilogramësh, një shtesë prej gati 40 kilogram për çdo kokë. Në vjeshtë ka mjaft kërkesa, për pastërma, për konsum, për kurbane, pasi cilësia e mishit me të vërtetë është e një niveli mjaft të lartë.



Fshati i tij, Staraveci, krahas dhenve, ka një terren të mrekullueshëm dhe për dhinë. Fillimisht me pak krerë dhi, më pas duke i shtuar, sot ai ka bërë gati 50 krerë, apo një gjysëm tufe. Mbarështon racën alpine me origjinë nga Franca dhe atë të bardhë, apo dhia e Misirit, siç e quan populli. Vitin e kaluar bleu në Fushë Krujë një cjap me vlera rracore për një milion lekë. Rezultatet janë me të vërtetë impresionuese. Ai merr 350 deri në 400 kilogram qumësht për kokë dhe tenton që këtë shifër ta ngrejë akoma më lartë.

Qumështin nuk e shet por e përpunon në djathë dhe kërkesat për këtë produkt të shijshëm e cilësor, janë mjaft të mëdha. Po kaq të shijshëm janë dhe kecat e njomë që shiten në pranverë sa hap e mbyll sytë. Setkiu dëshiron që tufën e dhive ta bëjë të plotë, pra të paktën me 100 krerë dhe këtë vit ka lënë 20 keca femra për remont, apo për shtesë.

Në gjithë këtë sipërmarrje, në këtë industri mishi që prodhon afërsisht 300 kunjtalë mish në vit, Setkiu ka ndihmën e pakursyer të familjes së tij, bashkëshortes, djalit të madh, Jusufit, por dhe të tjerëve.

Njerëz të tillë janë modele që duhen ndjekur dhe ne i urojmë punë e shëndet, duke sjellë sa më shumë produkte në treg e të ardhura për familjen e tij. Të gjithë vëllezërit e Setkiut, Adnani, Saliu, por dhe më i vogli Fiqiriu, janë marrë e merren me blegtori, por ndoshta për ta do të tregojmë në shkrime të tjera.





Mësuesja që shkruan poezi...

Në qytetin verior të Bulqizës mësuese Barie Çupi e njohin të gjithë, simësuese e përkushtuar pas gjuhës frënge, lëndë të cilën e jep në Shkollën 9 vjeçare "Shefqet Tançi" në Bulqizë, por nxënësit dhe kolegët e saj e njohin dhe si një poete, mbasi herë pas here publikon poezi në rrjetet sociale.

Pasioni i saj për gjuhën e letërsinë, leximin por edhe të shkruajë e ka shoqëruar që në shkollën e mesme por edhe ne studimet universitare... Poezia e mësuese Barie Çupi vjen natyrshëm, e shkruar bukur e me frymëzim.

Poezia e saj vlerësohet nga lexuesit e saj, por edhe nga kolegët dhe krijues të njohur ku te poezia kanë gjetur brumin poetik që autorja ka ditur ta gatuaj bukën e mirë në magjen e sajë të krijimit artistik. / ILMI DERVISHI



Poezi nga BARIE ÇUPI

NATË ËNDRRIMTARE

Në qiellin mister,
ku yjet flenë,
përkundet e heshtur
nata ëndërrimtare.
Hëna puth ballin tënd butësisht,
dhe trupin tënd zbuluar,
puth ajo në mënyrë tinzare.

AKREPAT E ORËS

Akrepat e orës ,
nuk ndalen as në natë,
si korale syçkat e tua shkëlqejnë.
Zemra jote e brishtë,
dridhet në mëkat,
ëmbëlsisht buzët,
psherëtimat,
sekretin veç qiellit ia rrëfejnë..

PENDESË...

Në minuta shkruar dashurinë
lumturi
ankth
pengje
nga xhepi mushkërive dalin..
Në cigare djegur mërzinë
hiri mbetur
ndez e shuan mallin...

MAKTH...

Rrëmbemë i thash' detit
shpëtomë
nga kjo tokë plehrash
dërgomë larg të lutem
shoqëromë
në pafundësi detrash
ngushëllomë
t'i përgjum ca makthe
që m'kan' ngulur kthetrat
Merrmë o det
trupin ma streho
shpirtin lërma jashtë
ne qiell ma dërgo.
Atje tej çomë
zhytmë tutje thellë
dallgët e gufosura
m'i kthe në varrezë.

ZEMËR E THYER...

U thye ajo përsëri
ashtu si qelqi
u thërrmua
të gjitha ne mallkim
ç'kish duruar
ç'kish ruajtur
s'u pendua.
S'kish me besim
as dhimbje
as keqardhje
as fjalë për të shkruajtur.
Zemra e saj
kristal,
e brishtë,
e vërtetë
e zjarrtë
ikonë e artë
U thye përsëri
po përse
prapë nga ti !?

cyan magenta yelloë black

traditë

FJALË E FRAZEOLOGJIZMA TË RRALLA

Marrë nga libri "Toponimia e Çidhnës" i autorëve
Haki Përnezha dhe Rruzhdi Bitri,
Botimet M&B, Tiranë, 2016.



FJALË TË RRALLA

DH

- ***dh'giell:*** *Thëngjill-i, gaca.*
- ***dhajshta (të):*** Njësoj me *të dhirta, prej dhie*. Gjithçka që bëhet me lesh dhish, por edhe tufa e dhive. *Mutaf i dhajshtë. Çorape të dhajtë. Të dhajshta e të leshta* kam 50 krerë (dhi e dele kam 50 krerë).
- ***dhemës / dhémës-a,*** por edhe ***dhém's-a:*** *Vemje*. Njëlloj me *vem* te Çabej, *larva leshtore e disa fluturave, e cila dëmton pemët dhe barishtet.*

E

- ***eksajt:*** I mangët, i metë: *ai është eksajt nga trutë*. Nga turq. *eksik, i mang*ët.
- ***enz':*** Te Çabej është në formën *end* dhe më poshtë: *pështyn miza mishin. Mbuloje mirë mishin, që të mos l'shojnë mizat enzë.*
- ***ene...:*** *Edhe*: *u ngrit më këmbë ene ia numëroi të gjitha në sy.*
- ***e haa...:*** Pasthirmë. Njësoj si *iha* te Çabej. *E haa* çfar *muhabeti paske! Ehu* në shqipen e sotme.
- ***e gjegjme:*** *E dergjur*. Gruaja që sapo ka lindur, *lehona*. *Grue e gjegjme*. E njëjtë me *lehonë* te Çabej. Nga folja *dergj*, *dergjet* (në shtrat); është sëmurë. Nuk ka lidhje me *djeg*. Edhe dergjë, sëmundje e rëndë.
- ***e mrume:*** Thuhet për bukën e ardhur, që zihet me tharm. *Bukë e mbrujtur*. Buka e *mrume* ndryshon nga buka e *norë* pasi e para *mbruhet* me tharm ndërsa buka e *norë* përpunohet më dorë (bukë e *ndorë*, e ngjeshur me dorë).
- ***esnaf:*** Nga turq. *esnaf*, mjeshtëri, shoqëria e zanatçinjve të një fushe: *esnafi i ekmekçinjve, esnafi i xhokaxhinjve, esnafi i kallajxhinjve*. Në të folmen e vendit është titull nderimi në të drejtën zakonor që u jepej personave që thirreshin herë pas here nga *gjyqtarët* e së drejtës për saktësuar probleme teknike që do shërbenin në dhënien e drejtësisë sipas *Kanunit të Skënderbeut*.

F

- ***fërgi:*** *Frëngji, vrimë, birë.*
- ***fri:*** Grumbull dëbore krijuar prej erës, *frymës, frijës*.
- ***fushki / fushkí-a, at:*** Plehëra të thata, mbeturinat që grumbullohen gjatë pastrimit të bahçes apo oborrit.
- ***fshtajk / fshtájk-u:*** Shenjë udhe. *Ishte natë dhe nuk dukej fshtajku i udhës*. Formuar nga *shtegu, shtajgu, fshtajgu*. Edhe fig.: *po më doli në fshtajk* (*po më doli para, po më doli në shteg*).
- ***f***ëllçin' / ***fëllçín'-a, -të:*** Dy pjesët që mbajnë *shpatën* tek *rasboj*. Gjithashtu dhe nofullat e kokës së berrit, *bulshitë, bulçitë, fulshitë, fulçitë*.
- ***frulliz' / frúlliz'-a:*** Bora që ngre era e fortë: *frulliza e borës, e miellit*; tymnaja që krijohet gjatë bluarjes në mulli.
- ***fur / fúr:*** Kollitem, e kollitura e njeriut që ngutet në të ngrënë për shkak se i shkon keq ushqimi: *jepi ujë, se u fur*; *mos u fur n'të granme!*
- ***fakllo / fákllo:*** *Ndriçon, vetëtin, bën rreze*. Kështu thuhet kur ndonjë objekt shkëlqen. Njësoj me *vezullon* te Çabej. Kur erdhën nga shehëri, u *faklloshin* pushkët në krah. *Kjo nusja e re fakllon*. Ndoshta nga *flakëron, shkëlqen si flaka*.
- ***frrok' / frrók'-a:*** Një dru për të mbështjellur perin. Për të mbështjellë perin janë përdorë edhe *frrokat* e kartonit.
- ***fshtajn':*** Një dru që shërben për mbështetje, diçka më i hollë se druri që shërben për mullar.
- ***falaxhaj / fálaxhaj-u:*** *Falaxhi*, ndihmëtari në një punë bujqësore *pa shpërblim, falas, argat, argjat*. Çabej bashkon formën *falëtar* dhe formën *upri*: *grup fshatarësh që venë e ndihmojnë falas një bujk të katundit në punët e bujqësisë*. Antonim i *uhaxhi. Puna me falaxhaj s'të kënaq kurrë*. Jo rrallë përdoret edhe *argjat - argjet* (*argat*). *Paske mbledhë nji argjet* të mirë. *Këtë verë i kam ba punët krejt me falaxhaj*. Sipas së drejtës zakonore të krahinës, *falaxhajut* apo *argjetit* u ke borxh bukën.
- ***famull / fámull-i:*** Përveç kuptimeve që përmend Çabej,*famull, famuj* quhet *fijani*, fëmija ose fëmijtë e ndrikullës.
- ***faktëj:*** Njësoj me *feftoj* te Çabej, *kur të kalon dikush pranë disi në largësi sysh, ku vetëm pakëz e heton*. Më *faktoj* para sysh. E pashë, se më *faktoj*, kur isha në pazar. Nuk ka lidhje me *fakt*, por me onomatopenë *më bëri fak-fak para syve*.

ANEKDOTA E MUAJIT

DO T'I MARRËSH ME VETE APO DO T'I LESH KËTU

Në kohën e Zogut, një qeveritar i rangut të lartë shkon në një fshat të Dibrës dhe pyet se si silleshin nëpunësit e qeverisë me popullin e rrethit. Selim Mandri, një plak i zgjuar dhe i guximshëm, i drejtohet qeveritarit të ardhur:

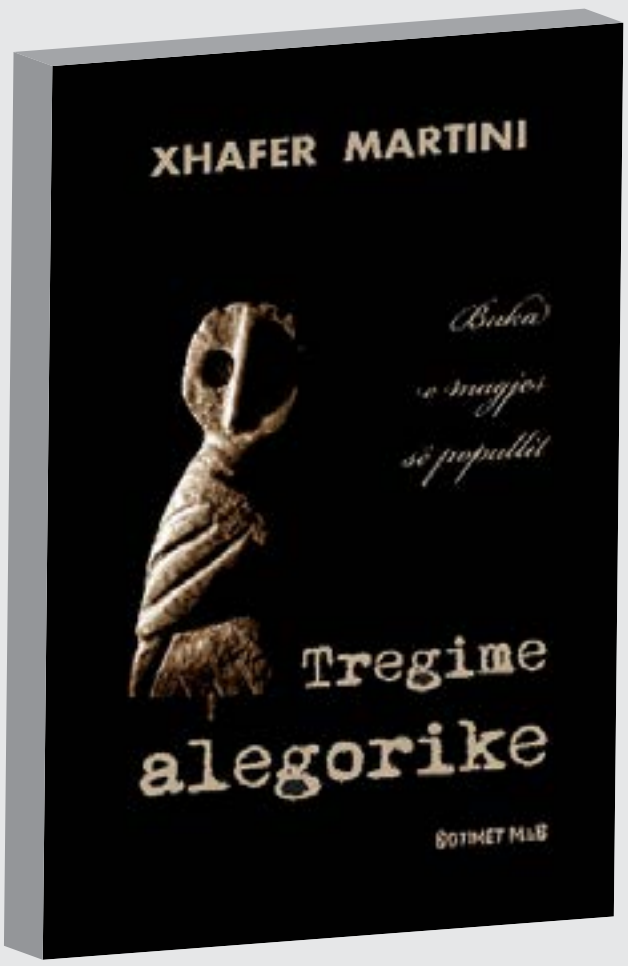
- A do t'i marrish me vete këto nëpunësit që na ke sjellë apo do t'i lash këtu?

- Jo, do t'i la këtu, - foli pushtetari.

- Atëherë, boll burra të mirë janë! - foli Sela.

TREGIM ALEGORIK

Dy gungaçët



Buka e magjes së popullit
Tregime alegorike
Xhafer Martini
Botimet M&B, 2019
ISBN 978-9928-256-59-1
Faqe 160
Çmimi: 700 lekë

Librin mund ta gjeni te Botime M&B, Rr. "Isa Boletini", Nd.2, H.12, Nj.Admin.nr9. Tel. 069 20 68 603 (Viber). Tel. 068 65 08 441 (WhatsApp). E-mail: mbbotime@gmail.com Ose përmes rrjetit të Librarive #Adrion, #Bukinisti dhe agjencive të shpërndarjes së librit në Tiranë.

Një burrë gungaç e zuri nata në rrugë dhe, ngaqë ishte ftohtë dhe nuk pati asnjë vend strehimi, u fut në një mulli, ku, të paktën, ishte ngrohtë dhe i mbrojtur nga bishat e malit. E zuri gjumi shpejt dhe nuk dihej kur do të ishte zgjuar, sikur në mes të natës të mos kishte shkuar në mulli një ushtri e madhe artistësh, ku disa u binin veglave, disa këndonin dhe disa kërcenin. Po ata nuk kishin qenë xhindet. Kur panë gungaçin, njëri prej tyre e kapi për njërës këmbë, e solli disa herë rrotull dhe deshi ta hedhë treqind pashë lart në qiell që, kur të binte në tokë, të mos i gjendej as nishani. Por kryexhindi i tha:

- Mos u ngut, ta provojmë mos din të kërcejë.

E futën në valle dhe panë që ai ishte një kërcimtar i rrallë. Ajo gunga e madhe në shpinë jo vetëm nuk e pengonte, por i jepte kërcimit të tij një bukuri të veçantë. Xhindët, më të rrallë, i ndihmojnë njerëzit. Ngaqë gungaçi u pëlqeu shumë si kërcimtar, vendosën t'ia rregullojnë gungën. E shtrinë përdhe dhe disa syresh hipën në gungë dhe ajo duke kërcitur nga pak, të gjithë kockat shkuan në vend dhe gungaçi u bë burrë i bukur dhe shpatullgjerë, sikur kishte qenë kur nuk e kishte kapur sëmundja. Pastaj e lanë të lirë.

Gungaçi, sapo arriti në vendin e tij, doli për të shëtitur dhe të gjithë njerëzit habiteshin kur e shikonin me shpinë të drejtuar. E pyesni si e qysh kishte ndodhur që ai ishte bërë prapë si njerëzit e tjerë, por ai thoshte shkurt: "Punë Zoti!" dhe nuk jepte shpjegime. Veç kur e pyeti një gungaç si ai, ia tregoi fill e për pe si kishte ndodhur. Ky gungaçi mezi priti sa të ngrysej dhe shkoi në mulli. Aty nga mesi i natës erdhën xhindët dhe filluan ahengun siç e kanë zakon. Kur panë gungaçin, e futën në valle. Por ai nuk dinte të kërcente fare. Kjo i zemëroi shumë xhindët, se e morën si mossajdisje, prandaj e nxorën jashtë dhe e hodhën në një greminë, ku nuk iu rregullua gunga, por u copëtua fare.

110 vjetori i Kongresit të Dibrës

Kongresi i Dibrës, kongresi i zgjimit të ndërgjegjes sonë kombëtare

Nga SAKIP CAMI

JUSUF BEJ KARAHASANI: "NUK HEQIM DORË NGA GJUHA JONË".

Kongresi i Dibrës u mbajt nga data 23-29 korrik 1909. E veçanta e këtij kongresi është se ai organizua nga xhonturqit për qëllimet e tyre, për të shprehur afërsinë e shqiptarëve me turqit dhe u kthye në një kongres pro-shqiptar falë këmbënguljes së shumicës së delegatëve shqiptarë. Fakti që Kongresin e organizuan xhonturqit, debatet e ashpra të zhvilluara gjatë punimeve të tij kanë lënë të hapur shtegun për një interpretim jo të saktë të vendimeve të dala prej tij. Por në fakt Kongresi i Dibrës ishte kongresi i zgjimit të ndërgjegjes sonë kombëtare për pavarësi nga Turqia.

Të vërtetën historike e thotë me argumenta diplomati britanik Josef Suajr, dipomat bashkëkohës në Perandorinë Osmane në librin e tij:"Shqipëria, ngritja e një mbretërie" SHB Dituria, 2005 (botuar për herë të parë në vitin 1929 në Londër nga Uilliam & Norgate ltd. Në faqet 92 – 93 të këtij libri ai shkruan:"Gjatë vërës së vitit 1909 turqit e rinj, konstatuan se Komiteti Nacionalist Shqiptar kishte propozuar të mbahej një konferencë, për të diskutuar probleme me rëndësi kombëtare. Pas kësaj ata morën nismën dhe mblodhën në fund të korrikut në Dibër një kongres ku thirrën përfaqësues të të gjitha rracave të Turqisë Europiane, me synimin që t'i manipulonte punimet e kongresit, në atë mënyrë që përfaqësuesit, midis tyre shqiptarët, të mund të bindeshin të pranonin otomanizmin që parashikonin turqit e rinj, ndërmjet tyre Njazi Beu, e rregulluan që të zgjidheshin si përfaqësues në kongres dhe u përgatit një listë vendimesh, miratimin e të cilave , turqit e rinj shpresonin ta miratonin pa diskutime. Por ata përsëri e nëvleruan forcan e ndjenjës kombëtare të shqiptarëve dhe shumë pak kohë pas hapjes së kongresit , elementi shqiptar fitoi kontrollin e plotë të punimeve. Delegatët e mbledhur në Dibër zgjodhën nga rradhët e tyre 8 përfaqësues për seicilin nga 5 vilajetet e Turqisë në Europë. Këtë 40 delegatë pranuan raportin që kishte qenë përgatitur nga turqit dhe pastaj nisën të fusnin klauzola dhe amenamente shtesë që nuk ishin aspak në harmoni me poltikën e turqve të rinj. Në veçanti shqiptarët kërkuan që të kishte drejtësi në gjykata, që në shqipëri të ngriheshin shkolla shqiptare, që pushteti i këshillave të përgjithshëm të vilajeteve të ishte më i gjërë, që qeveria të ndërtonte rrugë etj."

Krerët e Komitetit "Bashkim e Përparim" gabuan rëndë në llogaritë e veta, kur e caktuan Dibrën si qendër të këtij Kongresi. Tubimi i korrikut 1909 dëshmoi se Dibra e Madhe (Shehri) jo vetëm kishte qenë, por dhe kishte mbetur një nga vatrat më të rëndësishme të lëvizjes kombëtare shqiptare. Turqit harruan se pikërisht në Dibër në korrik 1844 me ekspeditën e Hajredin Pashës lanë jo pak por 12 mijë forca në fushën e luftimit se më 1 nëntor të vitit 1878, pas Lidhjes Shqiptare të Prizrenit, u mblodh Kuvendi i Dibrës për të gjetur terrenin e zbatimit të vendimeve të kësaj lidhjeje që jo rastësisht kishte kryetar një dibran të madh, patriotin Iljas Pashë Dibra (Qoku). Edhe në vitin 1880 kemi përsëri një kuvend mbarëkombëtar në Dibër të Madhe. Në mars të vitit 1899, pas kuvendit të Pejës në janar të vitit 1899, mblidhet Kuvendi i Dibrës. Po kështu në tetor të vitit 1908 në Dibër u themelua klubi patriotik "Bashkimi" me një numër të madh patriotësh nga të gjitha krahinat e Dibrës dhe më gjërë. Pra ky ishte terreni patriotik që kishte në fakt Dibra , por që disa nëpunës dhe pashallarë të shitur përpiqeshin tja servirnin Dibrën, portës së lartë të Stambollit, si proturke.

Në kongres morën pjesë delegatë nga të katër vilajetet shqiptare, Janinës, Manastirit, Kosovës dhe Shkodrës. Kishte edhe delegatë nga vilajeti i Selanikut. Parë në këtë plan ky kongres ishte jo vetëm mbarëshqiptar por edhe ballkanik sepse morën pjesë përveç shqiptarëve përfaqësues nga Stambolli, serbë, maqedonas, grekë, bullgarë, arumunë (vllehë) etj. Kryetar i Kuvendit ka qenë Vehbi Dibra, i cili me 28 nëntor 1912 do të ishte edhe kryetar i Pleqësisë (parlamentit). Pritja nga qytetarët e Dibrës ka qenë madhështore. Kongresi në saj të luftës së delegatëve atdhetarë u shpall dhe vijoi punimet si kongres thjesht shqiptar. Në kongres, krahas turqishtes si gjuhë zyrtare e Parandorisë, u përdor dhe gjuha shqipe, çka u pasqyrua dhe në dokumentet përfundimtare të tij, të cilat u botuan në të dy gjuhët. Kongresi i Dibrës ka meritën e madhe se ai dëshmoi katërcipërisht, që elementi shqiptar ishte nga ana demografike dhe etnike elementi mbizotërues në zotërimet osmane në Ballkan aso kohe. Kjo, jo vetëm përsa i takonte katër vilajeteve perëndimore të Rumelisë, që bënin pjesë në konceptin territorial të kërkesave kombëtare të shqiptarëve, që nga koha e Lidhjes Shqiptare të Prizrenit.

Platforma e Kongresit e parapërgatitur qysh më parë nga organizatorët xhonturq, u hodh poshtë nga shumica e delegatëve që në mbledhjen e parë të tij. Si rrjedhim, Kongresi i Dibrës, sapo filloi punimet e tij, pushoi së qeni një forum xhonturk dhe u shndërrua menjëherë në arenë të ndeshjes së qarqeve atdhetare të shqiptarëve me organizatorët e tij. Për më tepër ky Kongres, në saje të guximit dhe vendosmërisë së delegatëve atdhetarë, u kthye në tribunë të zjarrtë të parashtrimit me forcë të problemeve kardinale që shqetësonin Lëvizjen Kombëtare Shqiptare. Patriotët shqiptarë nuk u mjaftuan me kaq, por mundën, gjithashtu, që në këtë tubim të sanksiononin, qoftë dhe në formë të moderuar, kërkesa që objektivisht çonin në drejtim të hapjes së rrugës për realizimin e autonomisë së Shqipërisë.

Kongresi u shndërrua në një forum vendimmarrës i shqiptarëve përballë pushtetit xhonturk dhe në praninë sa autoritare po aq dhe aktive të përfaqësuesve të tij. Me këmbënguljen e delegatëve atdhetarë tubimi i vijoi punimet dhe mori vendime shumë të rëndësishme për të ardhmen e Shqipërisë.

Prof Zekeria Cana në librin e tij "Lëvizja kombëtare shqiptare në Kosovë 1908-1912" faqe 61 thekson se me kërkesën e përfaqësuesve shqiptarë patriotë u hoqën nga programi disa formulime dhe u aprovua versioni i ndryshuar që përmbante një varg kërkesash ekonomike dhe kombëtare si:1) ndërtimi i hekurudhave dhe tharja e kënetave moçalike 2) mësimi i njohurive moderne, 3) Hapja e shkollave fillore dhe të mesme me mësim në gjuhën shqipe, 4) ndarja e shkollës nga kisha dhe xhamia, zhvillimi i ceremonive fetare në gjuhën amtare, 5) njohja e zakoneve dhe e gjuhës shqipe nga na e pushtetit shtetëror, 6) vendosja e regullit në sistemin e rekrutimit në ushtri.

Kërkesa të tilla si ajo që nëpunësit të dinin gjuhën dhe zakonet e vendit, futja e gjuhës shqipe në shkollat shtetërore, hapja e shkollave në gjuhën shqipe, kryerja e shërbimit ushtarak në vend nuk përbënin një fitore të vogël për Lëvizjen Kombëtare Shqiptare. Kongresi atyre iu dha një forcë vendimore me peshë shumë të madhe, sepse në të përfaqësoheshin të gjitha krahinat e vendit dhe të gjitha forcat politike shqiptare të të gjitha krahëve. Që nga Lidhja e Prizrenit, asnjë tubim masiv i tillë i shqiptarëve në vend nuk kishte arritur t'i parashtronte kërkesa të tilla me karakter të theksuar politik autoriteteve osmane.

Vendimet e Kongresit nuk u botuan me alfabetin turko-arab, por me alfabetin latin të miratuar në Manastir.



Ismail Pashë Saraçi në pritje të delegatëve të Kongresit



Këshilltarët për vendosjen e alfabetit të Gjuhës Shqipe, Jusuf Bej Karahasani në mes në rreshtin e parë



Delegatët që vinin nga Manastiri për në Dibër. Njazi Beu, lider shqiptar nga Resnja, i cili luftoi kundër Sulltanit dhe më pas Turqit e Rinj.

Dritan Jashari

këngëtari i epikës dhe lirikës

Nga **SHAQIR SKARRA**

Këtë radhë u bë sebep këngëtari i muzikës popullore dibrane Dritan Jashari që dibranët me banim në Tiranë t'i iknin sado pak vapës së madhe të korrikut e të udhëtonin për në qytetin e bukur të Peshkopisë. Më 21 korrik 2019, këngëtari i njohur Dritan Jashari u nderua me titullin "Nderi i kulturës dibrane", dhe me kwtw rast, në Pallatin e Kulturës "Haki Stërmilli" Peshkopi u zhvillua njw veprimtari e madhe.

Akoma pa ardhur ora 11 kur niste dhe aktiviteti ajo sallë e madhe e cila kishte pritur me mijëra e mijëra spektatorë edhe nga vise të ndryshme të vendit, sidomos kur zhvillohet festivali i përvitshëm i Odës dibrane ishte mbushur edhe këtë radhë plot e përplot. Nuk ishin vetëm dibranët që kishin zënë vend në sallë por kishin ardhur dhe nga vise të tjera për të marrë pjesë me rastin e dekorimit të këngëtarit të njohur tashmë në të gjitha trevat shqiptare Dritan Jashari.

Nga Tirana së bashku me familjarë, miq, shokë e koleg të tij kishte ardhur edhe gazetari i njohur sportiv Defrim Methasani, kishte ardhur thjeshtë për këtë evinement të rëndësishëm në memorien e të gjithë artistëve dibranë për të moderuar vetë aktivitetin. Defrimi kishte përgatitur edhe një dokumentar të plotë për jetën dhe veprimtarinë artistike e kulturore të Dritan Jasharit e cila u shfaq para të pranishmëve.

Në emër të Këshillit bashkiak, titullin e lartë "Nderi i kulturës dibrane" ia dha artistit nënkryetari i këtij këshilli z. Flamur Bulku. Në sallë të binte në sy prania e mjaft këngëtarëve të njohur të skenës si: Perlat Sheqeri, Nexhip Dida, Artan Kola, Vera Laçi, Mehdi Puci. I pranishëm ishte edhe z. Leonard Tase, këshilltar i Presidentit të Republikës për sportin dhe kulturën. I gjithë ky aktivitet i bukur dhe me përmasa të mëdha u zhvillua në formë spektakli ku për të pranishmit ishte edhe si një koncert me këngë të ndryshme popullore të të gjitha trevave. Në fund përshëndetën: Leonard Tase,Veli Vranici, Baftjar Çera, Fatos Daci, Mirçe Duka, Bardhok Rajta, Linda Vranici etj.

Në mbarim të aktivitetit, të gjithë të pranishmit morën si kujtim fotografi me njeri-tjetrin si dhe me Dritanin.

Më pas, u dha një drekë bujare nga vetë familja Jashari ku edhe në këtë drekë u kënduan këngë e u kërcyen valle popullore.

RRUGA ARTISTIKE E DRITAN JASHARIT

Sot jo vetëm në të gjitha trevat dibrane por dhe jashtë kufijve të saj nuk ka njeri që nuk e njeh nga afër Dritan Jasharin, nuk e ka parë e duartrokitur në skenë apo edhe në ndonjë aktivitet të ngushtë miqësor dhe familjar, nuk ka pirë qoftë edhe një kafe rastësisht me të, dhe kjo e gjitha ndodh se Dritani në radhë të parë është njeri, njeri i thjeshtë e i dashur dhe respektuar nga të gjithë pastaj artist, artist që ka ndezur zemrat e mjaft artëdashësve jo vetëm në Dibër por edhe në vende të tjera.

Unë për vete u njoha vonë, u njoha në ato vite të arta për mua kur kisha kontakte të shpeshta me poetin e këngës popullore dibrane, të madhin dhe të pa harruarin Naim Plaku. U ndodhëm një mëngjes të dy së bashku në Don Bosko duke pirë kafe dhe si gjithmonë biseda e parë domosdo që tek tekstet e këngëve shkonte. Aty Naimi gjente gjithmonë veten.

-Ka kohë që kam bërë një tekst kënge për Dibrën dhe me një muzikë të përsosur nga Edmond Zhulali e këndon një djalë i ri nga Maqellara. Dritan Jashari quhet dhe zëri i tij i veçantë kishte bërë të mundur që pikërisht kjo këngë shumë shpejt mund të bëhet hit. Naimi fliste me pasion por unë që ia njihja në fakt talentin nuk dija asgjë për këngëtarin Dritan Jashari. Nuk vonoi shumë dhe Naimi me anë të telefonit e njofton dhe ende pa e mbaruar kafen ne, Dritani na u prezantua tek tavolina. Një djalë me një trup mesatar e flokët të zes, me një buzëqeshje tepër të çiltër u përqafua me Naimin pastaj më dha dorën mua dhe u ul në karrigen që ishte bosh. Kjo



ishte hera e parë që takohesha me këngëtarin virtuoz dibranë Dritan Jashari ku kjo lidhje do të vazhdonte gjatë falë dhe bashkëpunimit që vazhdoi përsëri me Naim Plakun. Me Naimin Dritani njihej herët, njihej që në kohën që të dy bashkë ishin me banim në qytetin e Peshkopisë. Bashkëpunimin e nisën të dy bashkë në Tiranë. Ishte pikërisht kënga "Fluturon shqipja mbi Korab" që të dy bashkë si poetin ashtu edhe këngëtarin do të vazhdonin gjatë në udhën e bukur të artit dhe kulturës.

Dhe e vërteta ashtu siç thoshte dhe vetë autori i këtij teksti me vargje brilante Naim Plaku kënga "Fluturon shqipja mbi Korab" shumë shpejt u kthye në hit, në një himn të Dibrës. Profesor Nuri Abdiu, ndjesë pastë, do t'i thoshte vetë Dritanit në një kafe të përbashkët: "Kam një mik të mirë në Shkodër, një shkodran fisnik dhe të mençur. Dhe e di si më tha një ditë:"Kur dëgjoj këngën "Fluturon shqipja mbi Korab" ngrihem në këmbë dhe këndoj edhe unë me zë të fortë pa e ditur se në dhomë mund të ketë edhe të tjerë".

Dritan Jashari është një zë mjaft brilant i muzikës dibrane dhe jo vetëm por tashmë i njohur në të gjitha trevat ku flitet shqip dhe jetojnë shqiptarë.

Bashkëpunimi i gjatë me poetin Naim Plaku ndikoi pozitivisht që repertorit të Dritan Jasharit t'i shtoheshin herë pas here këngë të ndryshme të cilat kanë mbetur gjatë në memorien e artdashësve shqiptar. Për një këngëtar , që e ka identifikuar jetën e tij me muzikën dhe këngën, ka shumë për të shkruar e për të thënë, qoftë për gamën e gjerë të tematikës së këngëve , qoftë për idetë, vizionet dhe kumtimet nacionaliste që ajo ka sjellë në momentet më të vështira të historisë dhe të kujtesës sonë kombëtare. Këngëtari virtuoz, ky mbartës i epokës sonë historike, me zërin e tij gjëmimtar, krejt të veçantë e do të thoshim unik në përbashkësinë e të gjithë atyre që e lëvrojnë këtë zhanër të këngës, është bërë një simbol i vlerave që mbart dhe përcjell arti i vërtetë tek të gjitha shtresat dhe nivelet e shoqërisë shqiptare, kudo që flitet gjuha jonë e bukur, pa kufijtë e ndarjet artificiale që na vendosën ne shqiptarëve kohët e vështira të trazimeve tona kolektive. Dritan Jashari është këngëtar dibran, por me këngën e tij, me aftësinë jo vetëm për të kënduar por dhe për të ndjekur ritmet kulturologjike të botës shqiptare, e kalon Dibrën, e kalon Shqipërinë, Kosovën, Çamërinë dhe mbetet një këngëtar simbol lirie e bashkimi ndër veti të të gjithë shqiptarëve kudo që punojnë e jetojnë, në trojet e tyre etnike, apo jashtë, në dhe të huaj. Që kur doli për herë të parë në skenë e gjer më sot, ai ka kënduar qindra këngë, por në këngët epike për Dibrën dhe heronjtë dibranë , ai ka derdhur jo vetëm zërin e tij brilant, por edhe shpirtin e madh, të pasur atdhetar e krenar.

Që në moshë të vogël Dritani kishte dëshirë të merrej me muzikë por zërin nuk e kishte provuar. I pëlqenin veglat muzikore dhe në moshë të vogël është ngjitur për herë të parë në skenë në shtëpinë e kulturës "Haki Stërmilli" Peshkopi me orkestrën e çiftelive, nën udhëheqjen e mësuesit të tij Qani Mandri. Pra udhën e bukur të artit dhe kulturës e provoi në moshë të re dhe pa u kënaqur kurrë nga vetja por gjithmonë duke kërkuar maksimalen.

Thuhet se fati për të arritur tek njeriu, kalon brenda kushteve që krijon karakteri i tij, por djaloshi dibran e kërkoi shumë fatin, punoi shumë për të arritur ku është sot. Thonë se një gjë e mirë që fitohet në jetë, nuk është fare e rastësishme por është mundim. Në këtë kuptim edhe vetë buzëqeshja e suksesit fitohet me mundim, e ndaj Dritan Jashari çdo gjë e ka fituar me mund e djersë, ndaj meriton plotësisht të jetë krenar për sa ka arritur deri tani.

Dritan Jashari ka zërin unikal, të jashtëzakonshëm, mahnitës e të papërsëritshëm, ku me këngët e tij më të mira, veçanërisht me ato të epikës dibrane ka krijuar mitin e një zëri unik, duke hyrë në zemrën e çdo shqiptari brenda e jashtë atdheut tonë. Këngët e tij kanë mbetur në kujtesën e njerëzve të thjeshtë, u bënë hite dhe janë mjaft të preferuara nga publiku, që e do dhe e çmon këngëtarin.

Dritan Jashari është vetë zëri i ngrohtë i tokës së tij, zëri i ndërgjegjes estetike të popullit, vetëdija e një arti elitar që i shërben fisnikërimit të kombit, maturimit të ndërgjegjes shoqërore, emancipimit të njeriut dhe fisnikërimit të ndjenjave më të bukura humane. Tek ai bashkohet fantazia, kreativiteti, pamja, fuqia e imazhit dhe gjendja e tij si këngëtar i kultivuar, me një talent të pazakontë, ndër më të talentuarit e brezit të sotëm.

Falë njohjes nga afër me poetin e këngës popullore dibrane Naim Plaku, këngëtari tashmë i njohur në skena brenda dhe jashtë saj Dritan Jashari të ketë në repertorin e tij mjaft këngë perla që po thuaj sot janë bërë të njohura anë e mbanë vendit por edhe jashtë kufijve të trojeve shqiptare. Mund të përmendim këngët: "Cen Elezi shkëmb i Korabit","Lum për djem që rriti Dibra", "Besa besë jam shqiptar" "Oda dibrane" dhe më e fundit "Legjendari Skënderbe".

Dritani pas vdekjes së Naimit, tashmë i afirmuar dhe i njohur me zërin e tij mahnitës dhe unikal bashkëpunoi edhe me autor të tjerë si: Hajri Mandri, Mois Murra, Munir Hoxha, Armand Trebicka etj. Ashtu sikur ka patur bashkëpunim të suksesshëm me autor tekstesh, Dritani ka ditur të bashkëpunoi edhe me kompozitorët. Këngët kryesore, po thuaj të gjitha këngët epika janë kompozuar nga kompozitori i njohur, Edmond Zhulali. Bashkëpunim ka patur edhe me Përparim Tomçini, Alban Furtuna, Gramoz Kozeli, Alban Arifi etj.

Jo vetëm këngët epike që e bënë të njohur kudo Dritan Jasharin, por edhe këngët e bukura lirike të cilat jo vetëm në dasma e gëzime familjare por edhe nëpër koncerte të mirë organizuara edhe jashtë trojeve shqiptare, të organizuara nga vetë emigrantët tanë kanë bërë që sallat e vogla të ngriheshin në këmbë e të bëheshin njësh me këngëtarin Dritan Jashari.

Në turneun e parë që bëri në kontinentin e largët në Amerikë, Dritani do të paraqitej para emigrantëve shqiptar me këngën e re e cila ende nuk kishte qenë dëgjuar në Shqipëri: "Gjeta Dibër n'Amerikë". Këtë këngë Dritani ua dedikonte të gjithë emigrantëve dibranë që ishin prej vitesh me punë dhe banim në Amerikë. Gjatë ditëve të qëndrimit atje u kthye vërtet në hit pasi kudo ku mblidheshin dibranët emigrantë, kjo do të ishte kënga e parë.

Këngëtari i njohur i muzikës popullore shqiptare, Dritan Jashari, ka vendosur të rikthehet në treg herë pas here me projekte të reja muzikore. Në repertorin mjaft të pasur të tij na vijnë këngë të tjera si:"Rrak tak tak" me tekst të Mirjeta Memës dhe muzikë të Gramoz Kozelit si dhe "Kësaj i thonë dasëm shqiptare". Është një këngë që u prit mjaft mirë nga publiku pasi gjithmonë në festa e dasma familjare këngët dhe vallet popullore janë pjesë e këtyre gëzimeve tradicionale, ku vetë hareja dhe gëzimi i dasmorëve kthehen në kryefjalën e dasmës, "Nuk është jeta njëmijë vjet","Dibra dhe Kosova", Ndryshe", "Oda dibrane" etj. Këngëtari Dritan Jashari është vlerësuar me mjaft çmime të ndryshme si në Dibër, në Kamëz e Tiranë por çmimin dhe vlerësimin më të madh ia ka dhënë vetë spektatori duke e duartrokitur e mbushur sallat sa herë që në skenë do të ngjitet Dritan Jashari.

Tradita dhe kultura shqiptare për të janë shumë të rëndësishme. Është një thesar shumë i çmuar që duhet t'i ruajmë dhe t'i mbajmë këto vlera. Me këngët e tij, ai ka kaluar kufijtë e Dibrës, Shqipërisë, Kosovës e Çamërisë duke dokumentuar një pjesë të rëndësishme të traditës dhe kulturës tonë. Në repertorin e tij ka dhjetëra këngë dhe videoklipe, albume të realizuara kryesisht me motive lirike dhe epike. Ai i këndon me plot emocion dhe krenari Dibrës së tij kreshnike, legjendat, baladat e mitet, meloditë e këngët nga folklori i zonës së Dibrës por kulmin e vet artisti dibranë e ka shënuar me këngën e tij: "Fluturo shqipe mbi Korab".

Një mbështetje e madhe për udhën e bukur që ka ndjekur Dritani domosdo që është familja ku suksesin e tij e ndan edhe me ndihmën që i ka dhënë familja. Dritani është i martuar me Shkurtë Salkurti ku kanë lindur tre djem: Olsin, Sakipin dhe Arjonin i cili siç duket do të vazhdojë në udhën e bukur të artit e kulturës, ashtu siç vazhdoi Dritani.

Duke parë dhe njohur nga afër Dritanin, duke biseduar e komunikuar shpesh për projektet në të ardhmen shpesh herë pretendonte të arrinte edhe më shumë se sa jepte, kërkon vazhdimisht nga vetja bindeshim se ky artist do të jepte përsëri e përsëri. Dritani është i lidhur shumë ngushtë me vendlindjen pasi shumica e këngëve të tij si epiket por edhe liriket aty e kanë burimin. Dhe megjithatë repertorit të tij kaq të pasur diçka i kishte munguar. Këtë mungesë më shumë se kushdo e kishte ndjerë vetë Dritani. Pa dyshim që i duhej edhe një këngë e bukur për vendlindjen e tij, për Maqellarën . Ditët e fundit u shtua edhe kjo këngë, një këngë vërtet e bukur si në tekst ashtu edhe në muzikë, një këngë që u prit e u pëlqye shumë jo vetëm nga banorët e Maqellarës por të gjithë dibranët. Refreni i saj si një apel për të gjithë të tjerët që vendlindja vërtet është e bukur për të gjithë:

"Ah moj vendlindje, moj bukuri,
rrënjët e mia i kam tek ti.
O ma mbush zemrën plot me mallë,
jam krenar për ty Maqellarë!"

Dritan Jashari është nga ata artistë që i ka përkushtuar të gjithë karrierën e tij vendit ku lindi dhe u rrit, trevave të Dibrës. Ai ka një zë melodioz, por edhe shpërthyes, ashtu siç u shkon për shtat edhe këngëve të kësaj zone. Falë talentit dhe angazhimit të tij në muzikë, ai ka arritur të sjellë për publikun edhe këngë të zhanreve të tjera, por siç shprehet edhe ai vetë, "më afër zemrës ka këngët e veriut dhe sidomos ato patriotike" por pa lënë në hije dhe këngët e shpirtit, këngët lirike. Ne i urojmë suksese Dritanit dhe sa më shumë këngë të bukura e cilësore!



Naim Plaku, Dritan Jashari, Shaqir Skarra



Duke marrë titullin e lartë "Nderi i kulturës dibrane".

Rruga e Arbërit nr. 160

Sprovë për të analizuar disa nga esetë e Ismail Kadaresë

sprovë

LEGJENDA E LEGJENDAVE



Nga **XHAFER MARTINI**

(vijon nga numri i kaluar)

Legjendat flasin me figura. Gjithçka që përfshihet në një legjendë funksionon ndryshe, jo sipas logjikës së zakonshme. Mjegulla në legjendë kishte si funksion ndriçimin dhe jo errësimin, por edhe personazhet, mënyra se si grinden si mendojnë, si përplasen, nuk janë si te veprat e tjera letrare.Veprat e mëdha e kanë nxjerrë në pension logjikën, arsyetimin, rendin e gjërave. Me këto nuk arrin asgjëkundi në shpjegimin dhe kuptimin e tyre. Ato kanë tjetër kuptim, tjetër logjikë, tjetër formë të menduari. Don Kishoti, edhe kur me veprimet dhe qëndrimet e tij bëjnë keq, (I bën keq vetes dhe të tjerëve), edhe kur tallet dhe përtallet, kur përbuzet dhe përçmohet prej të tjerëve, nuk ndihet keq, nuk bije aspak shpirtërisht, tek ai nuk zhduket heroikja, nuk demoralizohet dhe nuk mbrapset kurrë. Ai i shikon dhe I ndjen ndryshe gjërat, ai jeton në një botë me funksionalitet të ndryshuar. Por ama ka një lidhje edhe midis asaj që bën Don Kishoti dhe kohës kur zhvillohen ngjarjet. Kjo është një e vërtetë e pacënueshme: ai vrapon për të ndrequr botën, për të vendosur drejtësinë. Në këtë nismë ai është tepër realist dhe më progresisti në botë. Bota vërtet ka nevojë për t'u ndrequr, ka thënë një dijetar, por Don Kishoti nuk ka mjete për ta bërë këtë. Kjo I shkakton atij dështim pas dështimi dhe, natyrisht, e bën jo të kohës. Përplasja e tij me mullijtë e erës ka një kuptim të madh, ajo del prej metaforës dhe shtrihet në jetë. Ai I lufton ata si gjigandë, por, djalli, papritmas, ia kthen në mullinj me erë. Kështu I thotë ai Sanços. Dhe Don Kishoti nuk thoshte gjëra që nuk I besonte. Kjo vepër ashtu si ato të Eskilit, të Shekspirit, është ndërtuar mbi ideale të tjera, që ne nuk I njohim dhe nuk I dime. Kdareja, siç e shikojmë, nuk e ndan as mitin dhe asnjë formë tjetër përceptimi dhe shembëllimi të lashtë nga legjendat, ato I shikon së bashku, siç kanë qenë dhe siç janë, duke mos pasur një kufi ndarës. Mitet, legjendat, fantazmat, hijet, tabutë (patjetër edhe tabutë) janë brumi me të cilën janë gatuar tragjeditë e lashta dhe të reja, nëse këtu kemi parasysh Shekspirin. Profesori gjerman I sociologjisë , Robert Hep, e ka analizuar kështu temën e tabuve: "Në një shoqëri tabutë tregojnë se çfarë mban kjo shoqëri si gjë të shenjtë. Tabutë zbulojnë gjithçka nga e cila shoqëria ka frikë…shumë tabu luajnë një rol për mbrojtjen e individit nga rreziqet, madje tabutë janë pjesë e formimit të individit. … Prandaj priftërinjtë dhe sundimtarët nuk kanë ngurruar të përdorin tabutë për të siguruar pushtetin e tyre. Është mirë të kuptojmë se deri më sot nuk ka ekzistuar ndonjë shoqëri që të ketë hequr dorë nga përdorimi I tabuve për të garantuar pushtetin e vet…Një shoqëri moderne nuk reagon më ndryshe se një shoqëri primitive ndaj shkeljes së tabuve. Shkelja e tabuve në përgjithësi përceptohet si një gjë e "tmerrshme", "e pështirë" dhe që shkakton një përbuzje spontane dhe përshtirosje deri në fund. Në fund, shkelësi izolohet, përjashtohet nga shoqëria dhe emri I tij e kujtimi I tij për të bëhen vetë "tabu". (Baleta:"Dilema historike", 2011: 61)

Forma e zakonshme e të menduarit nuk respektohet nga veprat e mëdha. Në veprat e mëdha ka thyerje të befasishme, thyerje të humnershme që vinë prej një gjesti, prej një veprimi dhe këto janë ato që të trondisin. Për shembull, kur të përbetuarit vrasin Jul Cezarin, edhe pse kjo ndodh në befasi, komplotistët, në mos të gjithë, disa do ta kishin pësuar prej shpatës së tij, sepse ai nuk e kishte për gjë edhe kur luftonte një me dhjetë vetë. Por Cezarit ju prenë krahët dhe ju thye shpata, kur pa se edhe Bruti, që e kishte rritur si djalin e vet, ishte në mes të përbetuarve, bile ai ishte kryesori. Kur ai I nguli thikën, Cezari tha vetëm kaq: "Edhe ti, or Brut, o bir?" dhe u shemb në tokë, kurse gjaku që doli nga plaga që I shkatoi Bruti, e ndiqte pas dorën gjakatare. Popujt " I zvarrisnin pas vetes (legjendat), bashkë me ato relike që kishin, kemi të bëjmë jo thjesht me një këmbim përrallash e legjendash, jo thjesht me një shpërndarje e pasurim, por me diçka thelbësore , kjo, gjithashtu, ndihet menjëherë. Rrugëtimi I legjendave nga një pjesë e globit tek tjetra, nga një popull tek tjetri, nga njera kohë tek tjetra, bëjnë pjesë në thelbin e dukurisë. Pa këtë rrugëtim, legjendat nuk do të ishin ato që janë. Është kjo zhvendosje e pafund që u siguron atyre shenjën e pare dalluese: universalitetin".(Kadare)

Studiuesi Max Mueller ka theksuar se "përrallat dhe legjendat popullore sod me sod zanë vendin e parë në studim të kohëve të kalueme të races së njeriut". (Eposi I Kreshikëve dhe Legjenda", Plejad, 2005:5) Dy mbledhësit e shquar të kësaj krijimtarie, At Bernarin dhe At Donat Kurti, në parathënien e hartuar me këtë rast, shkruajnë: "Puna qi habiti botën dijetare mbarë, kje kjo, se nëpër botim të vllazënve Grimm u pa qi katundarja e Niederzucehrn kallxon po njato prralla që kallxon larsja e petkave në Pelermo; se malsori I Shqipnis këndon njato kangë kreshike si dhe bariu I Irlandës a bujku I Germanis; e se nji largsi mija e mija kilometrash ndeshet njeriu me një typ të vetun legjendash e rapsodijash." (Po aty, f. 6)

Kadare thotë se "përveç ecjes në hapësirë, nga populli në popull, përveç zhvendosjes në popull, përveç zhvendosjes në kohë, nga shekulli në shekull, legjenda ka edhe një lëvizje të tretë, plot zigzake e trille. Si toka ose klima, që I shkon një bime, e tjetrës kurrësesi, ka vende dhe klima që I shkojnë legjendës, e të tjera që nuk I shkojnë aspak. Me pak fjalë, gjatë rrugëtimit të tyre, legjendat mund t'I kapërcjejnë trojet e papërshtashme" (Kadre: Vepra, 2005: 55) Legjendat u ngjajnë njerëzve, të cilët vazhdimisht kanë shtegtuar duke u ndalur në tokat më të mira, për të vazhduar pastaj rrugëtimin po për të njejtin qëllim, po për të njejtën arsye deri në kohët moderne. Në kohët moderne e pushuan shtegtimin e tyre edhe legjendat. Harta e kontinenteve nuk është poulluar njësoj me legjenda. Ka vende ku ato nuk ekziszojnë fare, ka vende ku denduria e tyre është shumë e madhe.

Piktori I shquar Ibrahim Kodra tregon se kur vizitoi SHBA, nuk u mrekullua nga zhvillimi I atij vendi aq sa u mrekullua në Amerikën Latine, (ku vërtet nuk ka njjë zhvillim të madh e modernitet, madje në disa shtete ka shumë varfëri) me kulturën e saj popullore shumë të pasur: plot mite e legjenda, plot fantazi dhe hije, plot tabu, ku realiteti dhe ëndërra jetojnë bashkë, ku nuk është gjë për t'u çuditur që I vdekuri një javë më parë vjen e shikon shtëpinë për të cilën e ka marrë malli. Në veprat e Markesit kjo ndodh shpesh. Është popull jo vetëm me legjenda, por me një të menduar legjendar. Markesi mori çmimin Nobel dhe u bë shkrimtar I përbotshëm pse pasqyroi në veprat e tij pikërisht këtë legjendaritet ku ëndrra dhe realiteti nuk kanë ndonjë kufi ndarës.

Legjendat janë shprehja më e figurshme e njerëzimit. Legjendat nuk flasin me drejtpërdrejtshmërinë, nuk flasin për një vend dhe për një rend të caktuar, ata nuk kanë në përdorim ndonjë fjalor politik, ato nuk përmendin fjalët: shtypje, shfrytëzim, dhunë dhe egërsi, taksa të rënda dhe të papërballueshme, revoltim I popullit dhe ndeshja e tij me pushtetarët e egër, humbje dhe fitore e të tjera. Me këto terma operon historia, publicistika, të gjitha veprat që I përkasin propagandës së hapur si mjet për të mbajtur popujt të nënshtruar. Nuk ka gjuhë dhe mënyrë tjetër për to. Legjendat kanë universialitetin e tyre jo vetëm për nga përmasat, por edhe nga mënyra e shprehjes. Kadareja e shpreh shumë bukur këtë që sapo e thamë: "…legjenda jo vetëm I largohet çdo lloj shifire e date, siç mund të kujtonte ndonjë naiv, jo vetëm nuk saktëson asgjë për përmasat e dramës, por shkon edhe më larg, ajo as që I përmend fare fjalët taks, taksidar dhe mbledhje taksash. Në vend të tyre ajo na flet për ca kuçedra që kanë zënë ujin e fshatit , për ca dragonj ose gjarpërinj, që kërkojnë diçka prej njerëzve. Ata që janë mosbesues ndaj legjendave kanë të drejtë të shqyhen gazit. … Përrallat e legjendat me kuçedra që shtupojnë ujin ose të mbjellat, janë ndër më të përhapurat në botë" (65)

Legjenda nuk përdor statistika, diagrama, shifra , pyetsorë, referimeve, sondazhe, dhe mjeteve të tjera të kohëve moderne. Ajo simbolizon, tkurr, ngjesh, dendëson, metaforizon. Skena ku luhet tragjedia është shumë e thjeshtë: një krua fshati dhe një kuçedër me shtatë krerë. Veprimi dramaturgjik zgjat aq sa djali I ri, prijësi e shpëtimtari I popullit, t'ia presë kuçedrës të shtatë krerët. Fitorja është e popullit. E keqja ashtu si erdhi, largohet. Legjendat janë figura, siç kemi thënë. Në legjenda flet e pjesshmja për të plotën, e vogla, për të madhen, momentalja për të gjithmonshmen. Kadare shpjegon bukur veprimin e mekanizmit të saj.

Legjenda, sipas meje është alegori. Ajo një gjë e thotë nëpërmjet një gjëje tjetër, e thotë më bukur, më qartë. Legjendat shmangin drejtpërdrejtshmërinë. Alegoria këtë e bën që pjesëmarrësit në një mexhelis të mos konfrontohen nga të folurit direkt. Një alegori, sado e hidhur të jetë, askush nuk e vë mbi vete. Nëse ndonjeri vepron kështu, del dikush nga mexhelisi dhe I thotë: "Or filani, mos e ver barrën huaj mbi shpinë", me kuptimin se meselja nuk u tha për ty dhe nuk vret ty. Legjenda këtë e bën për arsye të tjera. Vërtet, sipas asaj që thotë Kadareja, kuçedra që ka zënë ujin dhe, për ta liruar atë, kërkon vajza e djem që t'I hajë, është shteti I egër që ushtron dhunë për të grabitur popullin. Por nuk është x shtet, nuk ka emër, se legjendat domethëniet I kanë universale, ata flasin në shkallë planeti.

Njeriu jetoi edhe pa shtet, mijëra vjet ai ka jetuar pa shtet. Pastaj u desh shteti si mënyrë e vetme organizimi për zhvillimin, rrethanat dhe kushtet e reja. Po shteti gjithnjë e më shumë filloi ta zhgënjejë krijuesin e tij, njeriun. Shteti u bë përbindësh, kuçedër, gjarpër helmues. Kjo sidomos duhet thënë për shtetet totalitare. Për këtë arsye njerëzit kujtojnë shoqërinë primitive kur jetonin me Besën. Nuk kishin pas nevojë për shtet. Kishin qenë shekuj të artë, të thjeshtë për t'u jetuar. Njeriut I bëri shumë dëm çartja e Besës. Ndarja prej saj ka qenë e dhimbshme, tragjike. Ka shumë legjenda që janë ngritur mbi këtë bazë, ka shumë vepra letrare që këtu e kanë këtu zanafillën. Kështu, si shembull, çartja e Besës është strumbullari I tragjedive të Shekspirit, si: Jul Cezari, Makbethi, Hamleti. Çartja e Besës ka shkaktuar trazira të mëdha. Legjenda e Murimit e ka bazën tek mosmbajtja e besës. Njeriu u pendua pse e prishi Besën, pse nuk bëri ç'mundi për ta rujatur atë. Kur e kuptoi këtë, ishte vonë, tani ishte prishur vetë njeriu. Se çfarë rëndësie kishte besa, e tregon Kostandini që ngre rrasën e varrit për t'ia prurë nënës Doruntinën në shtëpi sipas fjalës që I kishte dhënë. Atë e ngriti besa. Nuk duhet ngatërruar me ringjalljen si ajo e Krishtit. Kjo nuk është ringjallje biblike. Kishte një mision për të kryer dhe, mbasi e kreu atë , hyri prapë në varr. Kështu, sipas meje, duhet kuptuar kjo legjendë.

Legjenda është kondensim, është shtrydhje, është pa kohë dhe pa hapësrë, u përket të gjithë popujve. Ajo është historia e këtyre popujve, por e shprehur me një mënyrë dhe formë tjetër. Ajo ecën paralel me historinë, por as nuk fajson dikë si historia, as pretendon për të dhënë mësime. Figurativisht legjendat janë si ato shenjat që vihen në një fushë të minuar, si paralajmërim për të mos shkelur më mbi to.Pastrimi I minave, thënë me figurë, ka vazhduar dhe vazhdon, por kjo tokë nuk do të jetë kurrë e pastër, kurrë nuk do të jetë e sigurtë, gjithmonë do të jetë e kontaminuar me të keqen. Këtë thotë legjenda. Legjenda është palca, truri, klorofili, në të është koncentruar përvoja e njerëzimit.

Legjenda bën thjirrje për ta luftuar të keqen, jo në formën e saj konkrete, se ajo nuk ka konkretësi, por si ide dhe si qëllim. E keqja mposhtet, është ideja e çdo legjende. Del heroi që është I aftë të luftojë, është I gatshëm të flijohet. Ideja e flijimit vjen nga legjedat. Ideja e ringjalljes vjen po nga legjendat. Të gjitha idetë e mëdha vinë nga legjendat.

"Zbërthimi I legjendave, gjetja e kuptimit që ndryn lëvozhga, gërryerja e shtresë së pare të çmërsit, e shtresës së dytë, të shtatë, për të mbërritur te kumti fillestar, është një gjë tejet pasionante. Nuk ka kurrëfarë çelësi universal për hapjen e tyre…Dryni që mbron portën mbuluese, duket se është I tillë që pranon ose jep përshtypjen se pranon shumë çelësa. Ndërkaq, ka raste kur dryni ka zënë aq shumë ndryshk, sa nuk pranon asnjë". (69) Pikërisht kjo e fshehtë e legjendave më shtynë të merrem me to. Këtë të fshehtë e ka edhe alegoria, prandaj jam marrë shumë gjatë me të. Midis alegorisë dhe legjendave ka pika takimi. Kjo është një arsye më shumë që më shtyn drejt legjendave.

Çdo legjendë ka drynin e vetë. Me çelësin e vet çdonjera prej tyre hapet. Çelësi kopil nuk hap asnjë legjendë. Po çelësi që I hap të gjitha legjendat është pranimi I tyre. Që kur I pranojmë, ne nuk dyshojmë për vlerat e tyre dhe përpiqemi t'I evidentojmë këto vlera. Çlegjendarizimi nuk është zgjidhje, çmitizimi nuk është zgjidhje. Ne nuk kemi as mundësi e asj mjete për të çmitizuar dhe për të çlegjendarizuar legjendat e mitet. Për t'I hapur dhe për t'I zbërthyer I kemi të gjitha mundësitë. Përpjekja që u bë nga një historian zvicerian për ta çmitizuar Skënderbeun nuk ia arriti këtij qëllimi. Për Skënderbeun kanë shkruar dy lloj autorësh: historianët, dhe populli. Populli ka krijuar Skënderbeun e vet, më të plotë, më afër vetes. Meqë unë jam nga vendi I origjinës së Skënderbeut- Çidhna-, kisha rolin tim për ta mbrojtur Skënderbeun nga ata që e sulmonin. Unë iu kundërvura Schmitt-it duke shkruar librin "Optika e Schmitt-it për Skënderbeun"(M&M: 2009) Këtë e bëra kur pashë se historianët e mirfilltë, me grada dhe me tituj, nuk u shqetësuan, përkundrazi, iu veshën historianit zvicerian. Nuk isha në truallin tim, mbasi nuk jam historian me diplomë, por vetëm me pasion. Unë them që pasioni është diplomë për çdo gjë. Në truallin tim zbrita më vonë: mblodha legjendat dhe gojëdhënat për Skëndrebun. Më të mirat I përmblodha në librin "Dasma me treqind nuse", Tiranë 2010. Gjysmën këtij korpusi prej afro 700 faqesh I zënë legjendat dhe gojëdhënat. Prej tyre doli një Skënderbe tjetër, ndryshe nga ai që kanë dhënë historianët: më I plotë, më I njerëzishëm, më I gjallë, më I lidhur me popullin, më I kuptueshëm. Prej këtij Skënderbeu mëson fare mirë pse ai mposhti Perandorinë më të madhe të kohës për njëzet e pesë vjet me një grusht njerëzish, mëson ku qëndronte forca e tij. Skënderbeu I krijuar nga populli dhe Skënderbeu që jepet nga historianët, të dy bashkë, për mendimin tim do të bënin një figure të plotë dhe të besueshme.

Ka një nënkapitull Kadareja ku thuhet se legjendat thirren nën armë. Në Ballkan edhe kjo ndodh. Ballkanasit grinden edhe për legjendat.

(vijon në faqen 22)

Mirënjohje dhe krenari
për Dëshmorin më të ri të Dibrës

Dëshmori Artan Cuku - Meteori që s'do shuhet kurrë

Nga Dr. HASAN SHKËMBI

Impresionet e jashtëzakonshme dhe vlerësimi im për dimensionin, vlerat morale e intelektuale dhe profesionale, talentin dhe madhështinë e figurës së Drejtorit të Policisë Artan Cuku, më çojnë deri atje sa që në mënyrë metaforike do ta krahasoja atë me një trup qiellor të shndritshëm"Meteor" të pashuar që vezullon e lëviz në sistemin tonë diellor. Shpirti i tij prehet në paqe atje lart në univers.

Kanë kaluar me shumë se dy vjet kur dora tinzare e një vrasësi profesionist me pagesë nga mafia e drogës i mori jetën ish-Drejtorit të Policisë së Vlorës, Drejtuesit të Parë Artan Cukut, djalit dhe personalitetit tonë të shquar dibran. Vrasja e Tanit ishte një humbje e madhe për familjen dhe të afërmit e tij, për Policinë e Shtetit dhe për gjithë trevën e Dibrës dhe lurjanët. E kush nuk u prek e derdhi lot për Tanin jo vetëm kolegët e miqtë e shokët e tij, por edhe gjithë ata të cilëve Tani u kishte shërbyer me ndershmëri e përkushtim si në Malësi e Madhe, Shkodër, Durrës, Tropojë, Berat, Tirane, Vlorë e kudo.

Thuhet së heronjtë kanë një shqisë më tepër se njerëzit e tjerë të zakonshëm. Heronjtë bëjnë dallim nga pjesa tjetër e njerëzve pasi kanë diçka të veçantë jo vetëm në shqisa por dhe në karakterin dhe sjelljen e tyre. Ata rrezatojnë më shumë guxim, trimëri, besë, sakrifikim, ego pozitive, zgjuarsi dhe në imazh duken më të burrëruar se bashkëmoshatarët apo kolegët e tyre. Po ashtu në popull thuhet shpesh se heronjtë apo trimat që kanë këtë shqisë fatkeqësisht nuk jetojnë shumë gjatë, pasi jeta, momenti, detyra, atdheu, zëri i brendshëm i trupit të tyre apo ego iu thërret. Nuk është e rastësishme që mosha mesatare e heronjve dhe dëshmorëve të Luftës Nacional-Çlirimtare ishte afërsisht 18-30 vjeç, por edhe mosha mesatare e dëshmorëve të Policisë është përafërsisht midis 30-45 vjeç. Pra duke u ndarë nga jeta në mesin e saj apo lulen e rinisë, siç thotë populli.

MJEDISI KU U LIND, RRIT DHE EDUKUA ARTAN CUKU

Në Malësi dhe jo vetëm, ekziston një aforizëm: Familjet e mëdha lindin veç trima. Shpesh në mjediset e ndryshme shoqërore e familjare kur flitet për trimëri, burrëri apo mençuri, zakonisht thuhet se ai "burrë ose trim ka dalë nga Derë e madhe" e fshatit;apo ajo kullë ose familje që lindi dhe rriti këta djem trima është e para e fshatit. Dhe nuk ka se si të ndodh ndryshe edhe me familjen Cuku. Të tillë mjedisi i përkiste edhe familja e Sulë Cukut në Lurë me 7 pjesëtarë, e cila dallohej për burrëri, kuvend, urtësi, respekt dhe zgjuarsi. Dera e kullës së familjes Cuku ka qenë e hapur për gjithë lurjanët për miqtë, jabanxhinjtë, të afërmit etj. Në këtë derë u lind, u rrit dhe trimërua edhe Artani i cili sot prehet në Altarin e Lirisë si Dëshmor i Atdheut.

Artani u lind më 25.01.1975 në fshatin Lurë e Vjetër të rrethit Dibër. Edukimi familjar, dashuria e prindërve ndaj të gjithë fëmijët, të afërmve dhe fqinjëve lanë gjurmë të thella në koshiencën dhe kureshtjen e Artanit për dijen. Arsimin fillor dhe 8-vjeçar ai e përfundoi në Fushë-Lurë. Që në moshë të vogël Artani shquhej për zgjuarsi, shkathtësi, sjellje shembullore dhe ishte i shkëlqyer në mësime dhe kishte prirje të gjithanshme. Nisur nga rezultatet e mira dhe me mbështetjen e familjes Artani vazhdoi arsimin e mesëm të përgjithshëm në qytetin e Peshkopisë, që e përfundoi në vitin 1994. Pas përfundimit të arsimit të mesëm, nga viti 1994-1996, ka punuar si mësues në shkollën e mesme "Nikoll Kaçorri" Lurë. Bashkëmoshatarët, mësuesit dhe kolegët e Tanit e karakterizojnë atë si njeri me virtyte të spikatura si: i zgjuar, i sjellshëm dhe i respektueshëm, këmbëngulës në kryerjen e detyrave, i pëlqenin sfidat dhe ishte i papërtueshëm për çdo detyrë që i ngarkohej apo ndihme që i kërkohej nga kushdo.

Pavarësisht nga diploma e mësuesisë që kishte fituar dhe e ushtronte, Artani nuk i ndërpreu përpjekjet e tij për të vazhduar shkollën e



lartë. Ngjarjet e vitit 1997 lanë shumë gjurmë tek Tani, të cilat e motivuan atë të mendonte se si mund të jepte kontributin e tij për të mbrojtur jetën dhe pronën e qytetarëve. Po atë vit ai konkuroi ne Akademinë e Policisë dhe fitoi me pikët maksimale për vazhdimin e studimeve të larta. Gjatë viteve 1997-2000 Artani mbaroi studimet e larta në Akademinë e Policisë "Arben Zylyftari" me rezultate të shkëlqyera duke fituar titullin "Specialist i Lartë i Policisë". Ishte student sistematik, aktiv gjatë procesit mësimor, i pëlqente të eksploronte me kërshëri fushën e hetimit kriminal, kriminalistikës, atë juridike, sigurisë publike, historisë, sociologjisë dhe psikologjisë etj. Të gjithë pedagogët e kujtojnë Artanin si student inteligjent, i formuar profesionalisht dhe me ego pozitive. Që atëherë Tani kishte të dhëna se do të kishte një karrierë të shkëlqyer në të ardhmen e tij.Etjen për dije, shkollim e trajnim të thelluar Artani nuk e ndali edhe pas mbarimit të Akademisë. Gjatë karrierës së tij, ai përfundoi pa shkëputje nga puna, studimet për Drejtësi në nivelet Bachelor e Master dhe më pas iu nënshtrua provimit të avokatisë ku mori titullin "Avokat".Gjithashtu ai ka kryer me sukses me dhjetëra kurse e trajnime të ndryshme si brenda dhe jashtë vendit, të organizuara nga Institucionet Ligjzbatuese Shqiptare, Europiane dhe Amerikane, përgjatë periudhës 2000 – 2014. Në CV e tij numërohen mbi 15 certifikata trajnimi e kualifikimi në fushën e hetimit te krimit dhe sigurisë publike.

ARTAN CUKU, EKSPERT HETIMI EKSELENT DHE DREJTUES I TALENTUAR I POLICISË

Erdhi momenti kur Artani me njohuritë e fituara në shkollë do t'i zbatonte në jetë. Në Shtator të vitit 2000, menjëherë pas mbarimit të Akademisë së Policisë, Artani u emërua në strukturat e Policisë së Shtetit, në Seksionin për Hetimin e Krimeve në Komisariatin e Malësisë së Madhe. Në startin e karrierës së tij u vunë re cilësi të spikatura të një oficeri me talent e me pasion, me intuitë dhe fantazi profesionale. Kjo u reflektua në zbulimin e disa ngjarjeve të vjetra që kërkonin angazhim, devotshmëri, këmbëngulje, kurajë e aftësi operative e procedurale. Hartoi planin operacional për kapjen e disa personave të kërkuar që në ato vite ishin të shumtë por dhe mjaft të rrezikshëm dhe kur strukturat e policisë kishin imazh të ulët në publik pas vitit 1997.

Pas rreth një vit e gjysmë eksperiencë si specialist i hetimit të krimeve në Malësinë e Madhe, në fillim të vitit 2002, nisur nga rezultatet e admirueshme, vlerësohet nga titullarët duke e emëruar Shef të Seksionit për Hetimin e Krimeve në Drejtorinë e Policisë Shkodër. Qyteti i Shkodrës në atë periudhë kishte një kriminalitet të theksuar. Vetëm dy vjet kishin kaluar kur në këtë qytet u dogj godina e policisë dhe situata ishte totalisht jashtë kontrollit. Duhet thënë se në këtë periudhë me punën e përkushtimin e ekipit policor, me rezultatet që u arritën balanca kishte kaluar në anën e Policisë së Shtetit. Krimi dhe grupet kriminale humbën terren në Shkodër dhe parametrat e sigurisë filluar të përmirësohen.

Etjen për dije, shkollim e trajnim të thelluar Artani nuk e ndali edhe pas mbarimit të Akademisë. Gjatë karrierës së tij, ai përfundoi pa shkëputje nga puna, studimet për Drejtësi në nivelet Bachelor e Master dhe më pas iu nënshtrua provimit të avokatisë ku mori titullin "Avokat".Gjithashtu ai ka kryer me sukses me dhjetëra kurse e trajnime të ndryshme si brenda dhe jashtë vendit, të organizuara nga Institucionet Ligjzbatuese Shqiptare, Europiane dhe Amerikane, përgjatë periudhës 2000 – 2014. Në CV e tij numërohen mbi 15 certifikata trajnimi e kualifikimi në fushën e hetimit te krimit dhe sigurisë publike.

Artan Cuku ishte njëri nga protaganistët e spikatur dhe shumë aktivë në kthesën që u arrit me shumë sakrificë në drejtim të vendosjes së rendit në këtë qytet. Shumë persona të rrezikshëm u kapën dhe shumë dosje penale u përpiluan në atë kohë të vështirë.

Në fundin e vitit 2002, për aftësitë profesionale të shfaqura në Shkodër, Artani përzgjidhet nga titullarët e Ministrisë së Brendshme dhe transferohet në detyrën si Shef i Seksionit për Hetimin e Krimeve në Drejtorinë e Policisë së Durrësit, qytet ky shumë problematik në atë kohë. Durrësi si një vend bregdetar ku përveç krimit të rrugës ushtrohej një veprimtari dinamike e trafiqeve dhe krimit të organizuar. Eksponentë të rëndësishëm të krimit u goditën në atë kohë. Persona të rëndësishëm të botës së krimit me lidhje politike u përballën me reagimin e fortë të policisë. Artani ishte ideatori dhe drejtuesi kyç i këtyre aksioneve të fuqishme dhe në këtë qytet, por nga ana tjetër filluan edhe angazhimet e personave me influencë politike të lidhur me botën e krimit për ta lëvizur nga ky qytet. Këtë detyrë e mbajti ai deri në vitin 2004 për t'u transferuar në qytetin më të largët verior. Gjatë periudhës që Artani qëndroi në detyrën e shefit të hetimit të krimeve, u cilësua nga shtypi i kohës si "Heroi i vitit".

Në vitin 2004 emërohet Shef i Komisariatit të Policisë Tropojë. Për disa muaj në këtë qytet u organizuan operacione spektakolare për kapjen e personave me rrezikshmëri të madhe që nga Lekbibaj e deri në skajet më të largëta të bjeshkëve të Shkëlzenit. Çdo aksion i drejtuar nga Artani ishte i padiskutueshëm, i suksesshëm e pa humbje njerëzore. Në këtë periudhë u bë një punë e madhe për grumbullimin e armëve nga popullata, pasi periudha e vitit 1997 kishte krijuar kushte që gjithkush kishte armë dhe rreziku i ngjarjeve kriminale ishte evident në çdo moment. Duhet theksuar se përpara vajtjes së Artanit në këtë detyrë gjendja e rendit dhe sigurisë në rrethin e Tropojës ishte plotësisht jashtë kontrollit. Situata ishte përkeqësuar deri aty sa asnjë oficer Policie nuk pranonte të drejtonte Komisariatin e Policisë së Tropojës. Deri kur vajti Artani në atë detyrë puna kryesore për ruajtjen e rendit e sigurisë në Tropojë (aq sa mund të quhet rend e siguri), bëhej nga forcat e ndërhyrjes së shpejtë që shkonin nga Tirana. Artani sapo mori detyrën deklaroi se do të bëjë të mundur sigurimin e rendit dhe të qetësisë me djem e burra të strukturave të policisë që ishin pjesë e Komisariatit të Tropojës. Dhe brenda një kohe shumë të shkurtër ja arriti objektivit

Pas disa muajsh shërbimi e përballje në Tropojë, po në vitin 2004,transferohet në Berat në Sektorin Kundër Akteve Terroriste ku u mor me krijimin e dosjeve sipas procedurave ligjore e standardet profesionale për të gjithë personat e evidentuar me precedent në sektorin që mbulonte. Në fundin e këtij viti emërohet Shef i Seksionit për Hetimin e Krimeve, në Komisariatin Nr.4 në Drejtorinë e Policisë Tiranë. Detyrë parësore dhe efektive ishte hetimi i ngjarjeve të vjetra të pazbuluara deri në atë kohë. Shumë ngjarje kriminale të viteve 1997 e në vazhdim ishin pa autor, dosjet e përpiluara për këto ngjarje ishin krejt skematike pa mundësinë e duhur për të kryer veprime të plota procedurale për shkak të situatës së atëhershme. Ndaj me prioritet një punë e madhe u krye në rihetimin e këtyre ngjarjeve, dokumentimin dhe vënin para përgjegjësisë ligjore të autorëve për krimet e vjetra të kryera. Kjo punë do të jepte një imazh dhe impakt mjaft pozitiv në komunitet si dhe do të ndikonte shumë në parandalimin e krimeve të tjera. Artani si drejtues i seksionit kundër krimeve ishte në krye të të gjitha veprimeve hetimore dhe protagonisti i të gjitha sukseseve të këtij Komisariati.

Në vitin 2005 nga Komisariati Nr.4, transferohet dhe emërohet si Specialist Drejtimi në Drejtorinë e Policisë Qarkut Tiranë, në vitet 2006 deri në 2007 punoi në Sektorin e Krimeve Kundër Personit në Tiranë dhe më pas në Sektorin Kundër Krimit të Organizuar. Edhe në këto detyra delikate dhe shumë specifike Artani me përkushtimin, përvojën dhe aftësitë e spikatura në punën e tij sollën rezultate të larta. Madje duhet thënë se nuk pati dosje që tronditën opinionin publik që të mos kishte angazhimin, ekspertizën dhe inteligjencën e Artan Cukut, të cilat u finalizuan me sukses në atë kohë

ARTAN CUKU-YLLI NË NGJITJE NË HIERARKINË E POLICISË SË SHTETIT

Ekspertiza e shkëlqyer, talenti, aftësitë drejtuese në strukturat e policisë kishin krijuar "pistën" e ngjitjes së Artanit në nivelin e lartë të drejtimit të Policisë. Artani kishte aftësi të rralla lidershipi si Drejtues i Lartë i Policisë së Shtetit, me afro 17 vjet përvojë (përfshirë dhe kohën e Akademisë).Ai ka iniciuar, drejtuar dhe menaxhuar hetime të rëndësishme në kuadër të luftës kundër krimit të organizuar dhe krimeve të rënda.Aftësitë e tij të veçanta organizative dhe menaxheriale, vinin si rezultat i ngritjes graduale në karrierë dhe trajnimeve profesionale të vazhdueshme duke filluar nga niveli Inspektor terreni e deri në gradën e lartë policore drejtuese "Drejtues i Parë".

Gjatë gjithë karrierës të gjitha vlerësimet e punës ndër vite, të cilat gjenden në dosjen e tij personale, kanë qenë të nivelit "shumë mirë".

Për aftësitë e spikatura menaxhuese dhe drejtuese, në mesin e vitit 2007 Artani emërohet si Zëvendësdrejtor i Policisë Qarkut Vlorë,detyrë të cilën e kreu me shumë sukses. Meqenëse situata kriminale në qarkun e Fierit në këtë periudhë ishte shumë problematike dhe kërkohej me ngut që të dërgohej një ekspert dhe drejtues i aftë, komanda eprore në qendër në fund të vitit 2007 vendosi që Artanin ta emëronte Zëvendësdrejtor i Policisë Qarkut Fier. Për të njëjtat arsye dhe aftësi të spikatura drejtuese, në fund të vitit 2008 u caktua si Zëvendësdrejtor i Policisë Qarkut Berat dhe më pas deri në vitin 2011 Zv/Drejtor i Policisë Qarkut Tiranë.

Theksojmë se për 4 vite si Zv/Drejtor i Policisë në katër Qarqe Artani ka përballuar ngarkesë maksimale dhe sfida të mëdha në luftën kundër krimit të organizuar dhe trafiqeve të paligjshme. Sipas emërtimit organikZv/Drejtori i Policisë së Qarkut në atë kohë ishte dhe drejtuesi më i lartë i hetimit të krimeve. Bazuar në këto aftësitë të larta drejtuese dhe eksperiencën e shkëlqyer Artani dërgohej nëqarqet ku ishin problemet kriminale më të vështira dhe që duheshin zgjidhur në kohë. Në këto vite ta arta për Policinë e Shtetit janë kryer hetime spektakolare dhe janë finalizuar operacione të rëndësishme. Këto rezultate të mira dhe ky angazhim i madh policisë së kësaj periudhe ndikoi dukshëm në realizimin e prioriteteve dhe standardeve për anëtarësimin e Shqipërisë në NATO dhe liberalizimin e vizave, si dy arritje të mëdha dhe historike për Shqipërinë. Padyshim që Drejtues i Parë Artan Cuku kishte rolin dhe protagonizmin e tij nërritjen e efektivitetet parandalues e goditës të krimit të organizuar nga drejtoritë e sektorët që menaxhonte e drejtonte ai, duke i bërë publike çdo javë rezultatet spektakolare të arritura nga policia.

(vijon në faqen 22)

Dëshmori Artan Cuku do të mbetet në kujtesën e çdo punonjësi të policisë dhe çdo njeriu që e ka njohur e punuar me të si simbol i vlerave të larta njerëzore...

Dëshmori Artan Cuku - Meteori që s'do shuhet kurrë

(vijon nga faqja 21)

Pas vitit 2011, Artani transferohet në Drejtorinë e Përgjithshme të Policisë së Shtetit në funksionin e Shefit të Sektorit Kundër Pastrimit të Parave, detyrë të cilën e kreu për rreth një vit. Ky ishte një drejtim i ri i punës së Artanit por dhe një prioritet i kohës për policinë. Përveç eksperiencës së jashtëzakonshme që kishte në hetimin e veprave të rënda penale kundër jetës dhe personit si dhe veprave penale që lidheshin me trafiqet dhe krimin e organizuar, tashmë Artani i përkushtohet njohjes me hollësitë procedurave dhe legjislacionit të pastrimit të produkteve të veprës penale, si sfidë tjetër e strukturave të luftës kundër krimit të organizuar dhe pastrimit të parave.

Situata e krimit të organizuar dhe trafiqeve në qarkun e Vlorës në këtë kohë kërkonte një dorë të fortë për të fituar betejën mbi krimin dhe ky drejtues ishte Artani, i cili në vitin 2012 u emërua në detyrën e Drejtorit të Policisë Qarkut Vlorë. Në fakt kjo është koha me e lavdishme për Artanin, koha më e mirë dhe për qytetarët e Vlorës, koha me rezultatet më të mira të Policisë së Qarkut të Vlorës në 30 vitet e fundit. Duke patur mbi supe këtë detyrë të rëndë dhe peshën e përgjegjësisë në drejtimin e Policisë së Qarkut Vlorë, Artani me stafin e tij bënin diferencë të theksuar nga gjithë qarqet e tjera në punë, në rezultate e në performancë. Aksione spektakolare u finalizuan në Vlorë. U goditën disa grupe të fuqishme trafikimit të drogës që kishin lidhje dhe me politikanët e qeverisë në hije. Disa herë personalitete të Policisë Italiane dhe Ambasadori Italian i kohës shfaqeshin në konferenca shtypi ne krah të drejtorit të suksesshëm Artan Cuku, duke prezantuar finalizimin e disa operacioneve të përbashkëta me partnerët europianë të cilët e respektonin dhe admironin aq shumë Tanin.

ARTAN CUKU-VIKTIMË E POLITIKËS TË LIDHUR ME KRIMIN

Pas rotacionit politik të qeverisjes, në emër gjoja të reformës dhe sloganit "Policia që duam", filloi gjuetia ndaj elitave të Policisë dhe sidomos ndaj atyre që kishin prishur pazaret e drogës, gjë që u vërtetua më vonë (grupi i organizuar Habilaj, Jambelli, Xhafaj etj.) Artani u vu në shënjestrën kryesore të politikës, duke e shkarkuar pa motivacion nga posti drejtor i policisë së qarkut të Vlorës dhe emërimin e tij specialist i thjeshtë në Drejtorinë e Studimeve Strategjike në Policinë e Shtetit. Edhe në këtë detyrë të re, Tani shpalosi dijet dhe eksperiencën e tij në projektet e ndryshme të zhvillimit strategjik të Policisë së Shtetit. Por karriera e tij nuk vazhdoi gjatë, pasi u ndërpre në Qershor 2014dhe u lirua nga Policia e Shtetit pa asnjë shkak ose motivacion. Paradoksi ishte në atë se para lirimit u kërkua nga zyra e personelit vlerësimi i punës së Tanit, i cili ishte shkëlqyeshëm, madje edhe për të gjitha vitet e punës ishte i njëjti vlerësim. Pra ky ishte një vendim politik i zbatuar verbazi nga ish-Drejtori i Përgjithshëm i Policisë të kohës. Kjo vërtetohet edhe nga vendimi i Gjykatës që e cilësoi të paligjshëm urdhrin e Drejtorit të Përgjithshëm. Një urdhër politik për një njeri jo politik, për një oficer të lartë të Policisë Shqiptare, për njeriun më të suksesshëm të të gjitha kohërave në Qarkun e Vlorës. Dhe kjo bëhej vetëm për një arsye që u vërtetua më pas.

Politikanët që erdhën në drejtim nën pretekstin e reformës në Polici iu duhesh të caktonin në detyra drejtuese të policisë njerëzit e tyre për ta bërë Vlorën dhe gjithë Shqipërinë me atë që tani njihet botërisht si Kanabizimi i vendit dhe damkosja e Policisë së Shtetit, plagë të cilën po e vuan edhe në ditët e sotme.

Artani u la rrugëve qëllimisht nga ministri i kohës për të mbuluar çdo gjurmë e lidhje që vet ministri kishte me grupin kryesor të trafikimit të drogave nga Vlora. Artani dinte shumë për këto lidhje misterioze midis politikës dhe krimit dhe për këtë e pagoi rëndë me jetën e tij.

DËSHMORI I ATDHEUT ARTAN CUKU PREHET NË ALTARIN E LIRISË

Fundi tragjik i paracaktuar i një heroi nga politika erdhi kur më datën 08.04.2017, rreth orës 20:10, humbi jetën në një atentat mafioz tek hyrja e shtëpisë së tij, Drejtuesi i Parë i Policisë Artan Cuku, ku pas hetimeve të specializuara organi i akuzës ka konkluduar se vrasja e tij është kryer në bashkëpunim, për shkak të Detyrës së tij, gjatë kohës kur ushtronte funksionet e Drejtorit të Drejtorisë së Policisë Qarkut Vlorë, krim i parashikuar nga nenet 79/b e 25 te Kodit Penal ("Vrasja e punonjësve të policisë së shtetit"). Sipas hetimeve dhe provave u vërtetua se Artan Cuku u ekzekutua nga vrasës me pagesë me porosi të bosëve të trafikut të drogës dhe krimit të organizuar, të lidhur në mënyrë të drejtpërdrejtë ose indirekt me zyrtarë të zbatimit të ligjit dhe politikanë të lartë. Artan Cukun e tradhtoi dhe futi në kurth ish-ministri i tij, i cili e hodhi në rrugë të madhe (një lloj kurthi made in reforma al.), duke i lënë dorë të lirë mafies dhe krimit të organizuar për t'i mbyllur gojën një herë e përgjithmonë!. Ky qëndrim përçmues dhe injorues i funksionarëve të shtetit ndaj drejtuesve të lartë të Policisë të përkushtuar në detyrë dhe të paepur ndaj krimit është jo vetëm në kundërshtim me çdo standard politik, ligjor e etik, por është edhe kriminal që duhet ndëshkuar.

Artanit iu bënë nderimet e duhura më datë 09.04.2017, kur Policia e Shtetit në nderim dhe respekt të meritave të tij,në hollin e Drejtorisë Vendore të Policisë së Tiranës, organizoi ceremoninë shtetërore të homazheve, në të cilën morën pjesë qindra njerëz, miq e koleg të tij, qytetarët të Tiranës dhe nga të gjithë qarqet e vendit ku ai kishte shërbyer. Dhimbja dhe lotët për humbjen e Artanit ishin të papërmbajtshme.

VLERËSIME DHE DEKORIME PËR MERITAT E DËSHMORIT ARTAN CUKU

Për merita të larta, Ministri i Brendshëm me Urdhrin nr. 464, datë 12.06.2017 i ka akorduar Artan Cukut "Medaljen e Nderit" pas vdekjes me motivacionin "Për merita dhe shërbime të veçanta në luftën ndaj krimit, sigurimit të rendit e të qetësisë publike"

Presidenti i Republikës Z. Bujar Nishani me Dekretin nr.10532, datë 27.06.2017 ka dekoruar Artan Cukun me "Dekoratën e Artë të Shqiponjës" (pas vdekjes) me motivacionin "Ne vlerësim dhe nderim të thellë për përkushtimin maksimal, devotshmërinë e pashembullt, sakrificën e rrallë në luftën pa kompromis kundër keqbërësve dhe krimit të organizuar, si profesionist dhe misionar pararojë në radhët drejtuese të Policisë së Shtetit".

Këshilli i Bashkisë Dibër, me vendimin nr.13, datë 09.02.2018, i ka akorduar Artan Cukut titullin "Qytetar Nderi i Dibrës" (pas vdekjes), me motivacionin: "Për vlerat profesionale, për kontribut të lartë në strukturat e policisë së shtetit, sakrificën e pashembullt dhe pa kompromis në luftën kundër krimit të organizuar si dhe lartësimin e vlerave morale, historike dhe fisnike të trevës së Lurës dhe Dibrës".

Komisioni Qendror i Statusit "Dëshmor i Atdheut" me vendim nr. 770, datë 02.04.2019 ka shpallur Artan Cukun "Dëshmori i Atdheut" dhe familjes së tij i ka dhëne simbolin "Familje e Dëshmorit të Atdheut".

Këshilli i Qarkut Dibër, me Vendimin Nr. 19 Datë 27/06/2019, i ka akorduar Artan Cukut titullin: "Nderi i Qarkut Dibër" (pas vdekjes) me motivacionin:

"Për vlerat e veçanta njerëzore, kontributin e lartë në strukturat e Policisë së Shtetit, sakrificën e pashembullt dhe pa kompromis në luftën kundër krimit të organizuar si edhe lartësimin e vlerave morale, historike dhe fisnike të Qarkut të Dibrës".

Dëshmori Artan Cuku do të mbetet në kujtesën e çdo punonjësi të policisë dhe çdo njeriu që e ka njohur e punuar me të si simbol i vlerave të larta njerëzore, inteligjencës, besnikërisë, moralit të lartë, si drejtues i talentuar i policisë, intelektual me vlera,vendimmarrës kurajoz dhe me performancë të lartë.Ne jemi shumë mirënjohës dhe përulemi me respekt para jetës dhe veprës së Artanit, të cilën ai ia përkushtoi me vetëmohim mbrojtjes së jetës së qytetarëve të vendit të vet.

I përjetshëm qoftë kujtimi i Dëshmorit Artan Cuku.

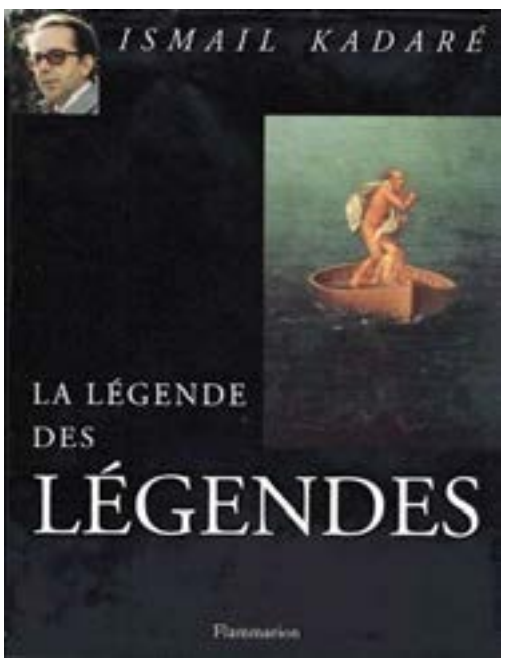
** Ish – Drejtues Policie, Ish - Pedagog në Akademinë e Policisë.*

Legjenda e legjendave

(vijon nga faqja 20)

Krahina e Jutbinës është qendra e personazhëve të eposit mesjetar ballkanas , prej ku kanë nisur aventurat ushtarake, vendi ku janë regjistruar fitoret dhe humbjet. Ky epos është I vetmi monument në botë "I krijuar në dy gjuhë, shqip dhe serbokroatisht. Këto janë dy gjuhë që s'kanë asgjë të përbashkët me njera-tjetrën, madje janë më larg nga njera – tjetra seç mund të jetë, ta zëmë, suedishtja me italishten. Dy popujt autorë, përveç që kanë të ndryshme gjithçka, nuk janë aspak dy fqinjë të mirë. Përkundrazi, në një armiqësi të pafund, gati njëmijë e pesëqindvjeçare, ka krijuar midis tyre një ftohtësi të ngjashme me klimën e eposit, ku "Shumë po ndrit njaj diell e pak po nxe". (73)

"…si është e mundur që këta dy popuj, që nuk kanë dashur të kenë asgjë të përbashkët midis tyre: as troje, as fe e as krushqi, janë zënë në kurth në një krijim artistik të përbashkët. Disa e kanë parë këtë si shenjë të providences: si një aspiratë afrimi. Të tjerët, përkundrazi, si një përjetim I grindjes". (73) Kjo që ka ndodhur midis këtyre popujve është një anomali, është një absurditet. Kultura kurdoherë I bashkon popujt, nuk I ndanë. Nuk kishte pse të ndodhte ndryshe me dy popuj fqinj- shqiptarët dhe serbët. Grindja për autorsinë e eposit është pasoja. Shkaku që I prodhon këto grindje ka të bëjë me hapësirën që zënë serbët dhe shqiptarët në këtë vend që quhet Ballkan. Populli më I lashtë, - shqiptarët- është rrudhur vazhdimisht dhe kundërshtarët e tij, të ardhurit, -serbët, - janë zgjëruar vazhdimisht. Të kishte qenë secili popull në tokë të vet, në fqinjësi të mirë, eposi I përbashkët vetëm do t'I vllazëronte. Serbët kur luftojnë me të të mposhtur, luftojnë me të gjitha armë. Ata luftën



me shqiptarët e kanë bërë për t'I vrarë, për t'I dëbuar dhe, më e fundit, për t'I asimiluar. Ata e duan token shqiptare pa shqiptarë. Prandaj në këtë luftë ata kanë përdorur të gjitha mjetet. Kanë rekrutuar edhe fenë dhe kulturën. Serbët kanë përdorur si armë gjuhën, manastiret, kishat, toponiminë, mitologjinë, arkeologjinë e gjithçka që përfshihet në rrethin e madh të kultures.

Mos I akuzoni shqiptarët pse janë të papajtueshëm me ne, u ka thënë një dijetar I tyre. Është fakt që ne jemi ulur në tokat shqiptare. Pa pranuar këtë, nuk ka miqësi midis nesh.

Kadare e mbyll shumë bukur esenë për legjendat: "Legjendat janë mjegulla jonë. Mjegulla, për të cilën kemi aq shumë nevojë të gjithë ne, banorët e këtij planeti: tiranë dhe skllevër, të mirë dhe të ligj, të lumtur dhe të brengosur, të lire, të pranguar dhe të fyer, bankierë dhe horra, fisnikë, prostitute dhe vrasës.

Ne kemi nevojë për to, sepse pamja dhe ngjarjet e botës janë tepër tmerruese për sytë dhe ndërgjegjen tone. Ato kanë nevojë për një vello. Në mënyrë që e vërteta të mbërrijë gjer tek ne, e thyer si nëpër një prizëm. Përndryshe, ajo do ta shkatërronte ngrehën e brishtë të shpirtërave dhe trupave tanë. " (Kadare: Vepra, Onufri: 2009: 127)

Mbase Kadareja, kur shprehet kështu, ka parasysh legjendën e njohur të quajtur "Kutia e Pandorës". Pas një grindje të perëndive për shkak se Prometeu vodhi zjarrin, Zeusi, për t'u hakmarrë, dërgoi Pandorën tunduese tek vëllai I Prometeut. Pandora u dërgua në tokë bashkë me kutinë dhe premtoi se nuk do ta hapte kurrë. Por kurioziteti për të pare se çfarë kishte brenda, e shtyu ta hapte dhe nga ajo dolën sëmundje, xhelozi, urrejtje, vdekje dhe turli telashesh. Me gjithë nxitimin për ta mbyllur kutinë, djajtë tani kishin dalë prej saj dhe brenda kutisë mbeti vetëm Shpresa. Pandora kuptoi se se ishte ushtare në lojën e madhe të vendosur nga zotat. Nga kjo historia kemi mbërritur tek idioma "Kutia e Pandorës" që do të thotë të bësh ose të fillosh diçka që do të shkaktonte problem të paparashikuara.

Kadare "Legjendën e Legjendave" e ka shkruar dhe botuar shumë vite më pare, më 1994. Atëherë nuk dihej aspak se si do të shkonin punët midis serbëve dhe shqiptarëve, përkatësisht midis kosovarëve dhe serbëve. Në vitin 1992 ndërkombëtarët u mblodhën në Londër për shpërbërjen e ish-Jugosllavisë, mbasi secila prej Republikave të saj donte të dilte më vete. Dolën me luftë e gjak, dikush më shumë e dikush më pak. Kosovën nuk e përmendën megjithëse ishte më e madhe se ishi – Republika e Maqedonisë dhe e Malit të Zi që dolën shtete më vete. Pse nuke lanë të lire, të pavarur edhe Kosovën? Kosovën e lanë nën sundimin e Serbisë.U shpërbë ish_- Jugosllavia por u krijua Serbia e madhe me kosovën. Argumentimi ishte banal: "Nuk e ndajmë Kosovën se ajo në ish-Jugosllavinë nuk e kishte republikës". Punët shkuan si shkuan dhe qe një mrekulli historike që Kosova u shpall shtet I pavaruar, sovraniteti I të cilës u njoh edhe nga Gjykata e Hagës dhe nga mbi njëqind shtete. Në vend që të avancohej kjo gjë – njohja ndërkombëtare e saj- doli ndërrimi kufinjve, verifikimi I kufijve, korrigjimi I kufinjve e të tjera thënie që ta mjegullojnë atë që kërkohet në të vërtetë. Me Malin e Zi doli demarkacioni, I cili megjithëse u kundërshtua nga mjaft forca politke dhe qytetarë të Kosovës, më në fund u realizua. Prej tij Kosova humbi mijëra hektare tokë. Serbia natyrisht kërkon më shumë se disa mijëra hektare tokë, ajo kërkon që ta shpërbëjë Kosovën. Ja, këto janë raste kontrete të hapjes së Kutisë së Pandorës. Dhe këtë e bëri presidenti I Kosovës, Thaçi. Nuk dihet përse edhe me ndihmën e kujt, por ai e ka artikuluar I pari.

Kutia e Pandorës është kthyer në simbol të së keqes. Kur lexon didsa libra që ngrihen mbi teori konspirative, të pushton dëshpërimi dhe të humbet shpresa; çdo përpjekje e njerëzimit për kah progresi të duket e kotë, se bota nuk drejtohet nga udhëheqësit dhe qeveritë përkatëse, ashtu si e dimë ne, por nga një grup oligarkësh e mafiozësh që mbajnë frerët e njerëzimit në dorë në gjithë globin tokësor. Para tyre presidentët, kryetarët e qeverive, ministrat, forumet ndërkombëtare etj, nuk janë veçse kukulla. Janë disa gjëra që më mirë të mos I dish se sa t'I dish. Prandaj ne kemi nevojë edhe për mjegull…

Xhafer Martini

homazh

Shumë miq e bashkëpunëtorë të Xhevatit dhe artistëve ekselentë dibranë kanë se ç'të thonë dhe presin të plotësojnë e pasurojnë panoramën e bukurisë së vlerave të artit e kulturës dibrane si njëra prej trashëgimive me të pasura, të pastra e krenare që duhet t'u lëmë gjeneratave të ardhshme.

Edhe një **kërcimtari fluturues** *mund t'i shtohet* **tempi i valles**

Nga **ESAT RUKA**

Unjohëm në fillimvitet '70 në auditoret e ILA, (sot Akademia e Arteve të Bukura), vite shprese, kulturimi e qytetërimi për ne, si për gjithë rininë shqiptare. Po hapnim një faqe të re në rrugëtimin tonë jetësor dhe profesional. Do gatuanim e farëzonim dhuntitë tona artistike nga mjeshtrit më në zë të shekullit. Do njiheshim me veprat artistike dhe talentet më të mëdha të kombit dhe po futeshim në hullitë e një misioni të madh për të lënë gjurmët tona në trashëgiminë artistike kombëtare. E forcuam miqësinë tonë në auditoret e leksioneve e bashkëbisedimet me pedagogët tanë të paharruar, të cilët qenë mentorët tanë, por edhe ato që na mirëkuptuan që në ditët e para. Ai mirëkuptim e kishte zanafillën jo vetëm në talentin dhe në shpërfaqjen e vlerave të vendorigjinës nga vinim, por edhe se, ne të dy ishim shkëputur nga profesioni i mësuesit, ku vështrimi i ngrohtë i nxënësve na kishte 'pjekur' me përgjegjësinë e seriozitetin e të mësuarit. Për herë të parë po e dëgjonim nga i nderuari prof. Ramadan Sokoli se, "ju që nuk keni ardhur me lugë në brez, jeni kontigjenti më i vullnetshëm për të përfituar nga leksionet tona". Dhe vërtetë disa nga shokët tanë studentë dalloheshin për një dashuri më të madhe ndaj librit dhe frekuentim të rregullt të bibliotekës së shkollës. Nuk mundej ndryshe pasi seminaret me A. Kallullin, R. Brahimin, Xh. Simixhiun, S. Gjikondin, apo njohja e bisedat me aktorë të mëdhenj si Naim S. Frashëri, S. Prosi, kompozitorët Çesk Zadeja, Feim Ibrahimi e Tonin Harapi, këngëtarët dhe pedagogët Ramis Kovaçi e Gjoni Athanas, piktorët Sali Shijaku e Fatmir Haxhiu, deri te bashkëstudentët humoristë Vaso Vangjeli e Veli Rada, apo këngëtaret E. Qazimi, L. Sota, muzikantët F. Deda e A. Krajka, G. Mullahi e S. Tili, Xh. Ujkani, Z. Çoba e Xh. Imeraj, e shokët e degës sonë: M. Berisha, G. Gjeçi, S. Haklaj, K. Susaj etj, ishin projektorë të ndritshëm të një autostrade gjigande e dinjitoze që do të përshkonim gjatë jetës sferën e kulturës kombëtare si specialistë e drejtues.

Dega jonë e kulturës masive, konsiderohej si një aneks i specializuar për drejtues kulture në kooperativat bujqësore. Por ishin pikërisht një numër talentesh që i "prishnin" kufijtë midis specialiteteve të artit. Nga shkëndijat krijuese dhe ambicia jonë personale rrethuar nga gëlimi i jetës së ndezur pedagogjike e artistike ne nuk mbeteshim vetëm në suazën e frymëzimit e inspirimit, por si pjesë e aktive e skenës dhe krijimit.

Duartrokitjet e valles e vënë në skenë nën koreografinë e Xhevatit në vitin 1975 në ILA me interpretimin e shokëve tanë studentë, ishte sinjali profesional se ky student është jo vetëm kërcimtarë fluturues i cilësuar si i tillë në vitin 1971 në Dizhon, por edhe një koreograf i suksesshëm i së nesërmes. Pikërisht për këto dhunti e pasione edhe diplomën e mbrojti me temën rreth kësaj gjinie arti. Por provimin më të madh, më të plotë dhe më cilësore e mbrojti gjatë gjithë karrierës artistike si kërcimtar me origjinalitet të spikatur dhe si krijues e drejtues i valleve në Dibër e Tetovë, Shkup e Prishtinë, Prizren e Burrel. Për më tepër si valltar virtuoz, i veçantë në stilin e vet, ka mbetur në kujtesën e mijëra spektatorëve brenda vendit, por edhe në disa shtete të Ballkanit e të Evropës. Xhevat Fana ishte një talent i mbrujtur me dashuri e komunikim njerëzor, i admirueshëm nga të gjitha trupat e valleve që drejtoi e nderoi dhe i respektuar në hierarkitë e administratës, ku nuk shihej me xhelozi suksesi e talenti.

Njohjen dhe miqësinë tonë e bashkonin norma e principe njerëzore, origjina sociale e dialekti kulturor, angazhimi e misioni profesional. Ishim gjithnjë të pandarë saqë në Institut na i ngatërronin emrat e njëri-tjetrit. Prindërit e të afërmit gjithnjë më pyesnin për ecurinë e karrierës së tij. Cilësitë e shprehura në sjelljen e tij të butë e të ëmbël, të qetë e të qeshur, të mënçur e të shkathët i manifestonte në marrëdhënie me njerëzit e çdo moshe e profesioni, çdo kulture e regjioni.

Nuk mund të lë pa përmendur rastin kur Xhevati "prishi" dasmën e djalit të hallës time në Rremull të Matit në vitin 1976. Pas



prezantimit e kafes së urimit për dasmën, dhe pas disa vallesh të kërcyera në odën e burrave të Ibrahim Kukës, radha i erdhi mikut- artist, dibranit që do të merrte famën e asaj ode të mbushur me burra. Kam rastin të cilësoj se vallet e rënda në trevat e Matit, Dibrës e Kukësit flasin me të njëjtën gjuhë artistike e ritmikë krejt të njëjta. Xhevati me mjeshtërinë dhe kulturën e të kërcyerit, stilin e lëvizjet e tij brilante, thekset e elegancën, dinamikën e shkëputjet e tij nga toka emocionuan e mahnitën gjithë të pranishmit në odë. U deshën pak çaste që të dyfishohej oda me njerëz. Me urimet: "të lumshin këmbët", "zoti të paska bekue më fat të madh, or djal", Xhevati u ul në vendin e tij diku afër oxhakut. Pas një heshtje të shkurtër zoti i shtëpisë iu drejtua Xhevatit: "Më prishe dasmën, or mek!" Heshtje dhe të qeshura. Ajo e folme, ishte në stilin alegorik të të parëve të krahinës së Xhevatit. "- E rregullojmë prap or



Xhevat Fana ishte një talent i pajisur me shumë dhunti. Ai ishte një bard me cilësi të rralla si valltarë, si instrumentist edhe si këngëtar. Jeta skenike dhe formimi i tij kulturor ia pasuruan më tej intuitën artistike dhe reflekset e tij të lindura.

Qëmtoi e gjurmoi me shumë kujdes e dashuri visaret artistike më të vyera të trevës së vet. Inspirohej shumë me sensin drejt së bukurës, drejt kategorive estetike, ku mbeti gjithë jetën një artist i adhuruar, por edhe një subjekt i rëndësishëm i studiuesve dhe koreografëve të mirënjohur.

majk", u përgjigj Xhevati. Rifilloi muzika, të pranishmit filluan të shohin njëri-tjetrin, por askush nuk "guxonte" të ngrihej. Megjithëse kërcimtarët vendas nuk mungonin, të kërcyerit e Xhevatit nuk arrihej. Diferenca fliste me heshtjen. Kjo konfirmoi edhe "shqetësimin" e zotit të shtëpisë.

"- Prandaj të thashë "më prishe dasmën" se tani nuk del ma kush me kërcy!"

Do të vinte më pas dasma e martesës sime dhe Xhevati bashkë me vëllanë e tij, Skënderin, i cili luante në fizarmonikë, u bënë sherbeti i asaj nate të paharruar.

***

Xhevati ishte një talent i pajisur me shumë dhunti. Ai ishte një bard me cilësi të rralla si valltarë, si instrumentist edhe si këngëtar. Jeta skenike dhe formimi i tij kulturor ia pasuruan më tej intuitën artistike dhe reflekset e tij të lindura. Qëmtoi e gjurmoi me shumë kujdes e dashuri visaret artistike më të vyera të trevës së vet. Inspirohej shumë me sensin drejt së bukurës, drejt kategorive estetike, ku mbeti gjithë jetën një artist i adhuruar, por edhe një subjekt i rëndësishëm i studiuesve dhe koreografëve të mirënjohur. Atë e çmonin shumë Gëzim Kaceli, Panajot Kanaçi, Ëngjëll Tërshana. E admironte shumë solisti i AKKVP, i madhi B. Zekthi i cili identifikonte vallen dibrane me stilin e kërcimit të Xhevat Fanës. Xhevati mblodhi e krijoi këngë folklorike, mori pjesë gjithnjë në grupin e orkestrinës dhe të rapsodëve të shtëpisë së kulturës "H. Stërmilli", bashkëpunoi e drejtoi rite e valle tradicionale të Dibrës në të gjitha festivalet folklorike Kombëtare. Xhevati kishte meritën e paraqitjes së koloritit në këto festivale sipas një platforme të mençur studimore të të gjithë zonave e nënzonave etnokulturore të Dibrës duke demonstruar begatinë e gjinive dhe llojeve të valleve të grave e të burrave, lirike e epike, gjithnjë duke ruajtur me fanatizëm origjinalitetin konform kritereve të përcaktuara. Ishte pikërisht ky talent i formuar profesionalisht, që nën drejtimin dhe interpretimin e tij, vallet dibrane rreshtoheshin në vallet më të bukura në skenat e festivaleve e koncerteve kombëtare.

Rendimentin e tij krijues dhe interpretues mendoj se e dëshmoi me recetë. Receta e begatisë së artit të Xhevat Fanës, si e disa artistëve të tjerë të gjeneratës sonë, lidhet me një strategji kulturore të paracaktuar. E përdora termin mjekësor "recetë", mbasi jo rrallë artistët e kanë parë veten në pavionet e kurimit për shkak të antikonformizmit që dikton vetë profesioni dhe pasioni i artistit. Ajo strategji, vërtetë nuk të cënonte lëvizjet e këmbëve, nuk të linte pa veshje e pa kalendar veprimtarish, pa plane koncertesh e turneshë, kërkonte disiplinë skenike etj. Nuk të ndërhynte as në telat e çiftelisë apo lëkurën e daulles. Synonte dhe punonte t'i mbushte institucionet me profesionistë, të shkolluar, të bindur. Por të gozhdonte me tematikat e boshtin ideologjik. Rekuizita e mesazhi që përcillej domosdoshmërisht do të zbukuronin e glorifikonin fasadën e dështimit të një sistemi, që ne nuk e kundërshtonim dot. E kundërshtoi ndokush, por hija e rëndë e diktaturës dhe e dorës së fshehtë përshkonte çdo qelizë të dukshme e të padukshme dhe të tundte para hundësh tiparet e 'njeriut të ri". Madje, për shkak të pasionit dhe mbijetesës profesionale, për shkak edhe të garës së padrejtë e shpesh fyese, u përpoqëm të deshifronim me kujdes orientimet bojëdala të programeve që përpunoheshin e miratoheshin në zyra joprofesionistësh. Nuk ka qenë e këndshme, as e pastër, kur ndokush nga fronti i kulturës paraqitej i devotshëm në zbatimin e atyre orientimeve e më keq kur bëhej gardian i mbrojtjes së tyre. Por edhe në këto raste, kur është fjala për të bërë bilancin krijues e drejtues duhet gjykim i ftohtë e vullnetmirë për të ndarë "punët e shkollës me të konviktit", përmendëte shpesh një koleg.

***

Ndoshta arkivi i tij personal ruan materiale ku mund të vërtetohet ndonjë punë a përpjekje e tij e pa dalë në dritë, por unë si mik i ngushtë i tij dhe i shumë artistëve të Peshkopisë, si njohës i afërt i cilësive të tij shoqërore dhe profesionale rrekem të aludoj se Xhevat Fana nuk u mirëkuptua plotësisht nga mjedisi rrethues profesional e administrativ, apo nuk u orientua drejt në klimën bashkëpunuese dashamirëse, që ky artist të derdhte në skena gjithë nektarin e shpirtit të tij krijues. Mendoj se, si për shumë artistë të tjerë (sidomos në mjedise ku sundon mentaliteti rural) u vlerësua përkatësia e tij politike. Ky mentalitet administrativ konservator, tepër i dëmshëm për forcat krijuese dhe skenat e artit ka prekur shumë segmente e individë të artit dhe pasojat e tij nuk janë thjeshtë individuale. Të posedosh një artist të përmasave të Xhevat Fanës dhe ta zvogëlosh atë në përmasat e subjektit politik që i përket, është dëmtim që u bën vlerave të trashëgimisë kulturore lokale, por dhe zbehje të efektivitetit të vlerave qytetëruese.

Carl Jung shkruan: "Këpuca që i bie mirë njërit, i bie ngushtë tjetrit. Nuk ka një recetë që mund të jetë e mirë për të gjithë'.

Sfera publike e protagonizmit, talenti dhe kultura profesionale, cilësitë e tij qytetare, sfidat dhe trashëgimia e tij gjenuine e krijuese mendoj se e meritojnë vëmendjen ndaj tij. Sigurisht në këto ditët e para të ndarjes së Xhevatit nga gjiri i familjes, shoqërisë dhe artdashësve, jemi nën ankthin e dhimbjen që shkakton mungesa e tij e papritur dhe mendoj se mirëkuptohemi për ndonjë paqartësi a ngutje. Por institucionet, ku Xhevati punoi e krijoi një jetë të tërë, shpresoj se do të marrin përsipër të promovojnë rrezatimet e dimensioneve të kontributit profesional, si një vlerë e trashëgimisë dibrane në kulturën kombëtare. Peshkopia ka dëshmuar vlera promovuese serioze e profesionale ndaj kontributeve të bijve e bijave të vet nëpërmjet shoqatave të intelektualëve. Shumë miq e bashkëpunëtorë të Xhevatit dhe artistëve ekselentë dibranë kanë se ç'të thonë dhe presin të plotësojnë e pasurojnë panoramën e bukurisë së vlerave të artit e kulturës dibrane si njëra prej trashëgimive me të pasura, të pastra e krenare që duhet t'u lëmë gjeneratave të ardhshme.

Tiranë, gusht 2019

Peshkopi

Bigmarket

DI ÇFARË ZGJEDH!



Çdo muaj vjen me Super Oferta

Big Market

www.bigmarket.al

Shërbimi ndaj Klientit: bigmarketo□cial1@gmail.com

cyan magenta yelloë black

LIBRI I RI

MUNIR SHEHU

"Rrëfime dhe këngë popullore"

Histori, portrete dhe shënime të tjera
– Dibra 2 (1860 - 1913) –



MUNIR SHEHU: *"*Me dokumentacionin rreth ngjarjeve janë marrë e vazhdojnë të merren shumë historianë, kështu që unë jam i lirë të vazhdoj rrugëtimin tim në popull, në përmbushje të qëllimit që i kam vënë vetes herët, mbledhjes së folklorit, rrëfimeve gojore apo këngëve, ku, natyrisht, edhe këtë periudhë legjendare të historisë së tij, populli vetë e ka përjetësuar në morinë e pafund të vargjeve e melodive të epikës historike. Këto këngë shprehin urrejtjen e thellë ndaj lakmive të fqinjëve dhe fuqive të mëdha, kundër atyre që duan të bëjnë tregti me tokat e shqiptarëve, trimërinë, besën e tyre. Ato përshkohen nga fillimi në fund nga dëshira për liri, duke na i paraqitur me shumë vërtetësi ngjarjet e me larminë e pashtershme të motiveve, kanë një bukuri që të len pa mend.

...

Nuk duhet të ketë plagë ma të randë për nji popull, sesa ajo kur atij i mungon pushteti, regjimi, qeverisja që i duhet.

Botimet M&B | ISBN: 978-9928-256-58-4 | Faqe : 272
Formati: 155 x 235 mm | Çmimi: 1000 lekë

ONIM ONLINE OSE NË PRINT...
lekë në vit... / email: rrugaearberit@gmail.com



BOTIMET M&B

Një falënderim pas Panairit të Librit

Pas përfundimit të Panairit të 21-të të Librit gjejmë rastin gjithë poetët e shk e zbukuruan stend

Pjesëmarrja jon viti 2012, është nj një mundësi autorë të prezantohen pa

Në një treg me kur hapësirat ngus librin, pjesëmarrja e jona, por një dety zgjedhur që botim

Stenda jonë në librash, gjysma e ndërsa pjesa tjetër 3-5 vitet e fundit, kenë vëmendjen e

Shumë prej jush gjatë ditëve të pa ë themi se jo vetë endosur kontakte ibri, me të cilët sh bashkëpunime të

Megjithatë, m tendën tonë ishi Gjyzel Hasanit, X Munir Shehut, Sac besimin dhe mbës

"Thembra e Ak etrar në shekullin e XX" të Agron Tufës, vëllimi poetik "ID" dhe romani "Funeral" i Artan Gjyzel Hasanit, vëllimi me tregime "Posta që sjell era" dhe romani "Pëllumbat e rrugës" të Ramiz Gjinit, "Rrëfime dhe këngë popullore – Dibra 2" të Munir Shehut (përgatitur për botim nga i biri, Mirdash Shehu), ishin librat më të shitur në këtë panair. Po ashtu, vërejmë me kënaqësi që edhe "Kanuni i Dibrës" i Xhafer Martinit dhe "Historia e Dibrës" i Kristo Frashërit mbeten dy nga botimet tona që tërheqin akoma vëmendjen e lexuesit.

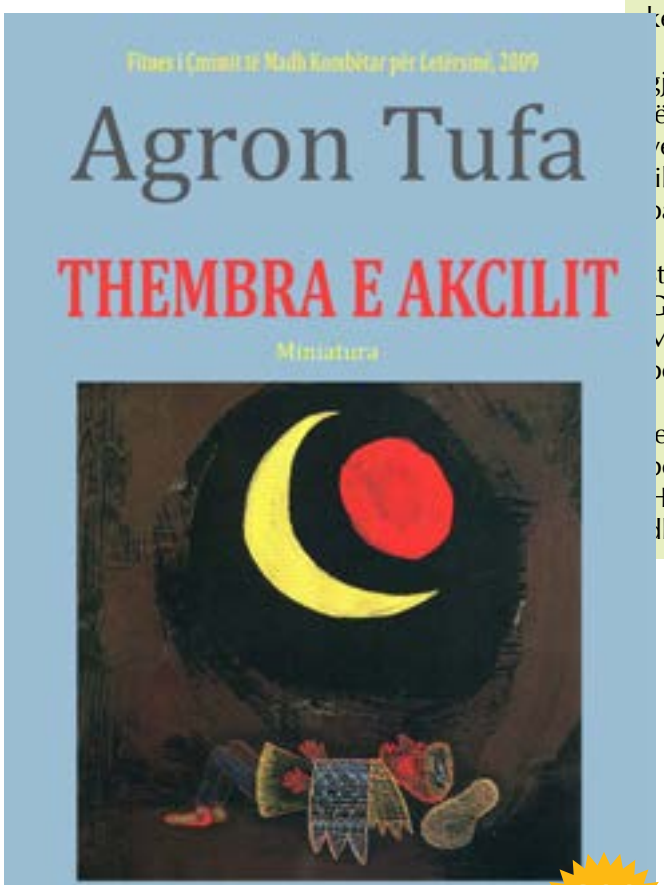
Risi e botimeve tona ishte edhe libri "Psikopatologjia" i prof.dr. Sadik Lalës, i cili, megjithëse ribotim, pati interes të dukshëm. Po ashtu, edhe dy botimet e prof. Adem Bungurit, "Prehistoria e Dibrës" dhe "Studime për prehistorinë e Shqipërisë (tashmë edhe në gjuhën angleze), patën interes nga studiuesit e fushës.

Falënderim i pamasë shkon për vizitorët në stendën tonë, me të cilët kemi ndarë sugjerime e biseda rreth librit, kemi marrë ide e mbështetje prej tyre. Ju kujtojmë të gjithëve se libraria jonë në rrugën "Isa Boletini" është një panair i hapur gjatë gjithë vitit.

Një falënderim shkon edhe për botimet "Naimi", me të cilët nuk ndajmë vetëm hapsirën e stendës dhe kostot e pjesëmarrjes në panair, por edhe një kohë të çmuar së bashku me librat dhe për librat.



M&B BOTIME DHE STUDIO GRAFIKE
Rruga "Isa Boletini", Nd.2, H.12,
Nj.Admin.nr9, 1017, Tiranë
Tel: +355 4 22 33 283
Mob. 069 20 68 603 (Viber).
Mob. 068 65 08 441 (ËhatsApp).
E-mail: **mbbotime@gmail.com**
Facebook: **https://goo.gl/hj606c**
www.mbbotime.com
Vendndodhja në hartë: **https://her.is/2moOba1**







www.rrugaearberit.com

Na ndiqni *online*, falë ndihmës së z. Agim Deva, të cilin e falenderojmë për ndihmën dhe përkushtimin.

Informacioni për faqen online: **info@rrugaearberit.com**

Informacioni për versionin e printuar: **rrugaearberit@gmail.com**

Përdor KONTAKT PAGE për pyetje dhe sygjerime.

Shtyp butonin **"NDIHMO EDHE TI"** që gjendet në faqen e parë në versionin online për tu abonuar dhe kontribuar në botimin e gazetës, ose kontakto me redaksinë. Çdo kontribut bëhet publik.

Çdo lloje kontributi shkon në masën 100% në llogarinë e gazetës në Tiranë/Shqiperi në mënyrë të sigurtë përmes PayPal.

Ëebsite është një kontribut në shërbim të botimit të gazetës "Rruga e Arbërit", lobimit për ndërtimin e rrugës me të njëjtin emër, që do lidhë Tiranën me pjesën tjetër të Ballkanit në Lindje të Shqipërisë, si dhe zhvillimin e Dibrës dhe krahinave përreth.

Mund të na ndiqni edhe në Facebook duke kërkuar me emrin "Rruga e Arbërit" ose përmes lidhjes:

https://tinyurl.com/lcc3e2f

Foto Majtas tregon pamjen e parë të faqes zyrtare në Facebook të gazetës *Rruga e Arbërit*

REKLAMO BIZNESIN TËND

Një faqe e plotë me ngjyra kushton 15000 lekë

NE nuk jemi gazetë e pavarur, NE jemi gazetë e lirë dhe pavarësia dhe liria jonë garantohet vetëm nga mbështetja e lexuesve...

BËJ PAJTIMIN TËND!

Një pajtim vjetor kushton:

Në Shqipëri: **600 lekë.** Në Europë: **10 Euro.**

Në SHBA dhe vende të tjera: **15 USD**.

Pajtimi në Europë dhe SHBA është vetëm në versionin PDF.

Me **1000** lekë mund të rezervosh një reklamë gjatë gjithë vitit në format kartvizite (8x5cm)

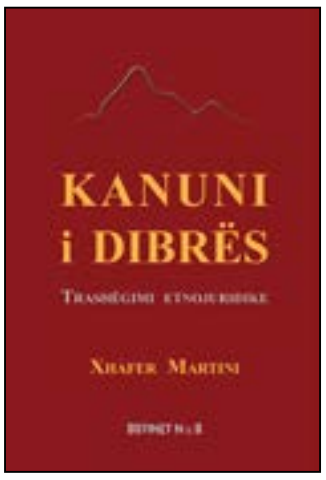
BOTIMET M&B

Librat më të shitur gjatë vitit 2018. Të gjitha botimet tona mund ti gjeni pranë rrjetit të librarive "ADRION", librari "Art's" të Stacioni i Trenit në Tiranë, FletaXXI në Peshkopi ose mund ti porosisni përmes agjencive të shpërndarjes së librit.



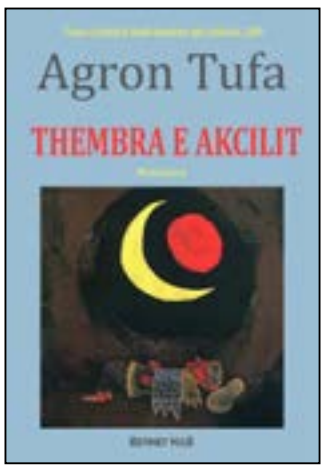


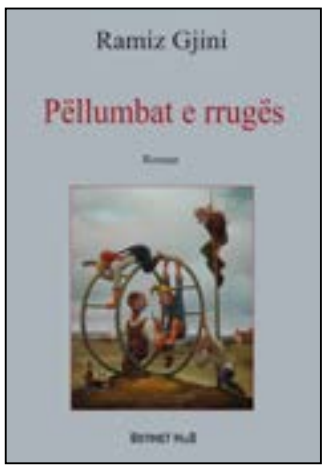
















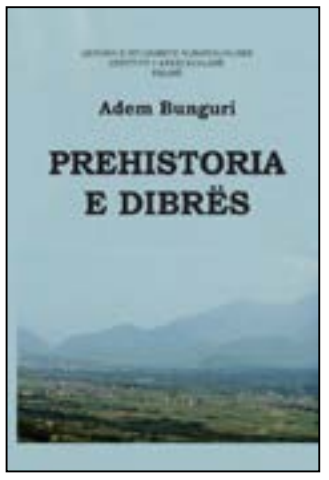




BOTIMET M&B

Na vizitoni në Panairin e Librit në Pallatin e Kongreseve nga data 14-20 Nënto



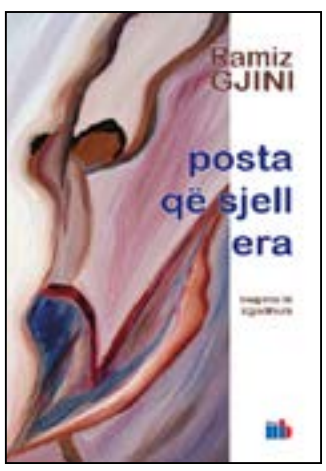


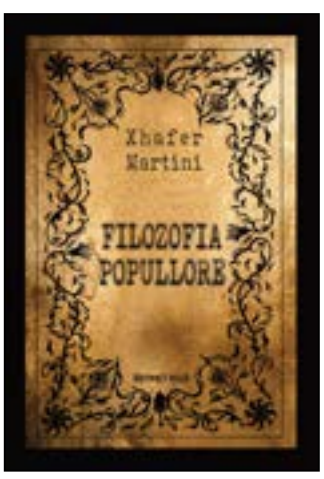




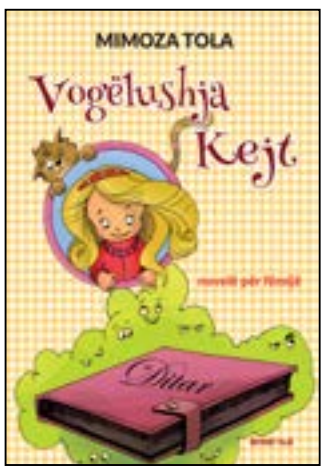




















www.rrugaearberit.com

Na ndiqni *online*, falë ndihmës së z. Agim Deva, të cilin e falenderojmë për ndihmën dhe përkushtimin.

Informacioni për faqen online: **info@rrugaearberit.com**

Informacioni për versionin e printuar: **rrugaearberit@gmail.com**

Përdor KONTAKT PAGE për pyetje dhe sygjerime.

Shtyp butonin **"NDIHMO EDHE TI"** që gjendet në faqen e parë në versionin online për tu abonuar dhe kontribuar në botimin e gazetës, ose kontakto me redaksinë. Çdo kontribut bëhet publik.

Çdo lloje kontributi shkon në masën 100% në llogarinë e gazetës në Tiranë/Shqiperi në mënyrë të sigurtë përmes PayPal.

Ëebsite është një kontribut në shërbim të botimit të gazetës "Rruga e Arbërit", lobimit për ndërtimin e rrugës me të njëjtin emër, që do lidhë Tiranën me pjesën tjetër të Ballkanit në Lindje të Shqipërisë, si dhe zhvillimin e Dibrës dhe krahinave përreth.

Bëj pajtimin tënd me

PayPal

përmes emailit

<rrugaearberit@gmail.com>

Një pajtim vjetor kushton:
Në Shqipëri: 600 lekë.
Në Europë: 10 Euro.
Në SHBA dhe vende të tjera: 15 USD.

Pajtimi në Europë dhe SHBA
është vetëm në versionin PDF.

BËJU PJESË E GAZETËS
ME NJË SHKRIM...
NJË ABONIM ONLINE
OSE NË PRINT...

kushton vetëm 600 lekë në vit...

email: rrugaearberit@gmail.com



Më shumë mund të shikoni në faqen e gazetës në FB:

Rruga e Arbërit

ose ndiq linkun:

goo.gl/1bq2r6

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
BASHKIA DIBËR

BASHKIA DIBËR NË PARTNERITET ME PROGRAMIN ReLOaD SHPALL:

THIRRJE PUBLIKE PËR ORGANIZATAT E SHOQËRISË CIVILE PËR DORËZIMIN E PROJEKT PROPOZIMEVE NË PROGRAMIN RAJONAL PËR DEMOKRACINË LOKALE NË BALLKANIN PERËNDIMOR (ReLOaD)

Programi Rajonal për Demokraci Lokale në Ballkanin Perëndimor (ReLOaD) financohet nga Bashkimi Evropian dhe zbatohet nga Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim (UNDP) në gjashtë vende të Ballkanit Perëndimor, përfshirë: Shqipërinë, Bosnjën dhe Hercegovinën, Kosovën*(Të gjitha referencat lidhur me Kosovën duhet të kuptohen në përputhje të plotë me Rezolutën 1244 (1999)), ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë, Malin e Zi dhe Serbinë. Qëllimi i përgjithshëm i programit ReLOaD është që të fuqizojë demokracitë pjesëmarrëse dhe procesin e integrimit në BE në Ballkanin Perëndimor, duke e fuqizuar shoqërinë civile që të jetë pjesë e proceseve të vendimmarrjes si dhe duke kontribuar dhe mundësuar një mjedis ligjor dhe financiar inkurajues për shoqërinë civile.

Qëllimi specifik i këtij programi është fuqizimi i bashkëpunimit ndërmjet njësive të pushtetit lokal dhe shoqërisë civile në Ballkanin Perëndimor, duke inkurajuar zbatimin e modelit te suksesshëm të realizuar në Bosnje dhe Hercegovine lidhur me financimin e organizatave të shoqërisë civile (OSHC) nga buxheti i pushtetit lokal ne përputhje me prioritet lokale

Programi ReLOaD do të promovojë sinergji ndërmjet njësive të pushtetit lokal dhe OShC-ve duke kontribuar në rritjen e cilësisë së jetesës në rreth 50 njësi të pushtetit vendor në gjithë Ballkanin Perëndimor të cilat priten të përfshihen dhe të kenë përfitime direkt në procese vendimmarrëse, gjithëpërfshirëse dhe transparente. Programi do ë zbatohet për një periudhë 36 mujore. ReLOaD në Shqipëri pritet të zbatojë rreth 50 projekte të OSHC-ve në 12 bashkitë partnere dhe të ofrojë shërbime të përmirësuara dhe të shumëllojshme për qytetarët që marin shërbime në këto bashki.

Bashkia Dibër dhe programi ReLOaD fton të gjitha Organizatat e Shoqërisë Civile (OSHC-të) në Shqipëri që të paraqesin projekt-propozime që janë në përputhje me objektivat zhvillimore të Bashkisë Dibër dhe janë në përputhje me prioritetet e përcaktuara më poshtë:

Përfshirja sociale me fokus te fëmijët me nevoja të veçanta
Të drejtat e njeriut, me fokus në fuqizimin ekonomik të grave në nevojë dhe të rinjve
Zhvillimi i mjedisit të qëndrueshëm në mbështetje të ekoturizmit
Shuma e fondeve për projektet e miratuara do të jetë prej 650.000 Lek deri 4.500.000 Lek.
OShC-të lejohen që të dorëzojnë më shumë se një projekt propozim për aq kohë sa shuma e përgjithshme e ndarë nuk kalon shumën prej 8.000.000 Lek gjatë gjithë kohëzgjatjes së projektit ReLOaD (deri në janar 2020).

Bashkia rezervon të drejtën të mos i alokojë të gjitha fondet që ka në dispozicion në rast se projekt-propozimet e paraqitura nuk i plotësojnë kriteret e përcaktuara. Kohëzgjatja e secilit projekt mund të shkojë nga 6 deri në 12 muaj. Projektet e përzgjedhura duhet të zbatohen në periudhën nga Mars 2018 deri në Shkurt 2019

PËRSHTATSHMËRIA/PRANUESHMËRIA: Pjesëmarrja në këtë thirrje publike është e hapur, në baza të barabarta, për të gjitha OShC-të e regjistruara zyrtarisht (shoqata/organizata apo fondacion) në përputhje me ligjet dhe rregulloret e në fuqi në Shqipëri. Të gjitha organizatat e shoqërisë civile të interesuara mund të gjejnë informata të hollësishme rreth kushteve për aplikim si dhe për kriteret për financimin e projekteve në Udhëzimin për Aplikant, që është pjesë përbërëse e dokumentacionit të thirrjes publike.

DOKUMENTACIONI: Dokumentacioni i aplikimit për thirrjen publike të Bashkisë Dibër do të jetë i disponueshëm nga 15.01.2018 pas dërgimit të një kërkese me e-mail në adresën bashkiadiber@gmail.com, ku duhet ta citoni emrin e organizatës së interesuar; ose duke u paraqitur personalisht në:

Bashkia Dibër, Sektori i Kulturës Edukimit Komunikimit dhe Çështjeve Gjinore
Bulevardi :"Elez Isufi" 8301 Peshkopi

Të gjitha informatat e nevojshme, si dhe një version elektronik i paketës së aplikimit mund të gjendet edhe në ëeb-faqen zyrtare të Bashkisë Dibër: **"http://www.dibra.gov.al"** si dhe në ëeb-faqen e UNDP **"http://www.al.undp.org".**

Sesionet informuese (ditët e hapura) lidhur me këtë ftesë me OShC-të e interesuara për të aplikuar do të mbahen në Bashkinë Dibër me datën 01.02.2018 në ora 11 pranë Bashkisë Dibër.

Pyetje rreth ftesës publike mund të bëhen përmes e-mail adresës registry.al@undp.org, duke iu referuar thirrjes publike. Pyetjet mund të dërgohen deri me 13.02.2018, ndërsa përgjigjet do të jepen me shkrim brenda 3 ditëve pune që nga data e pranimit të pyetjeve përkatëse. Për qëllime transparence, përgjigjet do t'u dërgohen gjithashtu të gjithë aplikantëve të mundshëm, ose do të botohen në faqen e internetit të bashkisë dhe/ose UNDP.

DORËZIMI I APLIKIMEVE: Aplikimet e plotësuara (me të gjithë dokumentet mbështetëse) duhet të dorëzohen në tri (3) kopje të shtypura dhe një kopje elektronike (CD apo USB), të vendosura në një zarf të vulosur mbi të cilin është shkruar referenca e thirrjes publike, përmes postës zyrtare apo personalisht, gjatë ditëve të punës (e hëne – e premte), nga ora 09:00 deri ora 15:00, në adresat në vijim:

Bashkia Dibër, Bulevardi :"Elez Isufi" 8301 , Peshkopi

Afati për dorëzimin e aplikimeve është data 16.02.2018, ora 15:00. Aplikimet e dorëzuara pas këtij afati do të merren parasysh vetëm nëse vula postare tregon se data dhe koha e dërgimit ka qenë para mbylljes së afatit zyrtar. Pjesa e jashtme e zarfit duhet të përmbajë titullin e thirrjes për dorëzimin e propozimeve, emrin dhe adresën e plotë të kandidatit, emrin e plotë të projektit dhe mbishkrimin "Të mos hapet përpara hapjes zyrtare." Formulari për regjistrimin e dokumentacionit të pranuar lëshohet nga përfaqësuesi i bashkisë. Të gjithë aplikantët që kanë paraqitur propozime, pavarësisht nëse pranohen ose jo, njoftohen me shkrim për vendimin e marrë për projekt-propozimin e tyre brenda 30 ditësh nga mbyllja e thirrjes publike. Rezultatet do të publikohen në faqen e internetit të bashkisë, në tabelën e njoftimeve të bashkisë, dhe në ëeb-faqen e UNDP-së www.al.undp.org.

PAKETA E DOKUMENTAVE TE APLIKIMIT, Versioni elektronik i paketës së aplikimit mund të shkarkohet në fund të njoftimit në faqen http://rrugaearberit.com/njoftime/

NJOFTIM

Gazeta "Rruga e Arbërit"
kërkon korrespondentë
për Peshkopinë dhe Dibrën e Madhe.

Gjithashtu, gazeta ofron hapësirat për botim për të rinjtë që duan të prezantohen në fushën e gazetarisë.

Për më shumë informacion mund të shkruani email në adresën <**rrugaearberit@gmail.com**> ose mund të telefononi në numrin **069 20 68 603**.

Redaksia

Keni ndonje shqetesim per te ndare me komunitetin?

SHKRUANI NË GAZETË! BASHKËPUNO EDHE TI!

< rrugaearberit@gmail.com >